

Powiat Wągrowiecki

„Program ochrony środowiska na lata 2004 - 2014”

2003

Spis treści

1. WPROWADZENIE	4
1.1. PRZESŁANKI OGÓLNE	4
1.2. PODSTAWY PRAWNE	4
1.3. CEL I ZAKRES PROGRAMU	7
1.4. FUNKCJE PROGRAMU	9
1.5. HORYZONT CZASOWY	9
1.6. METODA OPRACOWANIA	10
2. ANALIZA STANU OBECNEGO	11
2.1. PODSTAWOWE DANE O POWIECIE	11
2.1.1. <i>Położenie geograficzne</i>	11
2.1.2. <i>Środowisko społeczne</i>	12
2.1.3. <i>Rozwój gospodarczy</i>	20
2.2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE POWIATU	25
2.2.1. <i>Rzeźba terenu</i>	25
2.2.2. <i>Warunki klimatyczne</i>	26
2.2.3. <i>Zasoby wodne</i>	26
2.2.3.1. <i>Wody powierzchniowe</i>	26
2.2.3.2. <i>Wody podziemne</i>	39
2.2.4. <i>Warunki glebowe</i>	40
2.2.5. <i>Zasoby surowcowe</i>	43
2.2.6. <i>Walory przyrodnicze i krajobrazowe</i>	44
2.2.6.1. <i>Lasy</i>	44
2.2.6.2. <i>Formy ochrony przyrody</i>	46
2.2.7. <i>Turystyka</i>	48
2.3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA ZWIĄZANA Z OCHRONĄ ŚRODOWISKA	50
2.3.1. <i>Ujęcia wody i sieć wodociągowa</i>	50
2.3.2. <i>Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnie ścieków</i>	57
2.3.3. <i>Gospodarka odpadami</i>	63
2.3.4. <i>Zaopatrzenie w energię</i>	65
2.4. ŹRÓDŁA ZAGROZEŃ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	67
2.4.1. <i>Zanieczyszczenie atmosfery i emisja hałasu</i>	67

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

2.4.2.	<i>Promieniowanie elektromagnetyczne</i>	73
2.4.3.	<i>Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych</i>	74
2.4.4.	<i>Odpady</i>	75
2.4.5.	<i>Poważne awarie</i>	76
2.5.	ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM	81
2.6.	PODSUMOWANIE DIAGNOZY	88
3.	CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA I WOJEWÓDZTWA	92
3.1.	ZASADY I CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA	92
3.1.1.	<i>Limity krajowe</i>	102
3.2.	CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ WOJEWÓDZTWA	104
4.	USTALENIA PROGRAMU	108
	CELE KRÓTKOTERMINOWE – DO ROKU 2007 I CELE DŁUGOTERMINOWE – DO ROKU 2014.	108
4.2.	PROGRAM ZADANIOWY	114
4.2.1.	<i>Zadania własne powiatu</i>	114
4.2.2.	<i>Zadania koordynowane</i>	121
4.3.	UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU	125
4.3.1.	<i>Prawne</i>	125
4.3.2.	<i>Ekonomiczne</i>	127
4.3.3.	<i>Planowanie przestrzenne</i>	134
4.3.4.	<i>Społeczne</i>	134
4.3.5.	<i>Związane z integracją europejską</i>	135
4.3.6.	<i>System ocen oddziaływania na środowisko</i>	137
4.4.	REALIZACJA I MONITORING PROGRAMU	139
4.5.	SZCZEGÓŁOWE WYTYCZNE DO SPORZĄDZENIA PROGRAMÓW GMINNYCH	145
5.	BIBLIOGRAFIA I WYKAZ SKRÓTÓW	150
5.1.	BIBLIOGRAFIA	150
5.2.	WYKAZ SKRÓTÓW:	153

1. WPROWADZENIE

1.1. PRZESŁANKI OGÓLNE

Ochrona środowiska jest szczególnym obowiązkiem władz samorządowych, które poprzez politykę zrównoważonego rozwoju powinny zapewnić bezpieczeństwo ekologiczne i dostęp do zasobów nieuszczerplonych dzisiejszemu i następnym pokoleniom. Obowiązek ten zapisany jest w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku. Uszczegółowienie zapisów konstytucji stanowi ustawa o samorządzie powiatowym wskazując, że powiat wykonuje określone ustawami zadania o charakterze ponadgminnym z zakresu ochrony przyrody i środowiska oraz zapobiegania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska. Powiat Wągrowiecki szanując zasadę zrównoważonego rozwoju, określił kierunki rozwoju, które mają doprowadzić do poprawy stanu środowiska naturalnego, w tym ograniczenia emisji gazów, poszanowania energii i zasobów wodnych oraz wzmocnienia struktur ekologicznych. Niniejszy dokument stanowi podstawę realizacji strategicznych działań z zakresu ochrony środowiska naturalnego i gospodarki odpadami, jest zarazem źródłem informacji o przyrodniczych uwarunkowaniach powiatu i wskazówką kierunku sporządzania gminnych programów ochrony środowiska. Poniższy program jest skorelowany z *wojewódzkim programem ochrony środowiska* oraz z *Polityką ekologiczną Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010*.

1.2. PODSTAWY PRAWNE

„Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami powiecie wągrowieckim.” został sporządzony zgodnie z obowiązującym prawem. W trakcie jego opracowywania skorzystano z następujących aktów prawnych:

- Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku (Dz. U. z dnia 20 czerwca 2001r., nr 62, poz. 627 z póź. zm.)
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 o wprowadzeniu ustawy – prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U., nr 100, poz. 1085, z poz. zm.)
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. Prawo wodne (Dz. U., nr 115, poz. 1229)

- Ustawa z dnia 16 października 1991r. o ochronie przyrody (Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2001 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie przyrody. Dz. U. z dnia 14 września 2001r., nr 99, poz. 1079)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U., nr 62, poz. 628, z poz. zm.)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. z 2001 r., nr 63, poz. 638, z poz. zm.)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. nr 63, poz. 639 z poz. zm.)
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. nr 80, poz. 717)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 09 kwietnia 2003 w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz. U. nr 66 poz. 620)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001r. w sprawie rodzajów odpadów lub ich ilości, dla których nie ma obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów oraz kategorii małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą prowadzić uproszczoną ewidencję odpadów (Dz. U. nr 152, poz. 1735)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji. (Dz. U. nr 87, poz. 796)
- Rozporządzenie MOŚZNIŁ z dnia 13 maja 1998 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. nr 66, poz. 436)
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisk. (Dz. U. nr 179, poz. 1490)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. nr 1, poz. 12);

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 września 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania dopuszczalnych do wprowadzania do powietrza rodzajów i ilości substancji zanieczyszczających oraz wymagań, jakim powinna odpowiadać dokumentacja niezbędna do wydania decyzji ustalającej rodzaje i ilości substancji zanieczyszczających dopuszczonych do wprowadzania do powietrza (Dz. U. 124, poz. 819).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 czerwca 2003 w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji (Dz. U. z 2003 Nr 110 poz. 1057)
- Dyrektywa Rady Komisji Europejskiej 97/11/EC z 3 marca 1997, wnosząca poprawki do Dyrektywy 85/337/EEC dotyczącej oceny wpływu na środowisko niektórych projektów publicznych i prywatnych.
- Polityka ekologiczna państwa (1991 r.) i II Polityka ekologiczna państwa (2001 r.),
- Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010 (2002r.),
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010,
- Polska 2025, długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- Krajowy plan gospodarki odpadami (2002 r.),
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych,
- Agenda 21 – Ramowy Program Działań,
 - Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej (2001 r.) oraz Unijne programy ochrony środowiska,

Program uwzględnia również uwarunkowania wojewódzkie. Wynikają one z poniższych dokumentów:

- Strategii rozwoju województwa,
- Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa na lata 2004 – 2006,

- projektu Programu ochrony środowiska dla województwa (2003 r.),
- projektu Planu gospodarki odpadami dla województwa (2003 r.).

1.3. CEL I ZAKRES PROGRAMU

Prawo Ochrony Środowiska stanowi, że działania z zakresu ochrony środowiska w powiecie muszą być podejmowane na podstawie aktualnego programu ochrony środowiska. Zarząd Powiatu opracowuje program ochrony środowiska i program gospodarki odpadami w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, przy czym projekt programów ochrony środowiska powinien być zaopiniowany przez organ wykonawczy województwa. Rada Powiatu ma obowiązek uchwalić program ochrony środowiska do 31 grudnia 2003 r. Z wykonania Programu Zarząd Powiatu będzie sporządzać raporty i przekazywać je Radzie Powiatu.

Głównym celem Programu jest określenie zasad polityki ochrony środowiska powiatu wągrowieckiego. Program ma być narzędziem realizacji polityki ekologicznej państwa i województwa w skali regionu - powiatu. W pełni odzwierciedla tendencje ogólnopolskiej i europejskiej polityki proekologicznej. Główne cele europejskiej polityki ochrony środowiska to:

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach:
 - sprawiedliwości międzypokoleniowej,
 - sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej,
 - równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą,
- zasada przezorności,
- zasada uspołecznienia i subsydiarności,
- zasada prewencji,
- zasada „zanieczyszczający” płaci,
- zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.

Program przedstawia aktualną sytuację środowiska powiatu, uwzględniając uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju powiatu. Program określa priorytetowe działania i harmonogram zadań w zakresie ograniczenia emisji, ochrony zasobów przyrody, racjonalnego gospodarowania środowiskiem i edukacji ekologicznej z podziałem na zadania własne powiatu i zadania koordynowane. Opis uwarunkowań realizacyjnych Programu zawiera jego wdrożenie, ewaluację i monitoring. Szczegółne rozwinięcie Programu stanowi Plan Gospodarki Odpadami.

Program przygotowany został z udziałem konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naukowego, gospodarczego, pracowniczego, kulturalnego i pozarządowego. Założenia do programu, materiały, wnioski przedstawiano w mediach, w Internecie.

Program Ochrony Środowiska określa wymagania odnoszące się do polityki ekologicznej państwa, a w szczególności:

- cele i priorytety,
- program zadaniowy,
- uwarunkowania prawne, ekonomiczne, społeczne.

Plan gospodarki odpadami stanowi część programu ochrony środowiska i określa:

- aktualny stan gospodarki odpadami w powiecie, ich charakterystykę jakościową i ilościową,
- istniejące instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów, schemat przepływu odpadów, koszty gospodarowania odpadami,
- prognozowane zmiany w zakresie gospodarowania odpadami,
- cele i działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami,
- instrumenty finansowe służące realizacji zamierzonych celów,
- system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów.

1.4. FUNKCJE PROGRAMU

Program Ochrony Środowiska Powiatu Wągrowieckiego pełni następujące funkcje:

1. realizacja polityki ekologicznej państwa i województwa w obszarze powiatu
2. jest instrumentem wdrażania zasady zrównoważonego rozwoju przez władze powiatu
3. jest instrumentem strategicznego zarządzania powiatem w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami
4. jest nośnikiem informacji na temat zasobów środowiska naturalnego oraz stanu poszczególnych jego komponentów
5. jest analizą problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując jednocześnie sposoby ich rozwiązania
6. jest cennym źródłem informacji pomocnym przy konstruowaniu budżetu powiatu
7. stanowi bazę informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy
8. ma ukierunkowywać gminne programy ochrony środowiska i gospodarki odpadami – być wskazówką przy ich tworzeniu

Program obejmuje zagadnienia merytoryczne, takie jak ochronę środowiska, gospodarkę leśną i wodną, ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami, bezpieczeństwo ekologiczne, kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców, propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

1.5. HORYZONT CZASOWY

Zgodnie z *Polityką ekologiczną państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2007 – 2010* program ochrony środowiska powinien co najmniej obejmować okres do roku 2010. Prawo ochrony środowiska, określa w art. 14 ust. 2, iż politykę ekologiczną przyjmuje się na cztery lata, i że przewiduje się w niej działania

w perspektywie obejmującej kolejne cztery lata. Program Ochrony Środowiska Powiatu Wągrowieckiego obejmuje lata 2004 – 2014, zawiera dwa etapy:

- cele krótkoterminowe będą realizowane w latach 2004 – 2007,
- cele długoterminowe będą realizowane do roku 2014.

Ocena i weryfikacja realizacji zadań Programu dokonywana będzie zgodnie z wymogami ustawy co 2 lata od przyjęcia Programu, stwarzając możliwości jego weryfikacji i aktualizacji.

1.6. METODA OPRACOWANIA

Ochrony Środowiska Powiatu Wągrowieckiego został opracowany według metodologii planowania strategicznego. Działania zmierzające w kierunku powstania niniejszego Programu to:

- zbieranie i analiza danych dotyczących powiatu i znajdujących się w nim gmin
- określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego wraz z oceną stanu
- analiza słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń powiatu metodą Analizy SWOT
- określenie środowiska zewnętrznego - scharakteryzowanie uwarunkowań realizacyjnych Programu w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych oraz źródeł finansowania zewnętrznego
- definiowanie priorytetów ochrony środowiska powiatu
- konkretyzację priorytetów poprzez sformułowania listy działań
- opracowanie systemu monitorowania Programu.

Program przygotowany został z udziałem szerokich konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naukowego, gospodarczego, pracowniczego, kulturalnego i pozarządowego. Założenia do programu, materiały, wnioski przedstawiano w mediach, w internecie. Projekt programu był zaopiniowany przez organ wykonawczy województwa.

2. ANALIZA STANU OBECNEGO

2.1. PODSTAWOWE DANE O POWIECIE

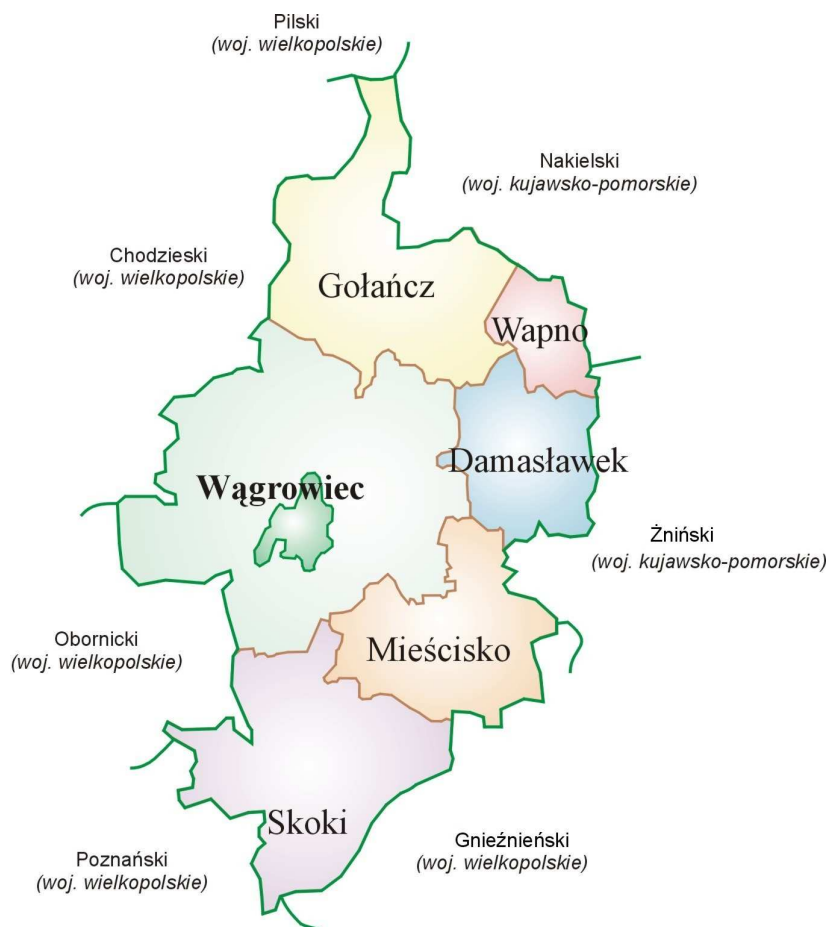
2.1.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Powiat wągrowiecki usytuowany jest w północno-wschodniej części województwa wielkopolskiego w niedalekiej odległości od Poznania, Bydgoszczy i Piły.

W skład powiatu wągrowieckiego wchodzi następujące jednostki samorządowe:

1. gmina miejska Wągrowiec,
2. gmina miejsko-wiejska Gołańcz
3. gmina miejsko-wiejska Skoki,
4. gmina wiejska Damasławek,
5. gmina wiejska Mieścisko
6. gmina wiejska Wapno,
7. gmina wiejska Wągrowiec.

Powiat wągrowiecki leży w większości w historycznym i etnograficznym regionie zwanym **Pałuki**, zaś gminy: Mieścisko i Skoki leżą na jego pograniczu. Pałuki stanowią północno-wschodnią część Wielkopolski, zajmują obszar ok. 2000 km² między rzekami: Noteć – Wełna - Struga Margonińska – Dymnica i są najstarszymi polskimi terenami osadniczymi (o czym świadczą liczne wykopaliska archeologiczne) zachowującymi do dziś bogate elementy kultury ludowej, tj. budownictwo, strój i zwyczaje.

2.1.2. ŚRODOWISKO SPOŁECZNE¹

Powiat wągrowiecki zajmuje powierzchnię 1040,8 km², co stanowi 3,5% ogólnej powierzchni województwa wielkopolskiego. Zamieszkuje go 68,2 tys. osób, czyli 2% ogólnej liczby mieszkańców województwa. Spośród 35 powiatów Wielkopolski, powiat pod względem obszaru znajduje się na 10 miejscu, zaś pod względem liczby ludności na 21 miejscu. Powierzchnię i liczbę mieszkańców w podziale na poszczególne gminy prezentuje poniższe zestawienie (stan w dniu 31 grudnia 1999 roku):

Tabela 2.1. Powierzchnię i liczbę mieszkańców w podziale na poszczególne gminy

¹ Na podstawie Strategii Rozwoju Powiatu

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

Powiatu	Pow. km ²	Ludność	Liczba miejscowości na terenie powiatu
Gmina miejska Wągrowiec	17,91	24.470	1 miasto
Gmina miejsko-wiejska Gołańcz	192,13	8.860	1 miasto, 26 wsi, w tym 23 sołectwa
Gmina miejsko-wiejska Skoki	198,52	8.504	1 miasto, 39 wsi, w tym 27 sołectwa
Gmina wiejska Damasławek	104,68	5.766	18 wsi, w tym 17 sołectw
Gmina wiejska Mieścisko	135,62	5.982	28 wsi, w tym 22 sołectwa
Gmina wiejska Wapno	44,19	3.269	9 wsi sołeckich
Gmina wiejska Wągrowiec	347,75	11.400	64 wsi, w tym 43 sołectwa
Razem:	1.040,80	68.248	3 miasta, 184 wsi, w tym 140 sołectw

Tabela 2.2. Struktura ludności powiatu według wieku

Wiek	Liczba ludności ogółem	Struktura w %
0 – 6 lat	5 929	8,7
7 – 14 lat	8 050	11,8
15 – 19 lat	6 304	9,2
20 – 29 lat	10 747	15,7
30 – 39 lat	9 198	13,5
40 – 49 lat	10 715	15,7
50 – 59 lat	6 476	9,5
60 – 64 lata	3 803	5,5
65 lat i więcej	7 131	10,4

Tabela 2.3. Powierzchnia (stan w dniu 31 XII 2000); Ludność (stan w dniu 31 XII 2002)

Wyszczególnienie	Powierzchnia w km ²	Ludność	
		ogółem	w tym kobiety
Powiat ogółem	1 040,8	67 147	33 957
<i>Gminy miejskie</i>			
Wągrowiec	17,9	24 401	12 634
<i>Gminy miejsko-wiejskie</i>			
Gołańcz	192,1	8 507	4 230
Skoki	198,5	8 514	4 284
<i>Gminy wiejskie</i>			
Damasławek	104,7	5 515	2 825
Mieścisko	135,6	5 841	2 876
Wapno	44,2	3 138	1 588
Wągrowiec	347,8	11 400	5 598

Można też wyodrębnić strukturę ludności według grup ekonomicznych, na tle średniej krajowej i województwa wielkopolskiego prezentuje poniższe zestawienie

Struktura ludności w %	Powiat Wągrowiecki	Polska	Województwo wielkopolskie
Wiek przedprodukcyjny	29,5	25,5	26,4
Wiek produkcyjny	57,0	60,0	60,0
Wiek poprodukcyjny	13,5	14,5	13,6

(stan w dniu 30 czerwca 1999 roku – dane GUS)

Z powyższych danych wynika, że mieszkańcy powiatu są relatywnie młodszy w porównaniu ze średnią ogólnopolską i województwa wielkopolskiego, o czym świadczy znacznie większy odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym (0 – 19 lat). Ludność w wieku do 49 lat stanowi niemal 70% ogółu mieszkańców powiatu.

Głównym problemem społecznym nękającym gminy opisywanego obszaru funkcjonalnego jest bezrobocie. Zakres zapotrzebowania na pomoc społeczną z roku na rok wzrasta w miarę ubożenia społeczeństwa. W gminach pomoc społeczna staje się jednym z głównych priorytetów polityki samorządowej. Ośrodki Pomocy Społecznej udzielają pomocy poprzez zasiłki stałe, okresowe i z tytułu macierzyństwa. Współfinansują również dożywianie dzieci w szkołach oraz udzielają pomocy rzeczowej potrzebującym. Jednakże narastającym problemem są ciągle niedostateczne fundusze.

W ocenie infrastruktury społecznej zwrócono szczególną uwagę na problemy związane z modernizacją, utrzymaniem i odpowiednim wykorzystaniem stanu posiadania, co jest w znacznym stopniu uzależnione od środków finansowych i kompetencji samorządu terytorialnego. Szczególne znaczenie przypisuje się służbie zdrowia, szkolnictwu, kulturze, istotny jest też sport i turystyka

Na terenie powiatu wągrowieckiego funkcjonuje 11 placówek oświatowych, będących jednostkami organizacyjnymi powiatu:

1. I Liceum Ogólnokształcące w Wągrowcu,
2. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy Resocjalizacyjno-Diagnostyczny w Antoniewie,
3. Ognisko Pracy Pozaszkolnej w Wągrowcu,
4. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Wągrowcu,
5. Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Wągrowcu,

6. Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Zawodowego w Wągrowcu,
7. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Gołańczy,
8. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 w Wągrowcu,
9. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 w Wągrowcu,
10. Bursa Szkolna nr 1 w Wągrowcu,
11. Zespół Szkół Powszechnych w Damasławku.

Istotnym aspektem sfery społecznej jest szeroko pojęte środowisko kulturowe. Cechy przestrzeni kulturowej wyznaczają kultywowane tradycje kulturalne, kompleksy kulturowe, pomniki dziedzictwa oraz obiekty o szczególnych wartościach dla społeczności lokalnych. Stolica powiatu - miasto Wągrowiec, który zamieszkuje 36% ogółu mieszkańców powiatu pełni funkcje **subregionalnego centrum: edukacji** (szkolnictwo średnie, Ośrodek Zamiejscowy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – Wydział Studiów Edukacyjnych, Państwowa Szkoła Muzyczna, Biblioteka Pedagogiczna), **ochrony zdrowia** (szpital powiatowy, placówki specjalistycznej opieki medycznej) oraz **kultury i sztuki** (placówki upowszechniania kultury). Szansą jest oferta proponowana przez miejskie i gminne ośrodki kultury, stowarzyszenia, zespoły amatorskie itp.

Starostwo Powiatowe prowadzi działalność promującą powiat wągrowiecki. Koncentruje się ona na:

- organizowaniu i rozpowszechnianiu materiałów promocyjno-informacyjnych, w tym poprzez stronę internetową,
- promowaniu potencjału kulturalnego, gospodarczego i turystycznego powiatu poprzez współorganizowanie lub współfinansowanie imprez i uroczystości o charakterze powiatowym i regionalnym, a także udział w targach turystycznych (Tour Salon) i prezentacji powiatu podczas targów EXPO 2000 w Hanowerze,
- nawiązywaniu, rozwijaniu oraz koordynowaniu współpracy z zagranicą,
- podejmowaniu działań na rzecz wspierania rozwoju przedsiębiorczości i przyciągania kapitału krajowego i zagranicznego.

Powiat wągrowiecki oraz gminy wchodzące w jego skład mają podpisaną umowę o współpracy partnerskiej z powiatem LÜNEBURG w Dolnej Saksonii w Niemczech. Kontakty partnerskie koncentrują się na wymianie kulturalnej, młodzieżowej, jak też

współpracy gospodarczej. powiat wągrowiecki prezentuje co dwa lata swój potencjał kulturalny i społeczno-gospodarczy na licznie odwiedzanych targach w LÜNEBURGU.

Powiat wągrowiecki prowadzi wspólne akcje pomocy humanitarnej wraz z Niemieckim Czerwonym Krzyżem, przygotowuje międzynarodowe spotkanie młodzieży „WĄGROWIEC 2001” oraz seminarium dla nauczycieli języka niemieckiego w Akademii Wschodniej w LÜNEBURGU. Współpracuje także ze związkiem sportowym (Kreissportbund Lüneburg e.V.), Izbą Przemysłowo-Handlową (IHK), Wirtschaft und Touristic GmbH, Messe&Ausstellungsgesellschaft mbH Lübeck. Powiat rozpoczął również współpracę z Ambasadą Królestwa Wielkiej Brytanii mającą na celu pomoc w nawiązaniu kontaktów gospodarczych (wizyty I Sekretarza Ambasady miały miejsce w maju i listopadzie br.) oraz Polsko-Ukraińską Izbą Przemysłowo-Handlową.

Poszczególne gminy współpracują z zagranicznymi gminami:

Gmina miejska Wągrowiec

Współpraca gminy z gminą Adendorf z Dolnej Saksonii oraz gminą Schönwalde (powiat Havelland) z Brandenburgii, Niemcy - wymiana kulturalna, naukowa i gospodarcza.

Powiat Lüneburg z Dolnej Saksonii, Niemcy – umowa partnerska.

Miasto Gyula na Węgrzech – udzielanie pomocy, wymiana doświadczeń.

Gmina Hobro, Dania – współpraca w ramach Polsko - Duńskiego Związku Przyjaźni „ROSZKOWO”.

Rejon Krasnogorsk, Rosja – współpraca w zakresie obustronnych kontaktów i współpracy w zakresie kultury, ekonomii i handlu.

Gmina miejsko-wiejska Gołańcz

Współpraca ze Związkiem Pielęgnacji Stosunków Międzynarodowych Allendorf (Hesja) – nawiązanie współpracy w 1998 roku - dziedziny współpracy: wymiana kulturalno-oświatowa, wymiana gospodarcza, współpraca między organizacjami społecznymi.

Gmina miejsko-wiejska Skoki

W listopadzie 1995 roku w Skokach, w maju 1996 roku w Bardowick w Niemczech i w czerwcu 1996 roku w Venhuizen w Holandii zostało podpisane porozumienie o współpracy między trzema wymienionymi gminami. Współpraca przybrała formę różnorodnych kontaktów między władzami samorządowymi i mieszkańcami poszczególnych gmin. Odbywa się wymiana delegacji i udział w uroczystościach gmin partnerskich. Młodzież ze skockich szkół bierze udział w obozach harcerskich w Niemczech, odbywają się indywidualne i grupowe wyjazdy dzieci i młodzieży do kolegów z zaprzyjaźnionych gmin. Mieszkańcy skockiej gminy biorą udział w szkoleniach organizowanych w Niemczech. W roku 1999 na obozie sprawnościowym w Gminie Bardowick przebywali członkowie młodzieżowych drużyn OSP ze Skoków. Od 3 lat odbywają się Młodzieżowe Turniej Piłki Nożnej pomiędzy drużynami zaprzyjaźnionych gmin. W 2000 roku turniej taki odbędzie się w Skokach. Dobrze rozwija się współpraca pomiędzy Bractwem Kurkowym w Skokach i Związkiem Strzeleckim w gminie Bardowick. W Danii powstał Związek Przyjaźni Duńsko-Polskiej „Roszkowo”.

Gmina wiejska Damasławek

Współpraca z gminą Oirschot (Holandia) od 1997 roku. Gmina Dahlenburg (Niemcy) – list intencyjny marzec 1999 roku. Obecnie współpraca nieformalna, podpisanie umowy nastąpi w najbliższym czasie. Współpraca z tymi gminami obejmuje: wymianę kulturalną, sportowo-turystyczną, oświatową i socjalną.

Gmina wiejska Mieścisko

Gmina od kilku lat prowadzi ożywioną współpracę z gminami w Holandii, Francji i Niemczech. Z gminą Maartensdijk w Holandii współpracuje od 1990 roku, a umowę o partnerstwie i współpracy podpisano w roku 1995 roku. Od 1993 roku współpracuje z gminą Retiers we Francji (Bretania) – umowę podpisano w 1997 roku w Mieścisku i w 1998 roku w Retiers. Ponadto Gmina Mieścisko od 1995 roku współpracuje z gminą Scharnebeck (Niemcy). W ramach corocznej wymiany z zaprzyjaźnionymi gminami, wyjechało kilkaset osób, zaś kilkaset osób gościło w gminie Mieścisko. W wymianie uczestniczyły dzieci, młodzież oraz dorośli – przedstawiciele różnych grup zawodowych (rolnicy, nauczyciele, rzemieślnicy, strażacy, samorządowcy).

Gmina wiejska Wapno

Współfinansowanie przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej inwestycji realizowanych na terenie gminy (wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnia ścieków, remont szkoły). Współpraca z gminą Amelinghausen w powiecie Lüneburg w zakresie wymiany młodzieży (obozy szkolne i sportowe), kultury (wspólna wystawa fotograficzna p.n. „U nas i u Was”, opracowanie wspólnej książki dziecięcej pt. „Chrząszcz – Ryjowiec”). Wystawa fotograficzna i książka prezentowane były na wystawie „EXPO 2000” w Hanowerze.

Gmina wiejska Wągrowiec

Współpraca z gminami: Bleckede w powiecie Lüneburg (Niemcy) oraz Hobro (Dania). Powiat wągrowiecki posiada również zabytki, które mogą przyciągnąć turystów polskich i zagranicznych.

1. Zamek obronny zbudowany około 1383 roku, w formie wieży mieszkalno-obronnej, z dobudowanymi w następnym wieku murami obronnymi. Zachował się wieża i dziedziniec zamkowy otoczony częściowo murem o wysokości do 4 metrów. Brama wjazdowa z drugiej połowy XVII wieku. Wewnątrz wieży zachowały się ślady sklepień oraz stropów. Zamek wzniesiono przed 1383 rokiem dla Gołanieckich. W I połowie XV wieku zamek został otoczony murem i przebudowany - podwyższono go o jedną kondygnację. Zamek ucierpiał w czasie najazdu szwedzkiego w 1656 roku, został odbudowany, popadł w ruinę w końcu XVIII wieku. Ruinę zabezpieczono dachem w XIX wieku, pewne prace konserwatorskie przeprowadzono w latach 1951-53 i późniejszych.
2. Czeszewo - Eklektyczny dwór, z elementami neorenesansowymi wybudowany w latach 1859-60 według projektu Wiktora Starbowskiego. W fasadzie frontowej wydatny ryzalit z arkadowym wejściem. Charakter dworu dopełnia czterokondygnacyjna wieża. Wieś była własnością Czeszewskich, Szumanów, Karola Libelta, Nepomucena Sołtyśńskiego. Park o powierzchni 0,7 hektara z aleją kasztanową.
3. Grylewo – kościół parafialny w stylu neogotyckim z lat 1863-1866 oraz późnobarokowy dwór Grabowskich z końca XVIII w.

4. Kołybki – Dwór zbudowany w 1882 roku w formie tzw. kostiumu francuskiego. Budynek piętrowy, obok parterowa przybudówka. Od XIX wieku do 1905 roku własność Moszczeńskich. Od 1905 roku do 1939 własność Skoroszewskich.
5. Padolin - dworek.
6. Pawłowo Skockie - Dwór z XIX wieku. Wieś z XIV wieku. Na przełomie XVI i XVII wieku należała do Rogalińskich, pod koniec XVIII wieku do Antoniego Prusimskiego następnie Władysława Miłczyńskiego później do rodziny Matzdorf. Około 1894 roku własność Mieczysława Dziembowskiego, a w latach 1904-39 majątek należał do Chłapowskich ze Stawian. Park krajobrazowy, zdziczały o powierzchni 10,95 ha z XIX wieku. Na jego drzewostan składają się klony, jesiony z domieszką grabów
7. Potulice – jednonawowy, drewniany kościół konstrukcji zrębowej.
8. Skoki - Dwór z 1870 roku.
9. Srebrna Góra – zespół pałacowy,
10. Stawiany - Eklektyczny dwór z 1854 roku, zbudowany wg. projektu Karola Wutemberg. Budynek w kształcie willi z ośmioboczną wieżą. Park o powierzchni przeszło 3 hektary, krajobrazowy, bardzo zaniedbany. W parku znajduje się staw. Wieś położona 7 kilometrów na południowy wschód od Skoków.
11. Stołężyn – park zabytkowy,
12. Tarnowo Pałuckie – drewniany kościół z 1373 –1374 zaliczany do klasy „0” oraz dwór.
13. Wiatrowo. Pierwotny dwór z drugiej połowy XVII wieku przebudowany został w 1856 roku. Przebudowa nadała obiektowi cechy neogotyckie. Pałac składa się z dwóch skrzydeł, ułożonych w kształcie litery L oraz oficyny. Starsze skrzydło jest piętrowe, poprzedzone gankiem nad którym znajduje się taras. Drugie skrzydło składa się z części trzykondygnacyjnej z arkadowymi oknami i krenelażem oraz czterokondygnacyjnej wieży. W XVIII wieku własność Żychlińskich. Od 1801 roku do 1939 własność rodziny Moszczeńskich.

W gminie Wągrowiec znajduje się 1340 z ewidencjonowanych i rozpoznanych stanowisk archeologicznych oraz 421 obiektów zabytkowych w tym 46 wpisanych do rejestru zabytków.

Kluby kultury upowszechniają aktywizują mieszkańców przez:

1. prowadzenie zespołów artystycznych i kół zainteresowań (taniec, muzyka, teatr)
2. organizowanie seansów filmowych, koncertów, konkursów, imprez artystycznych i okolicznościowych
3. organizowanie wystaw i spotkań z twórcami i pisarzami.

Ze względu na rolniczy charakter powiatu kultywowane są w społeczeństwie tradycje dożynkowe. Towarzyszą im barwne korowody z wieńcami dożynkowymi, występy zespołów ludowych. Na terenie powiatu, przy Ochotniczych Strażach Pożarnych działają orkiestry dęte, które uświetniają swoimi występami święta państwowe, kościelne, lokalne uroczystości i pogrzeby zasłużonych osób.

Propagowaniem sportu na terenie powiatu zajmują się szkoły podstawowe prowadzone przez miasta i gminy, szkoły ponadpodstawowe i placówki kształcenia.

2.1.3. ROZWÓJ GOSPODARCZY

Sektor gospodarki sklasyfikować można w pięć zasadniczych działów:

1. rolnictwo,
2. leśnictwo,
3. przemysł,
4. usługi
5. turystyka

Powiat wągrowiecki zalicza się do powiatów o **funkcji rolniczo-usługowo-przemysłowej**, o czym świadczy struktura pracujących według sektorów gospodarki narodowej.

Tabela 2.4. Struktura pracujących według sektorów gospodarki narodowej (stan w dniu 30 czerwca 1999 roku – dane GUS):

Udział pracujących w danym sektorze gospodarki w % w ogółu pracujących	Powiat Wągrowiecki	Polska	Województwo wielkopolskie
Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo	44,2	32	27,2
Przemysł i budownictwo	22,1	28,8	41,6
Usługi rynkowe[1]	16,9	22	15,8
Usługi nierynkowe[2]	16,8	17,2	15,4

[1] Handel i naprawy, hotele i restauracje, transport, gospodarka magazynowa i łączność, pośrednictwo finansowe, obsługa nieruchomości i firm, pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna i indywidualna.

[2] Administracja publiczna i obrona narodowa, edukacja, ochrona zdrowia i opieka socjalna.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Sektor		Przedsiębiorstwa państwowe	Spółdzielnie
		publiczny	prywatny		
WOJEWÓDZTWO	65 622	9 361	56 261	169	1 881
Wągrowiecki	868	186	682	7	51

Na terenie powiatu wągrowieckiego działa obecnie około 4,6 tys. podmiotów gospodarczych (z tego ok. 50% w mieście Wągrowcu), zwłaszcza w sferze handlu, usług oraz przemysłu i budownictwa, w tym ok. 20 spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego. Na jego terenie funkcjonują zakłady pracy m.in. z branży przetwórstwa rolno-spożywczego, odzieżowej, drzewno-meblarskiej, metalowej, chemicznej i budowlanej. Spośród nich wymienić można następujące:

- HORSTMANN – Budowa Urzędzeń i Technika Ekologiczna Sp. z o.o.,

- Mecapol S.A. (produkcja sztucznej skóry),
- EUROPOL MEBLE S.A.,
- Przedsiębiorstwo Zbożowo-Młynarskie DAMŁYN Sp. z o.o.,
- Ludwik & Olech (produkcja mebli dębowych),
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe KOMPLEXMŁYN Sp. z o.o.,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „SkarPol” (produkcja eko-mebli),
- Z.P.U.H. GRAJAN (obsługa sfery związanej z branżą energetyki ciepłej),
- Mechanika Maszyn i Urządzeń Rolniczych – Tomasz Pinkowski,
- Zakład Krawiecki „DRACHPOL” (produkcja latawców i innych wyrobów),
- Chemia, Rzemiosło Usługowe – Andrzej Andrzejewski (produkcja opakowań z folii polistyrenowej),
- Zakład „JAROMI” Sp. z o.o. – produkcja mebli,
- Przedsiębiorstwo Handlowe Sprzętem Rolniczym „AGROMA” S.A.,
- Wągrowieckie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych,
- Wielobranżowa Spółdzielnia Inwalidów, Zakład Pracy Chronionej
- Zakład Przemysłu Drzewnego „LINDNER”,
- Dom Handlowy, Wytwórnia i Skład Materiałów Budowlanych „Igielski”

Miejszem koncentracji działalności produkcyjnej, handlowej i usługowej, a także obsługi biznesu (banki i instytucje ubezpieczeniowe) oraz ruchu turystycznego jest Miasto Wągrowiec. Miasto posiada bezpośrednie połączenie kolejowe z: Poznaniem, Bydgoszczą, Wolsztynem i Kcynią. Bezpośrednio z Wągrowca można dojechać autobusem do takich miejscowości, jak np.: Bydgoszcz, Chojnice, Gniezno, Grudziądz, Łódź, Piła, Poznań, Chodzież, Czarnków, Nakło, Oborniki, Trzcianka, Wałcz, Złotów. W odległości ok. 65 km znajduje się cywilny port lotniczy na poznańskiej Ławicy.

Poza miastami: Wągrowiec, Gołańcz i Skoki pozostałe obszary powiatu wągrowieckiego mają typowo rolniczy charakter, zaś udział ludności wiejskiej stanowi 53,7% ogółu mieszkańców powiatu (średnia dla Polski – 38,1%, dla województwa wielkopolskiego - 42,4%).

Jednym z najistotniejszych problemów społeczno-gospodarczych powiatu wągrowieckiego jest wysoki poziom rejestrowanego bezrobocia. Jeszcze w końcu 1998 roku na terenie powiatu było zarejestrowanych 3365 bezrobotnych, w końcu lipca

2000 roku – 5153 bezrobotnych, zaś w końcu listopada 2000 roku – 5670 bezrobotnych, a w **2003 (październik) - 6568** bezrobotnych. Oznacza to wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych w okresie ostatnich dwóch lat o 13 %.

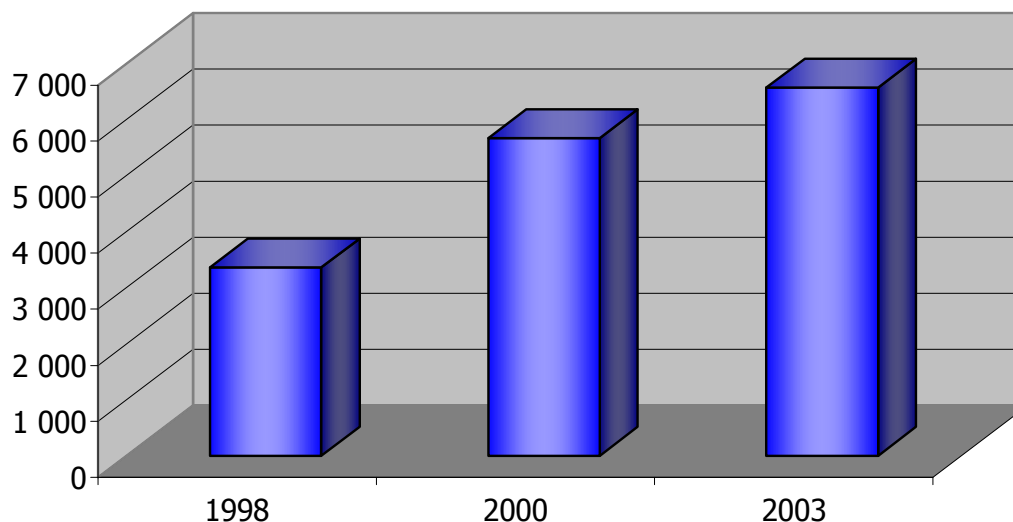
Tabela 2.5. Podstawowe informacje o bezrobotnych (dane Powiatowego Urzędu Pracy w Wągrowcu)

Wyszczególnienie	Stan w dniu:	
	31 lipca 2000 roku	30 listopada 2000 roku
Liczba bezrobotnych na terenie powiatu ogółem	5 153	5 670
w tym Kobiet	3 056	3 339
Gmina miejska Wągrowiec	1 957	2 179
Gmina miejsko-wiejska Gołańcz	830	841
Gmina miejsko-wiejska Skoki	337	438
Gmina wiejska Damasławek	498	480
Gmina wiejska Mieścisko	423	449
Gmina wiejska Wapno	329	345
Gmina wiejska Wągrowiec	779	938
Udział bezrobotnych nie posiadających prawa do zasiłku w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w %	71,4	70,8
Gmina miejska Wągrowiec	68,2	69,1
Gmina miejsko-wiejska Gołańcz	71,3	75,1
Gmina miejsko-wiejska Skoki	72,4	62,8
Gmina wiejska Damasławek	71,9	71,9
Gmina wiejska Mieścisko	79,7	71,5
Gmina wiejska Wapno	77,2	77,7
Gmina wiejska Wągrowiec	71,9	71,1
Liczba ofert pracy, zgłoszonych do PUP w okresie styczeń – listopad 2000 rok: 1201		
Liczba osób, które podjęły pracę w okresie styczeń – listopad 2000 rok: 2354		

Zdecydowana większość zarejestrowanych bezrobotnych, to osoby, które utraciły prawo do zasiłku. 40,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych to osoby długotrwale pozostające bez pracy (powyżej 12 miesięcy). Bezrobocie dotyka przede wszystkim osoby młode, kobiety i osoby o niskim poziomie wykształcenia). Istnieje również tzw.

bezrobocie utajone, które w gospodarstwach indywidualnych na terenie powiatu wągrowieckiego można szacować na ok. 10-15%.

Liczba bezrobotnych w latach 1998 - 2003

WYSZCZEGÓLNIENIE*)	Ogółem	W tym		Dotychczas nie pracujący	
		kobiety	bez prawa do zasiłku	ogółem	w tym absolwenci
WOJEWÓDZTWO	239 470	130 392	200 114	50 879	13 318
POWIATY	197 807	108 224	164 188	42 657	11 055
Wągrowiecki	6 568	3 540	5 388	1 171	310

*) GUS, Stan na październik 2003

Powiat wągrowiecki należy do grupy powiatów o największej stopie rejestrowanego bezrobocia w województwie wielkopolskim.

Władze powiatu inicjują także szeroką współpracę z przedsiębiorcami i instytucjami tzw. otoczenia biznesu w następujących dziedzinach:

- działania na rzecz poprawy lokalnego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości,
- rozpowszechnianie informacji na temat szkoleń oraz fundacji i stowarzyszeń wspierających rozwój przedsiębiorczości,

- organizacja spotkań dyskusyjnych z przedsiębiorcami i organizacjami biznesowymi, w szczególności z Organizacją Powiatową Pracodawców,
- działania na rzecz integracji środowisk biznesowych i ich współpracy z samorządem powiatowym.

2.2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE POWIATU

2.2.1. RZEŻBA TERENU

Powiat wągrowiecki leży w regionie zwanym **Pałuki**. Pałuki to region polodowcowych jezior i pofałdowanej równiny. Granice Pałuk na północy i wschodzie biegną Notecią, na południowym wschodzie - doliną Foluskiej Strugi, na południu - Wełną. Granica zachodnia przebiega przez Rogoźno, Budzyń i Margonin, choć czasem wyznacza się ją też na linii Wągrowiec-Jez.²

Krajobraz Pałuk został ukształtowany w wyniku ostatniego zlodowacenia i ok. 12 tysięcy lat działania różnych czynników po ustąpieniu lodowca. Pod względem geograficznym opisywany teren wchodzi w skład czterech dużych mezoregionów (wg podziału prof. J. Kondrackiego). Część Pałuk na zachód od Łekna, Wapna i Kcyni położona jest na obszarze Pojezierza Chodzieskiego - wysoczyzny morenowej o poziomie "niższym", powstałej w czasie ostatniego zlodowacenia na terenie istniejącej tu przedtem niziny. Pojezierze Chodzieskie znajduje się pomiędzy Doliną Środkowej Noteci (część Pradoliny Toruńsko - Eberswaldzkiej) a doliną Wełny, prawego dopływu Warty, pełniącą funkcję doliny marginalnej podczas subfazy chodzieskiej zlodowacenia wiślańskiego. Moreny tej subfazy ciągną się równoleżnikowo od Chodzieży poza Kcynię na wschodzie, a na zachodzie występują pod Czarnkowem. Jest to dość płaski i monotony obszar, wyniesiony 80-95 m n.p.m., przeważnie użytkowany rolniczo. Na tym terenie występują liczne jeziora, różnej wielkości i pochodzenia. Największe jeziora rynnowe zgrupowane są w rynnach gołaniecko-wągrowieckiej, natomiast na wschód od Wągrowca oraz między Wągrowcem a Margoninem znajdują się owalne jeziora typu wytopiskowego. W rejonie Wągrowca i Rogoźna przebiega równoleżnikowo niezbyt wielka Pradolina Wełny. Południowa i wschodnia część opisywanego terenu

² www.znin.pl

wchodzi w skład Pojezierza Gnieźnieńskiego. Jest to również wysoczyzna morenowa, ale o poziomie "wyższym" - wyniesionym 100-110 m n.p.m. Związane jest to z położeniem na Wale Kujawsko-Pomorskim - pokrytym warstwą utworów polodowcowych różnej grubości podłużnym wyniesieniu, spiętrzonym w tym samym okresie co Karpaty (ponad 60 milionów lat temu). Właśnie w tym wale znajdują wysady solne w Wapnie i na wschód od Damasławka. Dzisiejszy krajobraz tego terenu to przede wszystkim falista morena denna. Wśród niej spotyka się zagłębienia powstałe wskutek wytopienia odosobnionych brył lodowca, dziś zajęte przez torfowiska lub maleńkie jeziora (tzw. oczka). W północnej części tego Pojezierza leżą pojedyncze pagórki, pozostałość starszego pasma moreny czołowej (najwyższe są Chełmianki, zwane także Korfantówką - 162 m n.p.m.). Wzgórza są oddzielone między sobą równinami i sprawiają wrażenie, jakby były "nałożone" na płaską morenę denną. Dalej na południe wysoczyzna ponacinana jest systemem długich rynien jeziornych, często o zawiłym przebiegu. Bezpośrednio po ustąpieniu lodowca wytworzyły się gdzieś z lotnych piasków pola wydmowe. Na południe od pasma moren występują pola sandrowe i wytopiskowe rynny jeziorne zgrupowane zwłaszcza w okolicach Wągrowca nad Wełną.

2.2.2. WARUNKI KLIMATYCZNE

Powiat Wągrowiecki leży w regionie klimatycznym środkowo-wielkopolskim. Charakteryzuje go występowanie dni z pogodą bardzo ciepłą i zarazem pochmurną. Średnio jest ich w roku prawie 60, wśród nich prawie 39 cechuje brak opadu. Wyróżnia się również dość dużą liczbą dni z przymrozkami oraz bardzo chłodnymi, w których jednocześnie występuje opad. Średnio w roku takich dni jest prawie 20.

2.2.3. ZASOBY WODNE

2.2.3.1. *Wody powierzchniowe*

Powiat wągrowiecki położony jest pomiędzy rzekami Notecią – Wełną – Strugą Gołaniecką i Margoniwską, w dorzeczu Warty, a w zlewni rzeki Wełny.

W granicach powiatu wągrowieckiego znajdują się następujące jeziora:

- Barcholin Duży - 53,5 ha,
- Barcholin Mały – 19, 0 ha,

- Brzeźno – 24,3 ha,
- Bukowieckie – 41,4 ha,
- Bukowieckie Małe – 10,6 ha,
- Czeszewskie – 148,3 ha,
- Durowskie – 143,7 ha,
- Dzwonowskie - 20,1 ha,
- Jeziorka - 18,4 ha,
- Kaliszany Małe,
- Kaliszańskie – 297,2 ha,
- Karolewskie – 11,6 ha,
- Kobyleckie – 65,7 ha,
- Konarskie – 7,8 ha,
- Księżę – 10,6 ha,
- Kujawki – 5,6 ha,
- Laskownickie – 19,2 ha,
- Lechlińskie - 8,4 ha,
- Lipka – 12,2 ha,
- Liskówka – 11,2 ha,
- Łeknińskie – 85,2 ha,
- Łęgowo Małe – 7,8 ha,
- Łęgowskie – 68,4 ha,
- Maciejak – 62,0 ha,
- Redgoszcz – 46,1 ha,
- Rybowo – 6,5 ha,
- Rygielskie – 147 ha,
- Skockie - 77,1 ha,
- Smolary – 2 ha,
- Stępuchowskie – 112,9 ha,
- Toniszewskie – 44,6 ha,
- Wiatrowskie – 26,9 ha,
- Włókna – 74,4 ha,
- Żońskie – 41,5 ha.

Rzeka Wełna jest dopływem Warty o całkowitej długości 117, 8 km. Wypływa z położonego niedaleko Gniezna Jeziora Wierzbiczańskiego. Wpada do Warty w Obornikach, w 206,0 km jej prawego brzegu. Przepływa przez liczne jeziora, między innymi: Strzyżewskie, Tonowskie i Łęgowskie. System rzeczny Wełny jest dobrze rozwinięty. Rzeka przyjmuje szereg dopływów. Największe z nich to: Nielba, Struga

Gołaniecka, Mała Wełna i Flinta. Ogółem Wełna odwadnia obszar o powierzchni 2 621,1 km².³

Na terenie powiatu wągrowieckiego długość rzeki Wełny wynosi 24,41 km (bez jezior) i przepływa przez gminy Wągrowiec i Mieścisko. Obszar zmeliorowany w dolinie rzeki to 6.114 ha gruntów ornych, 954 ha użytków zielonych. Głównymi dopływami Wełny na terenie powiatu są rzeki: Mała Wełna, Dymnica, Struga Gołaniecka, Nielba, Kanał Ulga II, Ruda Kozłanka – Nieświastowice, Kanał Kłodzin, Kcyninka, Struga Margoninka.

Tereny wokół rzeki Wełny są terenami rolniczymi. Stanowią one poważne źródło zanieczyszczenia wód powierzchniowych. Poza nimi jakość rzeki kształtuje się pod wpływem zanieczyszczeń odprowadzanych z terenów miejskich. Poważne źródło zagrożenia stanowią: Wągrowiec i Rogoźno. Znaczna część ścieków wytworzonych na terenie tych miejscowości podlega oczyszczaniu w mechaniczno-biologicznych oczyszczalniach, po czym wprowadzana jest do Wełny (z Wągrowca do Jeziora Łęgowskiego, przez które rzeka przepływa). Oprócz wymienionych dwóch miejscowości większe ilości ścieków wprowadzane są do Wełny z terenu Mieściska i Kowanówka. W obu przypadkach ścieki poddawane są oczyszczaniu w oczyszczalniach mechaniczno-biologicznych.

Mała Wełna, lewy dopływ rzeki Wełny o długości 83,8 km, wpływa do niej w 29,4 km w miejscowości Rogoźno. Na terenie powiatu wągrowieckiego długość rzeki wynosi 13,17 km (bez jezior). Obszar zmeliorowany w dolinie rzeki to 2.209 ha gruntów ornych, 824 ha użytków zielonych. Pod względem administracyjnym poszczególne fragmenty zlewni wchodzi w skład gmin: Łubowo, Gniezno, Mieleszyn, Kłęcko, Kiszkowo, *Mieścisko*, *Skoki* i Rogoźno. W środkowym biegu rzeka płynie torfiastą doliną, którą pokrywa szeroki pas zbudowany z gliny zwałowej. Omija od strony południowej miejscowość Kiszkowo kierując się na północ, a następnie na wysokości wsi Kuklin — na zachód aż do jeziora Rościnnno (Skockiego) w Skokach. Na tym odcinku rzeka przyjmuje wiele dopływów. Środkowy bieg rzeki posiada liczne urządzenia piętrzące, służące do

³ *Podział hydrograficzny Polski*, IMGW, Warszawa, 1983.

nawadniania łąk oraz sterowania poborem i spustem wód z obiektów stawowych hodowli ryb.

Od Jeziora Skockiego (Rościńskie, Rościnnno) zaczyna się dolny bieg Małej Wełny, która płynie doliną pokrytą torfem, otoczoną terasami rzecznyymi. Przed wpływem do Jeziora Budziszewskiego (o długości 7,5 km) rzeka przyjmuje wody wypływające z jeziora Maciejak (dopływ z jeziora Maciejak). W dalszym biegu kieruje się na północny zachód, przepływając przez mające 4,7 km długości jezioro Rogoźno. Prawie wszystkie jeziora dorzecza Małej Wełny są pochodzenia lodowcowego (dominują jeziora rynnowe) i stanowią zasadniczą część wód powierzchniowych w tej zlewni. Świadczy o tym ich łączna powierzchnia – 1 244,3 ha. W okolicach Skoków występują licznie małe, z reguły bezodpływowe, jeziora wytopiskowe tzw. „oczka”.

W miejscowości Owcze Głowy, pomiędzy jeziorami Budziszewskim i Rogoźno, rzeka jest spiętrzona dla celów rolniczych. Około 150 m poniżej jeziora Rogoźno, Mała Wełna uchodzi do rzeki Wełny. Całkowita powierzchnia zlewni Małej Wełny wynosi 688,0 km².

Główne dopływy rzeki Małej Wełny to:

- **Kanał Dzwonowski** o długości 7,7 km (bez jezior) przepływający przez gminę Skoki. Obszar zmeliorowany to 377 ha gruntów ornych, 255 ha użytków zielonych.
- **Kanał Roszkowo Papowo Kościelne** o długości 10,25 km przepływający przez gminy Skoki i Mieścisko. Obszar zmeliorowany to 1 505 ha gruntów ornych, 341 ha użytków zielonych.
- Kanał Płaskowo Pomorzany o długości 10,0 km przepływający przez gminę Skoki. Obszar zmeliorowany to 691 ha gruntów ornych, 142 ha użytków zielonych. Kanał ten wpływa z powiatu Gniezno.

Rzeka Dymnica (Ciemnica) przepływa w powiecie wągrowieckim przez teren Wągrowiec o długości 21,97 km. Wpływa do rzeki Wełny. Obszar zmeliorowany to 3 120 ha gruntów ornych oraz 970 ha użytków zielonych. Dopływem rzeki Dymnicy jest

Struga Rudka, płynąca przez teren gminy Wągrowiec 15,62 km, obszar zmeliorowany to 2505 ha gruntów ornych oraz 546 ha użytków zielonych.

Struga Gołaniecka jest prawobrzeżnym dopływem Wełny o długości 25,6 km. Ogółem odwadnia obszar o powierzchni 231,6 km². Na terenie powiatu wągrowieckiego długość rzeki wynosi 13,50 km (bez jezior), przepływa ona przez gminę Wągrowiec i Gołańcz. Obszar zmeliorowany w dolinie rzeki to 3 853 ha gruntów ornych oraz 451 ha użytków zielonych. W strukturze użytkowania terenów dominują użytki rolne. Jakość górnego biegu rzeki kształtuje się również pod wpływem zanieczyszczeń odprowadzanych z terenu Gołańczy. Na potrzeby miasta pracuje oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna, która ścieki odprowadza do rzeki. Jednak część ścieków z kanalizacji miejskiej wprowadzana jest do Strugi Gołanieckiej bez oczyszczania. Istotny wpływ na jakość cieków wywierają również wewnętrzne przemiany w jeziorach usytuowanych na rzece (m.in. Laskownickie, Grylewskie, Bukowieckie, Kobyleckie i Durowskie).⁴

Dopływem Strugi Gołanieckiej jest **Kanał Wapno – Laskownica** o długości 21,223 km (bez jezior), płynący przez gminy: Gołańcz, Wągrowiec i Wapno. Obszar zmeliorowany to 5.209 ha gruntów ornych, 1345 ha użytków zielonych.

Z przeprowadzonych badań, w 2001 roku, wynika, że Struga Gołaniecka prowadziła wody o ponadnormatywnym zanieczyszczeniu. Lepszą jakość cieków stwierdzono w dolnym biegu rzeki. W Laskownicy tylko tlen rozpuszczony i azotyny przekraczały normy. W dolnym biegu rzeki większość wskaźników osiągnęło wyższe klasy czystości, co znalazło odzwierciedlenie w klasyfikacji rzeki w poszczególnych grupach zanieczyszczeń.

Nielba jest prawobrzeżnym dopływem Wełny o długości 26,1 km i powierzchni zlewni 158,6 km², uchodzącym do niej w rejonie Wągrowca. Na terenie powiatu wągrowieckiego długość rzeki wynosi 19,15 km (bez jezior) i przepływa przez gminy Wągrowiec i Damasławek. Obszar zmeliorowany w dolinie rzeki to 2.505 ha gruntów ornych, 546 ha użytków zielonych. Dopływem rzeki Nielby jest **Kanał Łekiński** o długości 117,48 km (bez jezior), przepływający przez gminy: Wągrowiec

⁴ WIOŚ w Poznaniu, *Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2001*, strony www

i Damasławek. Obszar zmeliorowany w dolinie rzeki to 4.810 ha gruntów ornych, 503 ha użytków zielonych.

Ciek odwadnia rozległe obszary użytków rolnych. Poza Wągrowcem nad rzeką nie rozwinęły się większe jednostki osadnicze. Zanieczyszczenia wytworzone w obszarach wiejskich na ogół gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych. Rzekę sklasyfikowano w oparciu o dane uzyskane na dwóch stanowiskach pomiarowych (powyżej Łekna i poniżej Wągrowca). Wyniki badań wskazują na bardzo duże zanieczyszczenie rzeki, zwłaszcza jej górnego odcinka. Na obu stanowiskach zostały przekroczone normy jakości wód powierzchniowych. Na tej podstawie Nielbę zdyskwalifikowano na całej długości. Szczegółowa analiza zebranych danych wykazała zróżnicowany poziom zanieczyszczenia górnego i dolnego biegu rzeki.⁵

Kanał Ulga II - o długości 4,34 km jest kanałem ulgi dla rzeki Wełny i płynie na terenie gminy Mieścisko.

Ruda Koźlanka - Nieświastowice o długości 11,45 km, płynie na terenie gminy Mieścisko. Obszar zmeliorowany w dolinie rzeki to 1.337 ha gruntów ornych, 202 ha użytków zielonych.

Kanał Kłodzin o długości 10,70 km płynie na terenie gminy Gołańcz. Kanał wypływa i wypływa z terenu gminy Kłecko powiat Gniezno. Obszar zmeliorowany to 773 ha gruntów ornych, 152 ha użytków zielonych.

Kcyninka (Kcynka) stanowi lewobrzeżny dopływ Noteci o długości 29,7 km. W górnym biegu połączona jest z Białą Strugą (dopływ Gąsawki) i Strugą Gołaniecką (dopływ Wełny). Odwadnia obszar o powierzchni 128,3 km² (w tym tereny województwa kujawsko-pomorskiego). Na terenie powiatu wągrowieckiego długość rzeki wynosi 10,70 km, przepływa ona przez gminę Gołańcz. Obszar zmeliorowany w dolinie rzeki to 943ha gruntów ornych oraz 510 ha użytków zielonych. W strukturze użytkowania dominują tereny wykorzystywane rolniczo. Z punktowych źródeł zanieczyszczeń zlokalizowanych na terenie województwa wielkopolskiego

⁵ WIOŚ w Poznaniu, *Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2001*, strony www

wymienić należy jedynie Smogulec. Na potrzeby tej niewielkiej miejscowości (około 400 osób) funkcjonuje oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna. W 2001 roku oceną objęto przyujściowy odcinek rzeki. Kcyninka w odcinku przyujściowym prowadziła wody o ponadnormatywnym zanieczyszczeniu. Zdecydowały o tym stężenia biogenów (azotyny, fosforany i fosfor ogólny) oraz stan sanitarny (miano Coli). Na III klasę czystości wskazywały: zawiesina, saprobowość sestonu i przewodność elektrolityczna właściwa. Związki organiczne i zasolenie kwalifikowały Kcyninkę do II klasy czystości. Nie budziły zastrzeżeń zanieczyszczenia specyficzne – I klasa czystości.⁶

Struga Margoninka o długości 9,60 km przepływa na terenie gminy Gołańcz. Dalej wpływa na teren gminy Margolin, powiat Chodzież. Obszar zmeliorowany w dolinie rzeki to 4276 ha gruntów ornych oraz 279 ha użytków zielonych.

Uwaga: grunty zmeliorowane nie są odpowiednikiem całej zlewni.⁷

Tabela 2.6. Stan czystości wód płynących w powiecie wągrowieckim^{*)}

Km biegu (miejsce poboru prób)		Klasa czystości	Wskaźniki decydujące o wypadkowej klasie czystości
km ujścia	dopływ (km biegu rzeki)		
205,7 km ujścia do Warty	Wełna (0,3 km) ^{**)}	poza klasą	Fosforany, fosfor ogólny, fenole, chlorofil „d”, miano Coli
(m. Skoki Wieś)	19,0 km Mała Wełna	non	tlen rozpuszczony, miano Coli
(m. Skoki)	15,0 km Małej Wełny	non	tlen rozpuszczony, fosfor ogólny
47,3 km ujścia do Wełny	(powyżej Wągrowca)	non	fosfor ogólny, fosforany
	Nielba (16,0) powyżej Łęka	non	przewodność elektrolityczna wł., tlen rozpuszczony, BZT5, ChZT-Mn, siarczany, substancje rozpuszczone ogólne, potas, azot amonowy i azotyny, fosfor ogólny, fosforany, miano Coli
46,9 km ujścia do Wełny	Nielba (km 0,2) poniżej Wągrowca Struga Gołaniecka (km 16,0) m. Laskownica	non	tlen rozpuszczony, azotyny

⁶ WIOŚ w Poznaniu, *Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2001*, strony www

⁷ Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu, Inspektorat w Wągrowcu.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

45,4 km ujścia do Wełny	Struga Gołaniecka (km 5,3) m. Kobylec	II	odczyn, tlen rozpuszczony, BZT5, ChZT–Mn, CHZT–Cr, substancje rozpuszczone ogólne, azot amonowy, fosfor ogólny, fosforany, saprobowość sestonu i peryfitonu, miano Coli
31,3 km ujścia do Wełny	(powyżej Rogoźna)	non	fosfor ogólny, fosforany
29,4 km ujścia do Wełny	Mała Wełna (km 0,2)	non	fosfor ogólny, miano Coli

*) dane z 2001 roku

***) dane z 2002 roku

W mieście Wągrowiec, przez który przepływają trzy rzeki: Struga Gołaniecka, Wełna i Nielba, skrzyżowanie Nielby i Wełny tworzy unikalne w Europie skrzyżowanie rzek zwane bifurkacją, na którym wody mieszają się w 10 % i płyną dalej swym odrębnym korytem. Jest to jedyne zjawisko w Europie i jedno z dwóch na świecie.

Na rzece Wełnie zbudowanych są jazy w następujących miejscowościach:

- Gorzewo
- Zakrzewo, zlokalizowany jest na Wełnie na wschód od granicy gminy Mieścisko i województwa. Urządzenie to jest pozostałością po ujęciu wód rzeki do celów agralnych dla Zakrzewa i stąd przyjęto nazwę pomimo innego usytuowania administracyjnego. Przyczółki są w stanie względnie dobrym.
- Żbietka
- Łaziska,

Powyższe 4 jazy służą do podniesienia wód gruntowych na polach. Natomiast jaz w miejscowości Łęgowo służy do podniesienia poziomu J. Łęgowskiego.

Jeziora

Jeziro Stępushowskie położone jest w gminie Damasławek, w dorzeczu Nielby, stanowiącej prawy dopływ Wełny. Oprócz Nielby przyjmuje kilka drobnych, okresowych cieków. Ciek dopływający do akwenu od południa, obok zanieczyszczeń obszarowych, niesie odprowadzane w sposób niekontrolowany ścieki wiejskie. Samo jezioro nie przyjmuje ścieków ze zorganizowanych, punktowych

zrzutów ścieków. Nie stanowi też źródła zaopatrzenia w wodę pitną. Zbiornik nie jest również zagospodarowany dla potrzeb turystyki i rekreacji.

DANE MORFOMETRYCZNE

- powierzchnia 112,9 ha
- objętość 5307,8 tys. m³
- głębokość maksymalna 8,9 m
- głębokość średnia 4,7 m

Powierzchnia zlewni całkowitej - 10,1 km²

Dorzecze: Nielba - Wełna - Warta - Odra - Bałtyk

KLASA CZYSTOŚCI: III

KATEGORIA PODATNOŚCI: II

Pod względem rybackim zbiornik zaliczany jest do typu sandaczowego, prowadzona jest na nim gospodarka rybacka. Akwen, zarybiany tołpygą i węgorzem, zasobny jest również w sandacza, leszcza oraz płoć. W okresie wiosennym i letnim jezioro pokryte jest sinicami.⁸

Wokół zbiornika rozciągają się tereny wykorzystywane rolniczo, z czego przeszło 75 % stanowią grunty orne. Na obrzeżach jeziora zlokalizowane są niewielkie osady ludzkie: Stępuchowo i Kozielsko. Miejscowości te są zwodociągowane, lecz pozbawione kanalizacji. Nieczystości płynne gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, po czym wywożone poza teren miejscowości.

Jeziro Łękińskie jest zbiornikiem polodowcowym, usytuowanym w kierunku północ-południe. Obrzeża jeziora są łagodne, przechodzące w podmokłe łąki i pastwiska, często porośnięte krzakami i pojedynczymi drzewami liściastymi. Roślinność wynurzona zajmuje powierzchnię około 15 ha i okala brzegi w 80 %. Przeważa szuwar wysoki. Przez jezioro przepływa Nielba, która dopływa ze wschodu, a odpływa na południe do Jeziora Bracholińskiego. Pod względem rybackim jezioro zaliczane jest do typu

⁸ WIOŚ w Poznaniu, *Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2001*, strony www

linowo-szczupakowego. Gatunkami wiodącymi są węgorz, leszcz, karaś, szczupak i płoć.

DANE MORFOMETRYCZNE:

- powierzchnia 85,2 ha
- objętość jeziora 1376,5 tys m³
- głębokość maksymalna 2,8 m
- głębokość średnia 1,6 m

Powierzchnia zlewni całkowitej – 87,0 km²

Dorzecze: Nielba – Wełna – Warta – Odra – Bałtyk

KLASA CZYSTOŚCI: poza klasą

KATEGORIA PODATNOŚCI: poza kategorią

W sąsiedztwie zbiornika położona jest miejscowość Łekno, stanowiąca potencjalne zagrożenie dla wód jeziora. Jezioro Łęknińskie jest zbiornikiem przeżyźnionym, nadmiernie obciążonym materią organiczną oraz związkami azotowymi. Świadczą o tym niekorzystne wartości wskaźników zanieczyszczenia jeziora tymi substancjami - CHZT-Cr i BZT5 oraz koncentracja azotu mineralnego i całkowitego w powierzchniowej warstwie wody jeziora miały wartości pozaklasowe. Jest to jezioro typu sinicowego, odznaczające się dużą produkcją sinic, zdominowanych przez gatunek *Oscillatoria agardhii*. W zooplanktonie zarówno wiosną jak i latem dominowały wrotki – latem nastąpił ich znaczący wzrost. Udział *Keratella cochlearis f. tecta* w całej populacji *Keratella cochlearis* wahał się powyżej 50 %. Stan sanitarny jeziora jest bardzo dobry i odpowiada I klasie czystości.

Jeziro Durowskie jest zbiornikiem rynnowym, w rynn timer jezior Strugi Gołanieckiej. Położony jest on w centrum miasta Wągrowiec. Otoczone jest od północy i zachodu kompleksem leśnym z rezerwatem dębów szypułkowych i kolonią czapli siwej. Zbiornik ma kształt wydłużony, o orientacji północ-południe. Na przedłużeniu półwyspu znajduje się wyspa o powierzchni 0,1 ha. Powstała ona na skutek przerwania istniejącego tu niegdyś półwyspu przez nurt wody strugi przemieszczający się przez jezioro. Wzdłuż całego wschodniego oraz południowego brzegu jeziora biegnie promenada łącząca ośrodki rekreacyjne. Przy plażach i przystaniach pobudowane są pomosty. Roślinność wodna w Jeziorze Durowskim sięga do 3,5 m głębokości i zajmuje 23 %

powierzchni zbiornika. Roślinność brzegowa porasta 88 % długości linii brzegowej. Roślinność wodna stwarza dogodne warunki dla rozwoju ryb. Jest to jezioro typu sandaczowo-leszczowego.

DANE MORFOMETRYCZNE:

- powierzchnia 143,7 ha
- objętość jeziora 11322,9 tys m³
- głębokość maksymalna 14,6 m
- głębokość średnia 7,9 m

Powierzchnia zlewni całkowitej – 236,1 km²

Dorzecze: Struga Gołaniecka – Wełna – Warta – Odra – Bałtyk

KLASA CZYSTOŚCI: poza klasą

KATEGORIA PODATNOŚCI: II kategoria

Jezioro Czeszewskie położone jest w odległości 1,5 km na południe od wsi Czeszewo, na terenie gminy Gołańcz. Zbiornik ma kształt nieregularny, o osi w kierunku wschód-zachód. Dno akwenu jest wyrównane. W tym płytkim zbiorniku, poza wąskim pasem przybrzeżnym o dnie mineralnym, występują osady do 0,5 m.

DANE MORFOMETRYCZNE:

- powierzchnia 148,3 ha
- objętość jeziora 5458,3 tys m³
- głębokość maksymalna 8,3 m
- głębokość średnia 3,7 m

Powierzchnia zlewni całkowitej – 97,6 km²

Dorzecze: Struga Gołaniecka – Wełna – Warta – Odra – Bałtyk

KLASA CZYSTOŚCI: II klasa

KATEGORIA PODATNOŚCI: III kategoria

Wokół akwenu rozciągają się podmokłe łąki i pastwiska, za którymi znajdują się grunty orne. Od strony północno-zachodniej Czeszewskie łączy się ze Stawami Łukowo, a od strony wschodniej rowem z Jeziorem Smuszewskim (prywatne). Roślinność wynurzona porasta 98 % linii brzegowej i zajmuje około 25 % jeziora.

Cała roślinność porastająca zbiornik stwarza dogodne warunki dla życia ryb. Zbiornik zaliczono do typu leszczowego. Nad Czeszewskim nie ma zorganizowanych kąpielisk. Nad brzegami pobudowanych jest wiele kładek wędkarskich, zwiększających dostęp do zbiornika.

Jeziro Łęgowskie ma kształt wydłużony, charakterystyczny dla jezior rynnowych.

DANE MORFOMETRYCZNE:

- powierzchnia 68,4 ha
- objętość jeziora 1226,6 tys m³
- głębokość maksymalna 5,0 m
- głębokość średnia 1,8 m

Powierzchnia zlewni całkowitej – 1088,4 km²

Dorzecze: Wełna – Warta – Odra – Bałtyk

KLASA CZYSTOŚCI: poza klasą

KATEGORIA PODATNOŚCI: poza kategorią

Północne płośko przy dopływie Wełny ma 0,6-1,0 m głębokości i charakteryzuje się wynurzonymi łachami mulistymi. Środkowa najgłębsza część zbiornika ma 3-4 m głębokości i wiąże się z częściowym wypłukiwaniem osadów dennych przez Wełnę. Płośko południowe (na południe od wypływu Wełny) charakteryzuje się bardzo dużym zamuleniem i głębokościami poniżej 1m. Jest to warstwa zamulająca część jeziora, na którą od południa wkracza roślinność wodna z przybrzeżnego mokradła. Roślinność wodna na Jeziorze Łęgowskim zajmuje powierzchnię 26,9 % powierzchni jeziora i porasta 67,7 % linii brzegowej. Pas roślinności brzegowej ma 2-10 m szerokości, a jego obfite skupienia występują jedynie na północnym i południowym krańcu jeziora. Specyfika jeziora sprawia, że na jego wodach utrzymuje się całoroczna ostoja ptactwa wodnego i błotnego.

Na terenie powiatu wągrowieckiego znajdują się trzy kompleksy stawów rybnych:

- gmina Wągrowiec: RSP Łukowo o powierzchni około 155,8 ha, pobór wód – 5 313 000 m³, zrzut wód – 2 347 000 m³.

- gmina Skoki: Gospodarstwo Rybackie Sp. z o.o., stawy o powierzchni 55,07 ha, pobór wód – 1 900 000 m³.
- Gmina Gołańcz: stawy Smogulec – Stokłosa – brak danych.

Tabela 2.7. Zestawienie cieków podstawowych powiatu ⁹

L.p.	Nazwa ciek	Długość ciek bez jezior [km]	Odbiornik
1.	Rzeka Wełna <i>Jez. Łęgowskie</i>	24,41	Rzeka Warta
2.	Kanał Kłodzin	5,80	Rzeka Wełna
3.	Kanał Ulga II	4,34	Rzeka Wełna
4.	Kanał Rudka-Kozłanka-Nieświatowice	11,45	Rzeka Wełna
5.	Rzeka Nielba <i>Jez. Rgielskie</i> <i>Jez. Bracholińskie</i> <i>Jez. Redgowskie</i>	19,15	Rzeka Wełna
6.	Struga Gołaniecka <i>Jez. Durowskie</i> <i>Jez. Kobyleckie i Jez. Bukowieckie</i> <i>Jez. Grylewskie</i> <i>Jez. Laskownickie</i> <i>Jez. Gołanieckie</i>	13,50	Rzeka Wełna
7.	Rzeka Ciemnica (Dymnica)	21,97	Rzeka Wełna
8.	Struga Rudka <i>Jez. Toniszewskie</i>	15,62	Rzeka Ciemnica
9.	Rzeka Mała Wełna <i>Jez. Rościńskie (wył. PGR-yb)</i>	13,17	Rzeka Wełna
10.	Kanał Płaskowo-Pomarzany	10,0	Rzeka Mała Wełna
11.	Kanał Ulga I	0,50	Rzeka Mała Wełna
12.	Kanał Dzwonowski	7,7	Rzeka Mała Wełna

⁹ Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu, Inspektorat w Wągrowcu.

	<i>Jez. Maciejak</i> <i>Jez. Włókno</i> <i>Jez. Gackie</i> <i>Jez. Dzwonowskie</i>		
13.	Kanał Roszkowo - Popowo Kościelne	10,25	Rzeka Mała Wełna
14.	Rzeka Kcynka (Kcyninka)	10,70	Rzeka Noteć
15.	Kanał Wapo-Laskownica <i>Jez. Czeszewskie</i>	21,23	Struga Gołaniecka
16.	Kanał Łekiński	17,48	Rzeka Nielba

2.2.3.2. Wody podziemne

Wody podziemne ujmowane są do spożycia z utworów trzeciorzędowych i czwartorzędowych. Zasoby czwartorzędowe w są w powiecie niewielkie. Na terenie powiatu eksploatowane są głównie wody trzeciorzędowe. Występują one na różnych głębokościach. Wody piętra trzeciorzędowego, w gminie Damasławek mają napięte zwierciadło i występują pod ciśnieniem kilku atmosfer. Ich zwierciadło stabilizuje się na głębokości 20-25 m p.p.t. Są więc to wody subarteryjskie. Pierwszy poziom wodonośny wód podziemnych jest wykorzystywany przez rolnictwo i budownictwo. Na wysoczyźnie morenowej zwierciadło I poziomu występuje pod warstwą gliny, najczęściej kilka metrów pod ziemią. Na obniżeniach terenów, w sąsiedztwie rowów i jezior występuje znacznie płycej.

W utworach czwartorzędowych w rejonie Doliny Kopalnej Smogulec – Margonin został wydzielony Główny Zbiornik Wód Podziemnych. Zbiorniki w utworach czwartorzędowych pozbawione są przykrycia skał słabo przepuszczalnych, stanowiących osłonę przed zanieczyszczeniami z powierzchni ziemi. W celu rozpoznania warunków hydrogeologicznych oraz zagrożeń użytkowych wód podziemnych związanych z zatopioną kopalnią w Wapnie zebrano i przeanalizowano archiwalne materiały geologiczne i hydrologiczne dla terenów położonych wokół kopalni o powierzchni ok. 500 km².

Obszar wsadu i jego otoczenie położone są w hydrologicznym subregionie zwanym wysoczyzna poznańsko-gnieźnieńską, która wchodzi w skład wielkopolskiego regionu hydrogeologicznego. W obrębie subregionu poznańsko-gnieźnieńskiego

w trzeciorzędowym piętrze wodonośnym w rejonie Żnina i Gniezna oraz na północ od Wapna w obrębie doliny Noteci (w gminie Gołańcz) w utworach czwartorzędowych zostały wyznaczone obszary tzw. Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, które powinny podlegać szczególnej ochronie.

Składowisko odpadów komunalnych w Niemczynie gmina Damasławek również ma wpływ na wody podziemne. Wody pobrane z dwóch piezometrów w roku 2000 zostały sklasyfikowane w klasie III tzn. niskiej jakości.

2.2.4. WARUNKI GLEBOWE

Na obszarze wysoczyzny morenowej dominują gleby pseudobielicowe (płowe), poprzedzielane enklawami gleb brunatnych czy bielicowych. Pozostały obszar zaliczono do kompleksu żytniego bardzo dobrego, przydatnego pod uprawę, co stało się przyczyną rozwoju rolnictwa i niewielkiej ilości lasów na Pałukach. Zalesienia dominują jedynie w północno-wschodniej części regionu, gdzie występują słabe gleby bielicowe i wydmy - należące do kompleksu żytnio-łubinowego. Rozwijana od wieków kultura rolna owocuje dobrymi wynikami, mimo że region zalicza się do obszarów o najmniejszych opadach w kraju.

Tabela 2.8. Bonitacja jakości gleb powiatu wągrowieckiego¹⁰

Wyszczególnienie	Klasy bonitacyjne gruntów ornych wyrażone w procentach								
	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VI RZ
WĄGROWIECKI	0	0	5	12	38	13	21	10	1
Damasławek	0	1	14	28	36	10	10	1	0
Gołańcz	0	0	5	14	48	14	15	4	0
Mieścisko	0	0	3	12	38	13	20	12	2
Skoki	0	0	2	5	30	13	25	20	5
Wapno	0	0	16	25	42	9	7	1	0
Wągrowiec	0	0	1	6	37	13	30	12	1
Wągrowiec miasto	0	0	0	0	0	1	35	62	2

¹⁰ WIOŚ w Poznaniu, *Zasobność i zanieczyszczenie gleb Wielkopolski*, strony www

Na terenie powiatu znajduje się 3.286 gospodarstw rolnych. Przeciętna ich powierzchnia wynosi 15,8 ha, co daje powiatowi drugie miejsce pod tym względem w województwie wielkopolskim (po powiecie złotowskim). Dla porównania, średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w skali kraju wynosi 7,9 ha, zaś w województwie wielkopolskim – 9,4 ha. Wśród ogółu gospodarstw rolnych w powiecie – 27,8% to gospodarstwa do 5 ha, 21,6% to gospodarstwa o powierzchni 10-15 ha, zaś zaledwie 2,2% to gospodarstwa o powierzchni przekraczającej 50 ha. Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni poszczególnych gmin (w %) prezentuje poniższe zestawienie:

Tabela 2.10. Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni poszczególnych gmin (w %)

Powiat	Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni w %
Gmina miejska Wągrowiec	35,2
Gmina miejsko-wiejska Gołańcz	76,0
Gmina miejsko-wiejska Skoki	54,0
Gmina wiejska Wągrowiec	69,3
Gmina wiejska Mieścisko	67,6
Gmina wiejska Damasławek	88,6
Gmina wiejska Wapno	84,1
Średnia powiatowa	70,6
Średnia dla województwa wielkopolskiego	63,5
Średnia dla Polski	59,0

W strukturze zasiewów na terenie powiatu wągrowieckiego dominuje pszenica, żyto i jęczmień. Mniejsze znaczenie ma uprawa ziemniaków, buraków cukrowych i rzepaku. W hodowli zwierząt dominuje chów trzody chlewnej.

Przeciętnie 5-10 % ogólnej zawartości siarki w glebach występuje w formie siarczanów - łatwo przyswajalnej przez rośliny. Zawartość siarki siarczanowej w glebach mineralnych waha się od poniżej 1,0 do 5,0 mg/100g gleby, natomiast w glebach organicznych sięga 15,0 mg/100 g gleby. Wyróżniono cztery stopnie zawartości siarki siarczanowej w glebach.

We wsi Kłodzin, gmina Mieścisko, zawartość siarki siarczanowej w glebie wynosi 1,86 [mg/100 g gleby] i jest to II stopień, zawartość średnia.

Tabela 2.11. Wyniki badań gleb w monitoringu regionalnym w powiecie wągrowieckim z roku 2002¹¹

Miejscowość /gmina	Próchnica w %	S-SO ₄ mg/100g gleby	odczyn pH	Zawartość całkowita [mg/kg]								
				Cu	Zn	Cd	Pb	Ni	Cr	Mn	Fe	As
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Gołańcz/ Gołańcz	3,83 0,77	1,49 1,10	4,4 6,3	5,7 8,7	28,3 27,0	0,200 0,080	12,1 9,2	6,73 9,90	11,67 16,67	270 182	6833 13667	2,400 4,133
Kłodzin/ Mieścisko	2,33 1,04	1,34 1,86	6,1 6,4	8,7 8,7	46,3 43,0	0,253 0,147	12,3 10,5	6,00 6,07	8,33 10,00	282 297	7000 7167	2,400 2,067

Granice tolerancji zawartości pierwiastków toksycznych w glebach według IUNG Puławy [mg/kg]

Pierwiastek	Zawartość normalna [mg/kg]	Dopuszczalna zawartość progowa [mg/kg]
arsen As	1-20	20
kadm Cd	0,1-1	3
nikiel Ni	2-50	50
fluor F	2-100	100
cynk Zn	3-50	300
miedź Cu	2-60	100
ołów Pb	10-70	100
chrom Cr	15-70	100
rtęć Hg	0,02-0,15	2
mangan Mn	300-600	
żelazo Fe	10 000-30 000	

¹¹ WIOŚ w Poznaniu, *Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2002*

Podwyższona zawartość metali ciężkich, siarki siarczanowej oraz pierwiastków śladowych w glebie jest następstwem działalności człowieka – emisji przemysłowych, motoryzacji, nadmiernej chemizacji – powodujących degradację biologiczną gleb, zanieczyszczenie wód gruntowych.

2.2.5. ZASOBY SUROWCOWE

Kruszywa naturalne dzielą się na dwie zasadnicze grupy: kruszywa grube obejmują żwiry i pospółki (kruszywo piaszczysto – żwirowe) oraz kruszywa drobne piaszczyste.

Na terenie powiatu wągrowieckiego eksploatowane są kopaliny pospolite takie jak kruszywa naturalne piaski drobnopiaszczyste oraz torfy. Kruszywa naturalne występują w złożach:

- Bartdzieje – R
- Kamienica I i II – Z,
- Łęgowo – R,
- Niedźwiedziny - E,
- Niedźwiedziny DH – T,
- Pokrzywnica – R
- Potuły – Z,
- Rąbczyn I – Z,
- Rąbczyn II – R,
- Rgielsko – Z,
- Rgielsko dz.269 – R,
- Rgielsko – Karasiewicz – T,
- Skoki – Z,
- Smogulec – Z,
- Szczodrochowo – Z,
- Tarnowo Pałuckie – E.

Torfy występują w następujących złożach:

- Łekowo – Z,
- Rybowo – E.

Skróty literowe stanu zagospodarowania zasobów w wykazach złóż oznaczają:

- B - kopalnia w budowie

- E - złoża eksploatowane
- P – złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie (w kat. C₂)
- R – złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat. A+B+C₁)
- Z – złoża zaniechane
- T – złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo

Powiat wągrowiecki jest ubogi w surowce mineralne. Występują tu w niewielkich ilościach. Eksploatowane są one na potrzeby okolicznej ludności.

W rejonie jeziora Stępuchowskiego zostały rozpoznane złoża torfu i gytii, lecz nie są one jeszcze dobrze rozpoznane.

Gips i anhydryt występują tylko w miejscowości Wapno, jako kopalina towarzysząca wysadowi solnemu. Eksploatacja nie jest prowadzona.

Sól kamienna występuje w Wapnie. Jest jednak ona nieczynna po katastrofie górniczej, która miała miejsce w roku 1977, kiedy to woda wdarła się do podziemnych wyrobisk kopalni. Kopalnia w Wapnie dostarczała ok. 0,5 mln. ton soli rocznie.

W okolicach Damasławka w wypiętronym wsadzie solnym występuje złoża soli kamiennej.

Tabela 2.12. Wykaz złóż

Wyszczególnienie	Ilość złóż	Zasoby geologiczne bilansowe w tys. ton	Wydobycie w tys. ton/rok
Gips i anhydryt (Wapno)	1	7 683,00	-
Sól kamienna (Wapno i Kłodawa)	4	11 905 403,00	694,00

2.2.6. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE

2.2.6.1. Lasy

Średnia lesistość Wielkopolski wynosi 25,5 %. Lesistość na terenie poszczególnych gmin wielkopolski jest silnie zróżnicowana i kształtuje się od bardzo wysokiej - powyżej 60 % np. Jastrowie 68,6 %, Wieleń 63,6 %, Wronki 62,4%, do

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

bardzo niskiej - poniżej 5 % np. Rozdrażew 0,3 %, Kleczew 1,2 %, Granowo 1,9 %, Damasławek 1,9 %, Kleszczewo 2,2 %, Łądek 2,8 %.

Lasy stanowią w powiecie wągrowieckim 18,77% ogólnej powierzchni - z tego 96% lasów jest w zarządzie 3 nadleśnictw, a pozostałe 4% stanowią własność prywatną lub komunalną, Lasy w powiecie wągrowieckim obfitują w zwierzynę. W podszyciu występują podrosty drzew, jarzębina, leszczyna, jałowiec i inne krzewy. W runie borówka, konwalia, czernica, paprocie, pokrzywy, trawy, grzyby i inne zioła.

Tabela 2.13. Użytkowanie gruntów w powiecie wągrowieckim

Miasto-Gmina	Powierzchnia ogółem (w km ²)	W tym w %						
		Lasy	Użytki rolne			Tereny zamieszkałe	Wody	Pozostałe
			Ogół.	Gr. orn.	Łąki			
M. Wągrowiec	17,9	14	41	33	8	20,1	6,5	19
M.Gm. Gołańcz	192,1	14	70	62	8	0,4	1,8	13
M.Gm. Skoki	198,5	35,4	54,9	46,5	7,4	0,5	2,8	7,4
Gm. Damasławek	104,7	2	89	79	10	1,6	1,3	6
Gm. Mieścisko	135,6	15,1	75,7	67,7	8	1,6	0,1	7,4
Gm. Wapno	44,2	8	83	73	10	1,8	0,0	8
Gm. Wągrowiec	347,7	20	69,3	58,4	10,9	1,3	4,2	7
Powiat razem	1040,7	18,77	69,31	60,12	9,19	1,41	2,33	8,43

Celem zalesień jest świadome tworzenie zbiorowisk sztucznych oraz skrócenie początkowej fazy procesu lasotwórczego zmierzającego do powstania ekosystemów leśnych.

Z dniem 1 stycznia 2002 zaczęła obowiązywać ustawa o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia. W związku z czym, do Starosty Wągrowieckiego wpłynęło 112 wniosków, na łączną powierzchnię 599 ha. W latach 2002-2003 rozpatrzono 22 wnioski i zalesiono 127 ha.

Biorąc pod uwagę gminy powiatu wągrowieckiego zalesienia kształtują się następująco:

- Gołańcz –10 ha,
- Mieścisko – 57,9 ha,

- Skoki – 10,18 ha,
- Wągrowiec – 48,92 ha.

2.2.6.2. *Formy ochrony przyrody*

Skupiskami wysokiej zieleni wśród krajobrazu rolniczego są parki wiejskie. Parki krajobrazowe występujące w powiecie wągrowieckim to:

➤ Gmina Damasławek:

- Damasławek – park dworski, krajobrazowy,
- Smuszewo – park pałacowy, krajobrazowy, w którego drzewostanie występują: jesion wyniosły, kasztanowiec, potężny klon pospolity o średnicy 120 cm
- Kopaninia - park dworski, krajobrazowy,
- Starężyn - park dworski, krajobrazowy,
- Dąbrowa – park dworski, krajobrazowy,
- Mokronosy - park dworski, krajobrazowy,
- Niemczyn - park krajobrazowy.

➤ Gmina Skoki:

- Glinno: dwór z I poł. XIX w. z parkiem krajobrazowym.
- Jabłkowo: kościół drewniany z 1754 r. p.w. św. Michała Archanioła; grobowiec-mauzoleum Brzeskich; pałac z poł. XIX w. z parkiem krajobrazowym.
- Pawłowo Skockie: pałac z końca XIX w. wraz z parkiem krajobrazowym.
- Roszkowo: pałac neorenesansowy, z 1844 r. wraz z parkiem krajobrazowym.
- Rościnnio: pałac eklektyczny z 2 poł. XIX w. i park krajobrazowy.
- Stawiany: pałac z 1854 r. i park krajobrazowy. - 16 drzew - pomników przyrody oraz dwie aleje drzew: dębów i lip drobnolistnych oraz 10 parków dworskich o łącznej powierzchni 55,25 ha objętych ochroną konserwatorską.

➤ Gmina Wapno:

- Aleksandrowo: zabytkowy park krajobrazowy (o pow. 2,78 ha) z przełomu XIX i XX w.
- Stołężyn: dworski park krajobrazowy (o pow. 3,69 ha) z pot. XIX w., z zachowanymi miłorzębami japońskimi.

➤ Gmina wiejska Wągrowiec

- Grylewo: zespół dworsko-parkowy z oficynami,
- Kaliszany: park dworski,
- Łaziska: zespół dworsko-parkowy.
- Łęgowo: park pałacowy.
- Łukowo: zespół pałacowo- parkowy.
- Ochodza: park dworski.
- Potulice: zespół dworsko-parkowy.
- Przysieka: park dworski.
- Redgoszcz: park karjobrazowy.
- Rgielsko: park dworski.
- Wiatrowo: zespół pałacowo-parkowy.
- Wiśniewo – park dworski.
- Żelice – park dworski.

Pomniki przyrody w gminie Skoki to:

- Buk zwyczajny – leśnictwo Długa Goślina (obwód - 355 cm), Leśnictwo Brzeźno (obwód – 340 cm),
- Dąb szypułkowy – leśnictwo Brzeźno (obwód -340 cm), w Glinie (obwód – 400 cm), 3 szt. w Nadmłynie (370, 275, 260 cm), w parku w Skokach (590 cm), aleja dębów (50 szt) w Rościnnie przy drodze Skoki-Lechlin.
- Sosna pospolita – na cmentarzu w Rejowcu (230 cm),
- Świerk zwyczajny – w parku w Rejowcu (330 cm),
- Lipa drobnolistna – przy drodze Skoki- Rościnnie (8 drzew) oraz aleja 129 drzew rosnących przy drodze Pawłowo Skockie – Stawiany.

Tereny miasta Wągrowiec weszły w skład „**Doliny Wełny i Rynny Gołaniecko – Wągrowieckiej**”. Dolina rzeki Wełny i Rynna Gołaniecko – Wągrowiecka obejmująca swym obszarem 22640 ha wchodzi w skład jednolitego systemu mającego powiązania z sąsiednimi ekosystemami. W gminie Gołańcz znajdują się następujące obszary chronionego krajobrazu: Dolina Noteci o powierzchni 560 ha, Dolina Wełny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka- pow. 400 ha.

Rezerwat na terenie powiatu to rezerwat „Debina”.

„**Dębina**” (30,39 ha), położony w lesie 3 km na zachód od Wągrowca. Chroni jedyną w Wielkopolsce dobrze zachowaną dąbrowę o cechach zbliżonych do naturalnych lasów gradowych i łągowych. Dominują tu dorodne dęby w wieku 240-300 lat i wysokości do 40 m, a domieszkę stanowią graby i inne drzewa liściaste. W runie stwierdzono chronione gatunki roślin zielnych. Najciekawszy dąb „Korfanty” (o obwodzie 380 cm) rośnie tuż obok rezerwatu, po jego wschodniej stronie. Znajduje się tam również kilka, bardzo rzadkich, gniazd czapli siwej.

Planowane jest utworzenie rezerwatu faunistycznego na obszarze jezior w Bracholinie, na którym występuje 139 gatunków ptaków, w tym 68 łągowych. Spotkać można niezwykle rzadką kaczkę wełniastą, gęś gęgawę, kilka gatunków perkoza, rybitwę czarną a nawet sowę błotną.

W miejscowości Budziejewko znajduje się również jeden z ciekawszych głazów narzutowych tzw „Kamień św. Wojciecha”. Również w Antoniewie (gmina Skoki) znajduje się głaz narzutowy o obwodzie 630cm.

Na terenie gminy Skoki znajdują się liczne rezerwaty przyrody i drzewa pomnikowe. Na południowym skraju gminy zaczynają się tereny Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka.

W celu ochrony gatunkowej zwierząt Wojewoda Wielkopolski zatwierdził granice stref ochrony ścisłej i częściowej wokół około 50 gniazd ptaków drapieżnych prawnie chronionych (bociana czarna, bielika, kani rudej, kani czarnej, rybołowa), które stanowią miejsca rozrodu i regularnego przebywania.

2.2.7. TURYSTYKA

Znaczącymi atutami powiatu wągrowieckiego są istniejące na jego terenie walory turystyczne w postaci:

- korzystnego położenia na przecięciu historycznych szlaków: Piastowskiego i Cysterskiego (Łekneńsko-Wągrowiecka pętla szlaku, Łekneński kompleks osadniczy, Klasztor pocysterski w Wągrowcu, Kościół pod wezwaniem Św. Mikołaja w Tarnowie Pałuckim),
- cennych walorów i zasobów ekologicznych w postaci rezerwatów i pomników przyrody, wielu jezior (na terenie powiatu znajduje się 39 jezior o powierzchni

powyżej 1 ha) oraz lasów, w tym unikalnego w skali światowej zjawiska hydrograficznego: skrzyżowania rzek Nielby i Wełny,

- stosunkowo dobrego stanu czystości środowiska przyrodniczego, do czego przyczynia się szereg inwestycji proekologicznych, takich jak: rozbudowa sieci kanalizacyjnej, budowa oczyszczalni ścieków i nowoczesnych składowisk odpadów stałych, modernizacja kotłowni węglowo-koksowych – miasto Wągrowiec już wkrótce będzie jednym z pierwszych miast w Polsce posiadającym kompleksowo rozwinięty system proekologiczny w postaci: oczyszczalni ścieków, wysypiska odpadów stałych wraz z ich segregacją i utylizacją oraz systemu ciepłowniczego,
- wielu zabytków kultury materialnej (kościół, zespoły pałacowo-parkowe, liczne wykopaliska archeologiczne),
- licznych imprez kulturalnych o znaczeniu regionalnym i krajowym,
- dość dobrze rozwiniętej bazy sportu i rekreacji w postaci boisk i stadionów, sal gimnastycznych, strzelnic, kąpielisk, ścieżek rowerowych,
- funkcjonowania jednego z najnowocześniejszych w Europie Ośrodka Rehabilitacyjno-Wypoczynkowego Inwalidów „WIELSPIN”, dysponującego ponad 200 miejscami hotelowymi,
- istniejącej bazy noclegowej (hotele i motele, ośrodki wczasowe, miejsca noclegowe w kwaterach prywatnych, campingi, gospodarstwa agroturystyczne) oraz placówek gastronomicznych, handlowych i usługowych.

Tereny powiatu wągrowieckiego są doskonałym miejscem do wypoczynku, rehabilitacji i uprawiania aktywnej turystyki.

2.3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA ZWIĄZANA Z OCHRONĄ ŚRODOWISKA

2.3.1. UJĘCIA WODY I SIEĆ WODOCIĄGOWA

Jednym z podstawowych elementów infrastruktury technicznej, wyznaczającym standard zamieszkania na danym terenie, a jednocześnie będącym warunkiem prawidłowego rozwoju społeczno gospodarczego jest dostęp mieszkańców do wody bieżącej z sieci wodociągowej.

Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2002 roku (wg US w Poznaniu) w powiecie wągrowieckim wynosiło ogółem 12 310 dam³, w tym na cele:

- produkcyjne (poza rolnictwem i leśnictwem z ujęć własnych) z wód podziemnych – 89 dam³,
- nawodnień w rolnictwie i leśnictwie, uzupełnienie stawów rybnych – 8 676 dam³,
- eksploatacji sieci wodociągowej (pobór na ujęciach, przed włączeniem do sieci) wody podziemne – 3 545 dam³.

Tabela 2.14. Stopień zwodociągowania powiatu wągrowieckiego

GMINA	Stopień zwodociągowania [%]	Istniejąca sieć wodociągowa [m]
Wągrowiec Miasto	99,6 %	64 600
Gołańcz	99,9 %	169 301
Damasławek	99,0 %	117 500
Skoki	94,3 %	151 473
Mieścisko	98,0 %	99 700
Wapno	98,0 %	55 400
Wągrowiec	98,0 %	340 000

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

Łączna długość sieci wodociągowej na terenie powiatu wągrowieckiego wynosi 935 km. Stopień zwodociągowania w poszczególnych gminach waha się on od 94 % do 100%. Sieć zbudowana jest z rur PCV i azbestocementu. W większości stan sieci jest dobry. Stopień zwodociągowania powiatu jest wysoki.

Podstawowym źródłem wody w powiecie są ujęcia ze studni głębinowych.

Tabela 2.15. Ujęcia wody w powiecie wągrowieckim

GMINA	Ujęcie	Rok oddania/ modernizacji	Wydajność rzeczywista średnia dobowa [m ³ /d]	Liczba mieszkańców podłączonych do danego wodociągu zbiorczego	
				ogółem	w tym z innych gmin
Wągrowiec Miasto	Wągrowiec	1989	10 098	28 150	2 650
Gołańcz	Gołańcz	1975/1996	846	4 550	55
	Morakowo	1973/1999	190	921	0
	Lęgniszewo	1970/1986	133	901	0
	Grabowo	1985	205	1 443	0
Damasławek	Damasławek	1975	536	2 971	10
	Mokronosy	1988	101	4 736	113
	Międzylesie	1998	241	793	0
	Kozielsko	1984	109	648	0
	Niemczyn	1974	228	1 025	269
Mieścisko	Miłosławice	1992	469	2 662	0
	Popowo Kościelne	-/1995	874,3	1 992	225
	Gołaszewo	-/ 1995	70	548	0
	Żabiczyn	-/ 2003	90	733	0

GMINA	Ujęcie	Rok oddania/modernizacji	Wydajność rzeczywista średnia dobowa [m ³ /d]	Liczba mieszkańców podłączonych do danego wodociągu zbiorczego	
				ogółem	w tym z innych gmin
Skoki	Pawłowo Skockie,	1984	888	941	0
	Roszkowo	1985	1 056	699	0
	Roszkówko	1999	1 820	5 381	0
	Jabłkowo	1982	263	722	0
Wapno	Stołężyn	1992	450	320	12
Wągrowiec	Łukowo	1994	408,6	612	
	Kobylec	1979	417,9	1 680, w tym okresowo 280	
	Żelice	1984	568	943	
	Łekno	1983	741,6	1 898	
	Ochodza	1977	158,6	537	
	Pawłowo Żońskie	1982	342	914	
	Kaliszany	1980	336,6	553	
	Rudnicze	1990	462,8	1 267	

▪ **Gmina Miejska Wągrowiec**

Ujęcie wody dla miasta Wągrowca, ul. Janowiecka w Wągrowcu

W celu uzdatnienia wody stosuje się napowietrzanie otwarte, na kaskadach usuwa się amoniak, siarkowodór i dwutlenek węgla. Woda ponadto jest poddawana procesowi filtracji przez które uzyskuje się usunięcie związków żelaza i manganu.

▪ **Gmina Gołańcz**

Stacje uzdatniania w Gołańczy wyposażone są w filtry piaskowe.

Stacje uzdatniania w Morakowie wyposażona jest w filtry piaskowe, woda ujmowana jest z trzech studni, nr 1 – z utworów czwartorzędowych, nr 3 z utworów trzeciorzędowych.

Stacje uzdatniania Lęgniszewo wyposażona jest w filtry piaskowe; 2 studnie. Pobór wody jest z utworów czwartorzędowych.

Stacje uzdatniania Grabowo wyposażona jest w dwie studnie; 2 mieszacze wodno-powietrzne o średnicy 1000, 3 odżelaziacze, 2 hydrofory i 2 sprężarki, 8 pomp 50 PJM 140 i 2 pompy 80 PM 140 do płukania i chloratorów.

▪ **Gmina Damasławek**

Stacje uzdatniania w Damasławku wyposażona jest w 3 kwarcowe filtry pospieszne. Ujęcie stanowią dwie studnie wiercone o głębokości 145 i 146 m, ujmujące wody z utworów trzeciorzędowych. Woda popłuczna, poprzez odstojnik, odprowadzana jest do rowu melioracyjnego.

Stacje uzdatniania Mokronosy wyposażona jest w 2 kwarcowe filtry pospieszne. Woda ujmowana jest z dwóch studni głębinowych o głębokościach 155, 156 m, ujmujące wody z utworów trzeciorzędowych. Woda popłuczna, poprzez odstojnik, odprowadzana jest do rowu.

Stacje uzdatniania w Międzylesiu wyposażona jest w 3 kwarcowe filtry pospieszne, 2 chloratory. Woda ujmowana jest z dwóch studni głębinowych o głębokościach 124, 114 m, ujmujące wody z utworów trzeciorzędowych. Woda popłuczna, poprzez odstojnik, odprowadzana jest do rowu melioracyjnego.

Stacje uzdatniania w Kozielsku wyposażona jest w 4 kwarcowe filtry pospieszne. Woda ujmowana jest z dwóch studni głębinowych o głębokościach 125, 129 m, ujmujące wody z utworów trzeciorzędowych. Woda popłuczna, poprzez odstojnik, odprowadzana jest do Jeziora Stępuchowskiego.

Stacje uzdatniania w Niemczynie wyposażona jest w 4 kwarcowe filtry pospieszne. Ujęcie stanowią dwie studnie wiercone o głębokości 137 i 135 m, ujmujące wody z utworów trzeciorzędowych. Woda popłuczna, poprzez odstojnik, odprowadzana jest do rowu melioracyjnego.

▪ **Gmina Mieścisko**

Stacje uzdatniania w Miłosławicach produkuje wodę dla wsi Mieścisko, Miłosławice i Zbietka. Uzdatnianie wody jest biologiczne wg technologii niemieckiej firmy PREUSSAG. Ujęcie wody stanowi studnia głębinowa o głębokości 124 m i wydajności 51 m³/h. Zapasy wody gromadzone są w naziemnym poziomym zbiorniku stalowym o pojemności 35 m³ oraz w zbiorniku wieżowym typu „Superstat” o pojemności 356 m³. Stacja ta może współpracować ze stacją uzdatniania wody w Gołaszewie.

Stacje uzdatniania w Popowie Kościelnym, dostarcza wodę dla wsi Popowo Kościelne, Podlesie Wysokie, Sarbia, Podlesie Kościelne, Płaskowo, Jaroszewo II, Kakulin i Kuszewo, zmodernizowana w latach 1994/95. Uzdatnianie wody jest biologiczne wg technologii niemieckiej firmy PREUSSAG. Stacje uzdatniania w Popowie Kościelnym stanowi studnia głębinowa o głębokości 135 m i wydajności 83m³/h. Przemienne eksploatowana jest studnia głębinowa nr 2 o wydajności 71m³/h i głębokości 130,5 m. Zapasy wody gromadzone są w naziemnych zbiornikach poziomych (4 szt.) o pojemności 50m³ każdy. Do płukania filtrów woda gromadzona jest w dwóch zbiornikach pośrednich znajdujących się wewnątrz stacji, o pojemności 6,3 m³ każdy. Woda pompą głębinową pompowana jest na urządzenie „Riesler”, w którym poprzez silne napowietrzanie następuje wytrącanie siarkowodoru oraz przekształcenie amoniaku w azotan. Następnie woda z „Rieslera” skierowana jest na filtry odżelaziaczy, po czym woda zostaje skierowana na filtry odmanganiacza. Uzdatniona woda pompami pośrednimi kierowana jest do zbiorników wody czystej, z których tłoczona jest w sieć.

Stacje uzdatniania w Gołaszewie, dostarcza wodę do wsi Gołaszewo i Gorzewo, zmodernizowana w roku 1995. Uzdatnianie wody jest biologiczne wg technologii niemieckiej firmy PREUSSAG. Stacje uzdatniania w Gołaszewie stanowi studnia głębinowa o głębokości 131m i zatwierdzonych zasobach Q= 31,0 m³/h. Zainstalowana w studni głębinowej pompa tłoczy wodę do zbiornika retencyjnego wody czystej poprzez szereg urządzeń uzdatniających składających się z oksydatora czyli aeratora ciśnieniowego, odżelaziacza, odmanganiacza, stacji dozowania chemikaliów armatury sterującej i odcinającej. Napowietrzona woda kierowana jest do urządzenia filtracyjnego wyposażonego w standardowe złożę piaskowe. Następnie kierowana jest do uaktywnionego tlenkami manganu złoża piaskowego. Filtr ten jest okresowo

uaktywniany roztworem nadmanganianu potasu. Zbiorniki odżelaziacza i odmanganiacza wykonane są jako cylindryczne zbiorniki o wymiarach: \varnothing 1200mm, powierzchnia filtracyjna 1,13 m². Uzdatniona woda kierowana jest do dwukomorowego zbiornika wody czystej i do sieci.

Stacje uzdatniania w Żabicy, modernizowana w 2003 roku. Uzdatnianie wody jest biologiczne wg technologii niemieckiej firmy PREUSSAG. Stacje uzdatniania w Żabicy stanowi studnia głębinowa o głębokości 112 m i zatwierdzonych zasobach $Q = 31,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

▪ **Gmina Skoki**

Stacje uzdatniania Pawłowo Skockie. Woda ujmowana jest ze studni głębinowej o wydajności 65 m³/h. Woda popłuczna, poprzez odstojnik, odprowadzana jest do pobliskiego stawu. Uzdatnianie wody odbywa się na filtrach żwirowych z aeratorem na których usuwane jest żelazo i mangan.

Stacje uzdatniania Roszkowo. Woda ujmowana jest ze studni głębinowej. Woda popłuczna, poprzez odstojnik, odprowadzana jest do pobliskiego stawu. Uzdatnianie wody odbywa się na filtrach żwirowych z aeratorem na których usuwane jest żelazo i mangan.

Stacje uzdatniania Roszkówko. Woda ujmowana jest z dwóch studni głębinowych usytuowanych na głębokościach 5,02 i 22,26 m p.p.t. Uzdatnianie wody jest biologiczne wg technologii niemieckiej firmy PREUSSAG. Woda popłuczna, poprzez odstojnik, odprowadzana jest za pośrednictwem rurociągu do Kanału Roszkowo - Popowo Kościelne.

Stacje uzdatniania Pawłowo Skockie. Woda ujmowana jest ze studni głębinowej o wydajności 65 m³/h. Woda popłuczna, poprzez odstojnik, odprowadzana jest do pobliskiego stawu. Uzdatnianie wody odbywa się na filtrach żwirowych z aeratorem na których usuwane jest żelazo i mangan.

▪ **Gmina Wapno**

Stacje uzdatniania w Stołężynie. Woda ujmowana jest ze studni głębinowych. Następnie jest napowietrzana w dwóch aeratorach. Przechodzi dalej przez 6 odżelaziaczy

i 4 odmanganiacze. Magazynowana jest w dwóch zbiornikach po 100 m³ każdy, z których za pomocą pomp II⁰ jest podawana do sieci wodociągowej.

▪ **Gmina Wągrowiec (gmina wiejska)**

Stacje uzdatniania w Żelicach. Woda ujmowana jest ze studni wierconych o głębokościach 121,0 i 135 m, z warstw trzeciorzędowych. Następnie jest napowietrzana w dwóch aeratorach. Przechodzi dalej przez 4 odżelaziaczy. Magazynowana jest w dwóch zbiornikach po 50 m³ każdy. Wody popłuczne odprowadzane są do rowu.

Stacje uzdatniania w Łekno. Woda ujmowana jest ze studni wierconych o głębokościach 112,0 i 125 m, z warstw trzeciorzędowych. Stacja uzdatniania wody wyposażona jest w 2 odżelaziacze, zestaw hydroforowy, 2 sprężarki, chlorator C-52. Woda magazynowana jest w zbiorniku retencyjnym o pojemności 100 m³. Wody popłuczne odprowadzane są do rowu.

Stacje uzdatniania w Łukowie. Woda ujmowana jest ze studni głębinowej. Stacja uzdatniania wody wyposażona jest w 3 filtry, areator centralny, hydrofor, sprężarkę, 2 chloratory C-52. Woda magazynowana jest w dwóch zbiornikach retencyjnych o pojemności 100 m³. Wody popłuczne odprowadzane są do rowu melioracyjnego.

Stacje uzdatniania w Kobylcu. Woda ujmowana jest ze studni głębinowych. Stacja uzdatniania wody wyposażona jest w 3 filtry, areator centralny, zb. sprężonego powietrza, sprężarkę, chlorator C-52. Woda magazynowana jest w zbiorniku wyrównawczym o pojemności 100 m³. Wody popłuczne odprowadzane są do zagłębienia terenowego.

Stacje wodociągowa w Ochodzy. Woda ujmowana jest ze studni głębinowych o głębokościach 119,0 i 125 m, z warstw trzeciorzędowych. Wody popłuczne, po 24 godzinnym przetrzymaniu, odprowadzane są do rowu melioracyjnego.

Stacje uzdatniania w Pawłowie Żońskim. Woda ujmowana jest ze studni głębinowej. Stacja uzdatniania wody wyposażona jest w 3 filtry, 3 areatory, 2 hydrofory, 2 sprężarki, 2 chloratory C-52. Woda magazynowana jest w zbiorniku retencyjnym

o pojemności 50 m³. Wody popłuczne gromadzone są w zbiorniku o poj. całkowitej 20 m³ i odprowadzane są do rowu melioracyjnego.

Stacje uzdatniania w Kaliszanach. Woda ujmowana jest ze studni głębinowych. Stacja uzdatniania wody wyposażona jest w 4 filtry, 4 areatory, 3 hydrofory, 2 sprężarki, chlorator C-52 . Woda magazynowana jest w zbiorniku retencyjnym o pojemności 50 m³. Wody popłuczne gromadzone są w zbiorniku o poj. całkowitej 20 m³ i odprowadzane są do rowu melioracyjnego.

Stacje uzdatniania w Rudniczu. Woda ujmowana jest ze studni głębinowych. Stacja wodociągowa wyposażona jest w 3 filtry, mieszacz wodno-powietrzny, 3 hydrofory, 2 sprężarki, 2 dozatory roztworu podchlorynu sodu. Woda magazynowana jest w zbiorniku retencyjnym o pojemności 50 m³. Wody popłuczne gromadzone są w zbiorniku o poj. całkowitej 20 m³ i odprowadzane są do zbieracza melioracyjnego i stawu.

2.3.2. SIEĆ KANALIZACYJNA I OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW

Ilość ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzanych do wód powierzchniowych lub do ziemi w roku 2002 (wg US w Poznaniu) ogółem w powiecie wągrowieckim wyniosło – 1193 dam³, w tym

▪ oczyszczone:

- mechanicznie – 5 dam³,
- chemicznie – 31 dam³,
- biologicznie – 318 dam³,
- z podwyższonym usuwaniem biogenów – 784 dam³.

▪ nieoczyszczone:

- odprowadzane z zakładów przemysłowych – 10 dam³,
- odprowadzane siecią kanalizacyjną – 45 dam³.

Tabela 2.16. Stopień skanalizowania powiatu wągrowieckiego

GMINA	Stopień skanalizowania [%]	Istniejąca sieć kanalizacyjna [m]
Wągrowiec Miasto	93,5 %	114 900
Gołańcz	62,8 %	9 900
Damaśławek	52,8 %	rurociąg tłoczny – 7 515, przykanaliki śr. 160 – 11282 kolektor grawitacyjny -śr. 200- 19 322
Skoki	49,8 %	<ul style="list-style-type: none"> • grawitacyjna – 14 717 m • ciśnieniowa – 15 138 m, • podciśnieniowa – 5 765 m.
Mieścisko	39,6%	18 600
Wapno	60,0 %	21 000
Wągrowiec		2 860

Sieć kanalizacyjna jest w stanie dobrym. W gminie Skoki wykonana jest z rur z PCV i PEHD.

Z terenów nieskanalizowanych ścieki dowożone są do punktów zlewu ścieków.

Stopień skanalizowania w poszczególnych gminach waha się on od 39 % do 95%.

Tabela 2.17. Oczyszczalnie ścieków w powiecie wągrowieckim

Gmina	Miejscowość / zakład /	Rok oddania/modernizacji	Typ oczyszczalni	Przepustowość		Liczba mieszkańców podłączonych
				Rzeczywista (m³/d)	Q max (m³/d)	
Wągrowiec Miasto	Oczyszczalnia Ścieków w Wągrowcu	1996/2002	mechaniczno -biologiczna	3 420	6 500	23 000
Gołańcz	ATA" - 670 w Gołańczy	1992/2001	mechaniczno -biologiczna	670	809	3 052
	Oczyszczalnia Smogulec	1999	mechaniczno -biologiczna	65	84,5	400

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

Gmina	Miejscowość / zakład /	Rok oddania/ modernizacji	Typ oczyszczalni	Przepustowość		Liczba mieszkańców podłączonych
Damaśławek	Gminna oczyszczalnia ścieków w Damaśławku	2001	mechaniczno -biologiczna	142	341	3 039
Mieścisko	Oczyszczalnia ścieków w Mieścisku	1997	mechaniczno -biologiczna	145	240	1 924
	Oczyszczalnia ścieków w Popowie Kościelnym	2002	mechaniczno -biologiczna	22	194	453
Skoki	Gminna oczyszczalnia ścieków w Sokach	1989 / 1998	mechaniczno -biologiczna	400	400	3477
	Oczyszczalnia ścieków w Rejowcu, właściciel „NAFTOBAZY”	1989/2002	mechaniczno -biologiczna	53	53	513
	Oczyszczalnia ścieków w Antoniewie	1992	mechaniczno -biologiczna	62	62	193
Wapno	Gminna Oczyszczalnia Ścieków w Wapnie	1993/2000	mechaniczno -biologiczna	170	320	1 700
Wągrowiec	Potulice	Brak danych	mechaniczno -biologiczna	12	60	Około 300
	Wiatrowo – oczyszczalnia osiedlowa	1979		212	212	Brak danych
	Żelice – oczyszczalnia przyszkolna	Brak danych	Typ EP-4		10	Brak danych
	Rąbczyn- oczyszczalnia przyszkolna	Brak danych	Typ MOS-12		5	Brak danych

Oczyszczalnia w **Wągrowcu (miasto)** jest oczyszczalnią biologiczno-mechaniczną. W skład urządzeń mechanicznych znajdujących się na oczyszczalni

wchodzą: krata mechaniczna gęsta schodkowa, piaskownik poziomy i osadnik wstępny. Biologiczne oczyszczanie odbywa się w reaktorze biologicznym zaopatrzonego w komory nityfikacyjne A i B oraz komorę do denityfikacji. Ponadto na oczyszczalni znajduje się komora osadu czynnego, osadnik wtórny oraz kanał odpływowy.

W gminie **Gołańcz** są 2 oczyszczalnie ścieków - Gołacz ATA (670m³/d) i Smogulce- ELA -5- (65 m³/d). Ścieki są dowożone z okolicznych wsi. Znaczna część ścieków trafia razem ze ściekami zwierzęcymi na pola uprawne. Oczyszczalnia ścieków Gołacz składa się z reaktora biologicznego ATA-670 z komorami, 2 osadników wtórnych, komory pomiarowej, stacji odwadniania i dmuchaw, składowiska worków, poletek osadowych, budynku socjalnego. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków w oczyszczalni Gołacz jest rów o długości 950m wpadający do Strugi Gołanieckiej.

W oczyszczalni ścieków w **Smogulcu** jest punkt zlewny ścieków dowożonych z kratą ręczną, zbiornik retencyjno-uśredniający o średnicy 3m i poj. czynnej 13 m³, płyta ociekowa, przepompownia ścieków surowych o średnicy 2 m z kratą koszową, ciąg technologiczny ELA - 5: komora niedotleniona, komora tlenowa, 2 osadniki wtórne, stacja dmuchaw, instalacja dozowania PIX-u, filtr piaskowo-roślinny, zbiornik nadawy, urządzenia do odwadniania osadu typu DRAIMAD, składowisko worków z osadem. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków (Smogulce) jest rzeka Kcynka (Kcyninka) w km 7+320.

Gminna oczyszczalnia ścieków w **Damasławku** jest to mechaniczno-biologiczna. Oczyszczanie ścieków następuje z chemicznym usuwaniem związków biogenych wg technologii ATA z możliwością wsparcia procesu flokulantem żelazawym PIX.

Oczyszczalnia ścieków w **Mieścisku** została wybudowana w roku 1997. Ciąg technologiczny oczyszczalni przeznaczony jest do oczyszczania ścieków komunalnych doprowadzanych do oczyszczalni za pośrednictwem systemów kanalizacji sanitarnej oraz dowożonych taborem asenizacyjnym z pobliskich miejscowości. Oczyszczalnia może przyjąć max 240m³/dobę ścieków. Podstawowym procesem oczyszczania ścieków jest biologiczne ich oczyszczanie przez reaktor PAH 150/100 produkcji Z.U.T. „AGH” Poznań. Ciąg technologiczny składa się z przepompowni ścieków surowych, punktu zlewny ścieków dowożonych, zbiornika retencyjno- uśredniający ścieków dowożonych o

pojemności 50m³, reaktora biologicznego z wydzielonymi strefami: tlenową i beztlenową- niedotlenioną, osadnika wtórnego, komory stabilizacji tlenowej, stacji dmuchaw, stacji mechanicznego odwadniania osadu typu DRAIMAD, poletka ociekowego worków z osadem nadmiernym, punktu pomiarowego ścieków surowych, pomieszczenia sterowni. Zastosowana technologia oczyszczania ścieków oparta jest na procesach filtracji, sedymentacji oraz biologicznego oczyszczania ścieków i biologicznej defosfatacji oraz denitryfikacji, zapewniając efektywność działania oczyszczalni w zakresie usuwania zanieczyszczeń, w tym związków azotu i fosforu. W przypadku bardzo dużych ilości fosforu w ściekach surowych, jego usuwanie może być wsparte przez uruchomienie chemicznego usuwania fosforu, przy użyciu ustalonych ilości PIX-u . Do tego celu służy instalacja PIX produkcji Z.U.T. „AGH” Poznań.

Oczyszczalnia ścieków w **Popowie Kościelnym** posiada ciąg technologiczny taki sam jak oczyszczalni w Miescisku i przeznaczony jest do oczyszczania ścieków sanitarnych doprowadzanych do oczyszczalni za pośrednictwem kolektora kanalizacyjnego oraz dowożonych taborem asenizacyjnym z pobliskich miejscowości. Na oczyszczalni w Popowie Kościelnym ścieki dowożone zrzucane są do zbiornika retencyjno – uśredniającego poprzez punkt kontrolno – pomiarowy w którego, skład wchodzi zasowa elektro – mechaniczna i przepływomierz elektromagnetyczny.

Gminna oczyszczalnia ścieków w **Skokach** zbiera ścieki z miejscowości Skoki i Lechlin oraz przyjmuje nieczystości płynne dowożone taborem asenizacyjnym. Jest oczyszczalnią mechaniczno-biologiczną z komorą nitryfikacji i denitryfikacji. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rz. Mała Wełna.

Oczyszczalnia ścieków w **Rejowcu** zlokalizowana jest w Zakładzie Magazynowania Paliw nr 4 NAFTOBAZY Sp. z o.o. Zasięgiem swym obejmuje Pawłowo Skockie, Stawiany oraz teren zakładu. Ścieki oczyszczone odprowadzane są do stawu retencyjnego, a następnie do rzeki Małej Wełny za pośrednictwem rowu melioracyjnego. Ścieki dopływające oczyszczane są w dwóch ciągach technologicznych z których jeden obejmuje ścieki przemysłowo-deszczowe, natomiast drugi- bytowo-gospodarcze. Po oczyszczeniu ścieki mieszają się w zbiorniku retencyjnym i następnie odprowadzane są do zbiornika. Oczyszczalnia spełnia parametry zawarte w operacie wodno-prawnym.

Oczyszczalnia ścieków w **Antoniewie** zlokalizowana jest w Młodzieżowym Ośrodku Resocjalizująco - Diagnostycznym. Urządzenia w oczyszczalni to osadnik wstępny, zbiornik retencyjny, kontenerowa oczyszczalnia ścieków ELIOT- 100, linia wytrącania fosforu, złożo trzcinowo-korzeniowe, poletka osadowe. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest Jezioro Antoniewo. Stan techniczny obiektów zły. Pozwolenie wodnoprawne jest wydane do 31.12.2003 roku.

We wsi **Rakojady** (gmina Skoki) znajduje się oczyszczalnia typu KOS-50. W chwili obecnej oczyszczalnia nie pracuje, ścieki przepływają przez nią bez oczyszczania i odprowadzane są do odbiornika przez rów melioracyjny.

Oczyszczalnia ścieków w **Wapnie** zbiera ścieki z terenu miejscowości systemem kanalizacji do piaskownika pionowego. Następnie ścieki przepływają do przepompowni ścieków surowych, gdzie znajduje się kratka koszowa ręczna, a z stamtąd płyną do komory denitryfikacji. Przepływają dalej na trzy komory napowietrzania i grawitacyjnie wpływają na trzy osadniki wtórne, gdzie osad jest oddzielany od wody czystej. Osady ściekowe usuwane są na poletka osadowe lub odwadniane w stacji „Drajmad”. Osady wykorzystywane są do rekultywacji terenu wokół oczyszczalni ścieków a w przyszłości będą wykorzystywane rolniczo. Oczyszczalnia posiada płytę kompostową do przeróbki osadu.

Oczyszczalnia ścieków w **Potulicach** pracuje w oparciu o metodę osadu czynnego, tj. wykorzystując jedynie napowietrzanie ścieków. W skład ciągu technologicznego wchodzi: kratka płaska, kompostownik skratek, przepompownia ścieków surowych, moduł technologiczny typu OSA-1, komora tlenowa, 3 osadniki wtórne, 4 komory fermentacyjne osadu nadmiernego. Osad z komór fermentacyjnych wywożony jest do oczyszczalni w Wągrowcu, skratki na składowisko odpadów. Ścieki oczyszczone odprowadzane są rurociągiem PVC do odbiornika rzeki Ciemnicy.

Podsumowując należy stwierdzić, iż pomimo licznych w powiecie oczyszczalni ścieków skanalizowanie nie nadąża za zwodociągowaniem.

2.3.3. GOSPODARKA ODPADAMI

Problematyka odpadów opisana została szczegółowo w „Powiatowym planie gospodarki odpadami”, który stanowi integralną część powyższego opracowania.

Na terenie miasta i gminy Gołańcz jest w 65 % prowadzona selektywna zbiórka odpadów komunalnych. Po wybudowaniu składowiska odpadów komunalnych w Smogulcu w 1999 roku, ustawiono w 14 miejscowościach pojemniki na szkło, papier i plastiki. Wywozem nieczystości zajmuje się odpłatnie firma „Altvater” Piła. Nieczystości wywożone są jeden raz na dwa tygodnie. Ilość odpadów gromadzonych na składowisku – 2315 Mg/rok, powierzchnia składowiska w Smogulcu (ogrodzone) – 4,72 ha, pierwsza komora składowiska wystarczy na 15 lat.

Firmy odbierające surowce wtórne: Altvater z o.o. Piła, Becker+Armbrust Polska sp. z o.o. w Wągrowcu – odpady szklane, papier i odpady plastikowe, Firma Bryliński z Wągrowca – szkło różne, zakład Utylizacji p. Stokłosy ze Śmiłowa – padlina zwierzęca.

Zadania: objęcie selektywną zbiórką surowców wtórnych terenu całej gminy, edukacja społeczności o zbiórce, ekonomiczne zmuszenie do selektywnej zbiórki, np. posortowane 15 zł/m³, a niesort – 35 , zakup wymiatacza odpadów na składowisko, na szczeblu regionu (kilka powiatów) budowa składowiska na odpady azbestu, świetlówek, opakowań po środkach ochrony roślin, itp.

Na terenie gminy Skoki oraz gminy wiejskiej Wągrowiec prowadzona jest selektywna zbiórka surowców wtórnych.

Firmy zajmujące się odpadami w powiecie to między innymi:

- Becker+Armbrust Polska sp. z o.o. w Wągrowcu – wywóz nieczystości stałych,
- Marek Skarupa, Skoki - wywóz nieczystości płynnych do oczyszczalni ścieków w Skokach,
- Andrzej Jarzembowski, Rejowiec – wywóz nieczystości płynnych do oczyszczalni ścieków w Skokach,
- P.P.H.U. „Wspólnota” s.c. Anna Michalska, Mieczysław Jarzembowski, Skoki – wywóz nieczystości płynnych do oczyszczalni ścieków w Skokach oraz wywóz

nieczystości stałych na Międzygminne Wysypisko Odpadów Komunalnych
Toniszewo-Kopaszyn-Nowe,

- Przedsiębiorstwo Transportowo-Usługowe „Wiawib”, Iwona Biniasz, Poznań – wywóz nieczystości płynnych do przepompowni ścieków w Raduszynie,,
- Antonii Stożek, Sławica – nieczystości stałe na składowisko odpadów komunalnych w Białęgach
- Altvater z o.o. Piła,- odpady komunalne stałe wywożone na wysypisko komunalne w Niemczynie
- Zakład Oczyszczania Miasta Spółka z o.o. w Świdnicy – wywóz nieczystości płynnych i stałych (oczyszczalnia ścieków w Damasławku, wysypisko w Niemczynie)
- Gmina Miejska Wągrowiec

Szczególną rangę nadano zadaniom związanym z ochroną powierzchni ziemi w zakresie gospodarowania odpadami. Gminy położone w obszarze „Doliny rzeki Wełny i Rynny Gołaniecko – Wągrowieckiej”, mając na uwadze ochronę środowiska naturalnego zawiązały Związek Gmin Pojezierza Wielkopolskiego skupiający 12 gmin (miasto i gmina Rogoźno, gmina Wągrowiec, gmina Skoki, gmina Kłęcko, gmina Mieścisko, gmina Mieszyń , gmina Wapno, gmina Kiszkowo), przyjmując określony program na rzecz działań proekologicznych.

W ramach powyższego zrealizowano inwestycję budowy Międzygminnego Składowiska Odpadów Komunalnych we wsi Nowe-Kopaszyn na terenie gminy Wągrowiec. Należy nadmienić, że opracowując dokumentację projektową uwzględniono wszelkie aspekty wymagane i stosowane przy budowie nowego składowiska odpadów komunalnych w państwach Unii Europejskiej. Jednocześnie wraz z budową nowego składowiska odpadów zrealizowano prace rekultywacyjne na starym składowisku odpadów komunalnych położonym w Wągrowcu przy ul. Rogozińskiej. Aktualnie zrehabilitowane składowisko nie stanowi zagrożenia dla „Doliny rzeki Wełny oraz jezior Rynny Gołaniecko- Wągrowieckiej” jak i zlewni Morza Bałtyckiego, a także jest przyjazne mieszkańcom.

2.3.4. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ

Zmiany klimatu, kwaśne deszcze, dziura ozonowa, degradacja chemiczna gleb jest wynikiem działalności człowieka na środowisko. Emisja do atmosfery gazów: dwutlenku węgla, dwutlenku siarki, tlenków azotu jest głównym problemem ekologicznym. Źródłem tych gazów jest spalanie paliw, głównie dla celów energetycznych. Należy podejmować działania zmierzające do zmniejszenia energochłonnych procesów produkcyjnych, zmianę struktury zużywanych paliw, a także wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz bezemisyjnych. W Polsce głównym źródłem energii cieplnej jest węgiel kamienny. Problemy te charakterystyczne są także dla powiatu wągrowieckiego. W powiecie wągrowieckim nie ma obiektów lub urządzeń służących do wytwarzania energii elektrycznej przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii, a jedynie mieszkańcy miasta Wągrowca korzystają w 81 % z gazu sieciowego o długości 56,9 km. Pozostałe tereny nie posiadają sieci gazowej.

Tabela 2.18. Struktura gospodarki cieplnej według źródeł energii [%]¹²

Gmina	Źródła konwencjonalne				Źródła odnawialne
	Węgiel kamienny	Węgiel brunatny	Gaz	Olej opałowy	
Wągrowiec Miasto	16,0 %	-	81,0 %	3,0 %	-
Mieścisko	98,5 %	-	-	1,5 %	-
Wapno	98,7	-	-	1,3%	-

Największy problem emisji zanieczyszczeń z procesów spalania jest w sektorze komunalno – bytowym, gdzie głównie ze względu na wysokie ceny oleju opałowego i brak dostępności w wielu gminach do sieci gazowych używa się jako paliwo węgiel kamienny. W sezonie grzewczym następuje wzrost emisji pyłowo – gazowej na terenach

¹² Ankieta do opracowania Programu Ochrony Środowiska

zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej nie podłączonej do ogólnych systemów ciepłowniczych.

Na terenie powiatu dominują indywidualne kotłownie opalane węglem. Występują także kotłownie opalane olejem opałowym, gazem propan – butan i gazem ziemnym. Jak widać coraz częściej modernizuje się kotłownie na kotłownie olejową. Również coraz bardziej popularna staje się termomodernizacja budynków.

2.4. ŹRÓDŁA ZAGROŻEŃ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Zasoby i walory środowiska ulegają licznym zagrożeniom. Źródła zagrożeń są wewnętrzne, zlokalizowane na terenie powiatu i zewnętrzne w tym znacznie oddalone.

2.4.1. ZANIECZYSZCZENIE ATMOSFERY I EMISJA HAŁASU

Zasoby i walory środowiska ulegają licznym zagrożeniom. Źródła zagrożeń są wewnętrzne, zlokalizowane na terenie powiatu i zewnętrzne w tym znacznie oddalone. Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza są instalacje energetyczne, oraz ciągi komunikacyjne (zanieczyszczenia powstające przy spalaniu paliwa samochodowego). Instalacje technologiczne pełnią rolę drugorzędą ponieważ powiat ma charakter typowo rolniczy a zakładów o profilu produkcji szczególnie szkodliwym dla środowiska jest bardzo mało.

Poza stałymi składnikami powietrza, takimi jak azot, tlen, argon, dwutlenek węgla, neon i hel, znajdują się w nim składniki powstałe w wyniku działalności człowieka, bądź procesów zachodzących w przyrodzie i ich emisji do atmosfery. Wszystkie substancje stałe, ciekłe lub gazowe zmieniające średni skład atmosfery uznawane są za zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Zanieczyszczenia powietrza mają wpływ nie tylko na zdrowie człowieka, ale również na rośliny, glebę i wody powierzchniowe. Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem polega na zapobieganiu przekraczania dopuszczalnych stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu i ograniczaniu ilości lub eliminowaniu wprowadzania do powietrza tych substancji.

Tabela 2.19. Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w 2001 i 2002¹³

200	rok	Zanieczyszczenia
-----	-----	------------------

¹³ WIOŚ w Poznaniu, *Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2002*, strony www

		pyłowe	gazowe			Zatrzymane w urządzeniach oczyszczających w % zanieczyszczeń wytworzonych	
			suma bez CO ₂	dwutlenek siarki	tlenki azotu	pyłowe	gazowe
		w Mg/rok					
Województwo	1999	15 347	189 647	141 430	32 790	98,7	6,8
	2000	13 203	176 119	127 719	28 585	98,7	7,9
	2001	12 433	186 824	138 290	28 744	98,9	7,3
	2002	10 884	180 834	134 692	27 365	99,1	6,4
Wągrowiecki	1999	120	485	127	41	69,2	-
	2000	39	140	52	28	80,5	-
	2001	1	18	1	15	0,0	-
	2002	-	6	-	6	-	-

Głównymi źródłami emisji do atmosfery:

- SO₂ – jest energetyka zawodowa i sektor komunalno - bytowy odpowiadający głównie za tzw. niską emisję ,
- NO₂ – transport, komunikacja i energetyka zawodowa,
- pyłu – energetyka i technologie przemysłowe.

Opad pyłu w mieście Wągrowiec wynosił:

- 1999 – 60,8 g/m²/rok
- 2000 – 15 g/m²/rok

„Strategia rozwoju energetyki odnawialnej” (przyjęta przez Sejm RP 23.08.2001 roku) zakłada osiągnięcie 7,5 % udziału energii odnawialnej w bilansie zużycia energii pierwotnej w roku 2010. Przewiduje się, że dominujący wpływ będzie miało wykorzystanie biomasy (drewno, odpady drzewne, biogaz), a następnie energetyka wiatrowa, słoneczna i geotermalna.

W województwie wielkopolskim, z uwagi na sprzyjające warunki wiatrowe, Wielkopolska należy do II klasy obszarów w Polsce, pod względem zasobów energii wiatrowej (>750 – 1000 kWhm-2rok-1 na wysokości 10 metrów w terenie otwartym), znalazły zastosowanie elektrownie wiatrowe. Średnia roczna prędkość wiatru na

10 metrach w terenie otwartym przekracza 4,0 m/s, a w okresie zimy i wiosny 4,5 m/s. Zróżnicowanie topografii terenu województwa zwiększa potencjał wiatrowy. Siłownie wiatrowe o zmniejszającej się prędkości użytecznej ($v < 4$ m/s) i zróżnicowanych w zależności od producenta rozwiązaniach konstrukcyjnych instalowane są na wieżach o wysokości 30 – 100 metrów. Siłownia wiatrowa o mocy 160 kW pracuje od 1996 roku w Kwilczu.

W chwili obecnej w powiecie Wągrowieckim nie ma źródeł energii odnawialnej, ale w opracowaniu są plany zainstalowania kilkudziesięciu elektrowni wiatrowych.

Potencjał energii słonecznej jest mniejszy niż wiatrowy. Wielkopolska leży w III klasie zasobów energii słonecznej w Polsce (900 kWhm-2rok-1). Pozwala to z powodzeniem na stosowanie urządzeń do pozyskiwania, przetwarzania w ciepło użytkowe i magazynowania energii słonecznej.¹⁴

Rozkład średniorocznych stężeń dwutlenku siarki i dwutlenku azotu w powietrzu w powiecie wągrowieckim było mierzone **metodą pasywnego pobierania prób w okresie I-XII.2002 w miejscowości Wapno i wynosiło:**

- SO_2 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$] - 6,6
- NO_2 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$] - 11,2

Stężenia średnioroczne zanieczyszczeń powietrza w 2002 roku wynosi w Wągrowcu:

- 5,1 SO_2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
- 22,0 NO_2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
- 23,5 pył zawieszony $\mu\text{g}/\text{m}^3$

W powiecie wągrowieckim, w 2002 roku, wystąpiła największa depozycja azotanów z opadem całorocznym powyżej $0,75 \text{ g}/\text{m}^2$ oraz depozycja cynku z opadem rocznym w zakresie $22\text{--}24 \text{ mg}/\text{m}^2$ została przekroczona do wartości $28 \text{ mg}/\text{m}^2$.

¹⁴ WIOŚ w Poznaniu, *Ocena wstępna jakości powietrza w Wielkopolsce*, strony www

Powiat Wągrowiecki jest terenem o niewielkim stopniu zanieczyszczenia powietrza.

Istotnym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza są tradycyjne kotłownie bądź trzony kuchenne – piecowe w prywatnych budynkach mieszkalnych.

W Damasławku, zakłady zajmujące się pakowaniem soli, unieszkodliwianie oparów suszonej soli.

W mieście Wągrowiec budynki użyteczności publicznej (Starostwo, Urząd Miejski, Urząd Gminy, Szkoły: Liceum Ogólnokształcące, Zespół Szkół Zawodowych nr 1, Sąd Rejonowy, Urząd Skarbowy, Bank PKO S.A.- oddział Wągrowiec, Bank Spółdzielczy w Wągrowcu, Szkoła Nr 1 w Wągrowcu) oraz Wspólnota mieszkaniowa, Ośrodek Rehabilitacyjno – Wypoczynkowy „Wielspin”, Towarzystwo Budownictwa Społecznego opalane są gazem ziemnym. Szkoła Podstawowa nr 1 i Młodzieżowa Spółdzielnia Meliorant opalane są węglem.

W gminie Mieścisko olejem opałowym opalane są Dom Kultury, Przedszkole „Leśne Ludki” w Mieścisku, Ośrodek Lekarzy Rodzinnych, Urząd Gminy w Mieścisku, Szkoła Podstawowa w Popowie Kościelnym, Szkoła Podstawowa w Mieścisku, zaś bloki w Żabicy – gazem, Os. 40-lecia Popowo Kościelne, bloki przy ul. Pocztowa w Mieścisku oraz blok w Podlesiu Kościelnym – miałem lub koskem.

Hałas można podzielić na:

- przemysłowy
- komunalny (w miejscach publicznych, w pomieszczeniach mieszkalnych)
- komunikacyjny.

Ze względu na to, że powiat ma charakter typowo rolniczy najpoważniejszymi źródłami emisji hałasu są ciągi komunikacyjne.

Delegatura WIOŚ w Pile, w dniach 24 i 30 października 2003 w porze dziennej i 31 października 2003 w porze nocnej, przeprowadziła badania natężenia hałasu przy ul. Wróblewskiego nr 1 w Wągrowcu. Badania te wykazały istnienie szacunkowych przekroczeń norm akustycznych dla terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej

w wysokości 3,0 dBA w porze dziennej i 5,9 dBA w porze nocnej. W związku z tym wskazanie jest stałe monitorowanie poziomu hałasu w ustalonych punktach pomiarowych.

Transport jest poważnym źródłem zanieczyszczenia środowiska. W ostatnich latach w Polsce nastąpił gwałtowny rozwój transportu drogowego, a wraz z nim pojawiły się nowe zagrożenia środowiska. Prawie dwukrotnie wzrosła liczba prywatnych samochodów. Towarzyszy temu niedostateczny rozwój sieci dróg, autostrad, co powoduje zatory, korki i większą emisję substancji i hałasu do środowiska. Spaliny i hałas komunikacyjny stwarzają duże zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi. Wzrastająca liczba samochodów, często starych, wyeksploatowanych – to także źródło dużej ilości odpadów. Zagrożeniem środowiska jest więc transport pod każdą postacią, a więc drogowy, kolejowy oraz przebiegające przez teren powiatu rurociągi paliwowe, linie energetyczne.

Głównym szlakiem komunikacyjnym w powiecie są drogi wojewódzkie o długości 150,960 km:

- nr 190 prowadząca z Gniezna przez Kłęcko – Mieścisko – Wągrowiec - Margonin do Chodzieży, o długości 34,429 km;
- droga nr 191- Chodzież – Lipa – 1,623 km;
- droga nr 194- Wyrzysk – Morakowo o długości 23,109 km
- droga nr 196 - Poznań – Bydgoszcz przez Wągrowiec, o długości 23,472 km;
- droga nr 197 - Sława Wlkp. – Gniezno, o długości 7,746 km;
- droga nr 241 – Tuchola – Rogoźno, o długości –27,411 km;
- droga nr 241 obwodnica – 6,180 km;
- droga nr 251 – Kaliska – Inowrocław – 19,649 km.

Drogi powiatowe w powiecie wągrowieckim mają długość 417,046 km, z czego długość dróg pozamiejskich wynosi 396,919 km, drogi miejskie – 30,127 km. Ulic miejskich zaliczanych do byłych dróg wojewódzkich w obecnym powiecie wągrowieckim jest:

- Miasto Wągrowiec – 14,3605 km, z czego 6,2225 km zaliczanych jest do dróg powiatowych (zarządca Powiatowy Zarząd Dróg), a 8,138 km – drogi miejskie w zarządzie Urzędu Miejskiego;
- Miasto Gołańcz – 3,500 km, z czego 2,900 km zaliczanych jest do dróg powiatowych (zarządca Powiatowy Zarząd Dróg), a 0,600 km – drogi miejskie w zarządzie Urzędu Miejskiego;
- Miasto Skoki – 9,523 km, z czego 6,571 km zaliczanych jest do dróg powiatowych (zarządca Powiatowy Zarząd Dróg), a 2,952 km – drogi miejskie w zarządzie Urzędu Miejskiego;

Sieć dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych uzupełniona jest przez **drogi gminne** administrowane przez Zarządy Gmin. Stan techniczny dróg gminnych jest niezadowolający.

Projektowana jest również budowa i modernizacja 71 dróg powiatowych i 7 połączeń z dróg gminnych i powiatowych.

Uzupełnieniem transportu drogowego w powiecie jest **transport kolejowy**. Sieć trakcji na terenie naszego powiatu zarządzana jest przez Zachodnią Dyрекję Okręgowych Kolei Państwowych w Poznaniu. Sieć ta bezpośrednio nadzorowana jest przez Stację Rejonową PKP Gniezno, która obsługuje trasy:

- Wągrowiec – Damasławek ,
- Wągrowiec - Gołańcz,
- Wągrowiec - Skoki,
- Dąbrowa - Damasławek - Rusiec,
- Gołańcz - Margonin.
- Janowiec Wlkp. – Mieścisko – Skoki
- Sława Wlkp. – Stawiany i bocznica do Rejowca

Ruch na wszystkich wyżej wymienionych szlakach odbywa się na jednym torze.

Aktualnie użytkowane są następujące trasy:

- Skoki - Wągrowiec - Gołańcz ,

- Dąbrowa - Damasławek - Rusiec.
- Sława Wilkp. – Stawiany i bocznica do Rejowca

Na pozostałych trasach ruch zarówno osobowy jak i towarowy nie odbywa się. Sporadycznie uruchamiany jest przewóz płodów rolnych w okresie kampanii buraczanej.

2.4.2. PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE

Promieniowanie elektromagnetyczne to stosunkowo nowe zanieczyszczenie środowiska. Na terenie powiatu nie ma urządzeń wytwarzających: pole elektryczne lub magnetyczne stałe, pole elektryczne i magnetyczne o częstotliwości 50 Hz wytwarzane przez stacje i linie elektroenergetyczne oraz promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące w zakresie 0,001-300 000 MHz. Źródła pól elektromagnetycznych stanowią linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110 kV, 220 kV i 400 kV oraz związane z nimi stacje elektroenergetyczne. Do punktowych źródeł promieniowania niejonizującego należą m.in.:

- pojedyncze nadajniki radiowe,
- stacje bazowe telefonii komórkowej analogowej CENTERTEL i cyfrowej GSM 900 instalowane na wysokich budynkach, kominach, specjalnych masztach,
- urządzenia emitujące pole elektromagnetyczne pracujące w zakładach przemysłowych, ośrodkach medycznych oraz będące w dyspozycji miejskiej policji i straży pożarnej.

Ze względu na uzgadnianie obiektów telefonii komórkowej przez różne organy administracji, nie jest znana liczba stacji bazowych telefonii komórkowej i ich parametrów wpływających na środowisko. W przypadku stacji bazowych telefonii komórkowej pola elektromagnetyczne są wypromieniowywane na bardzo dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi.

Brak stałego monitoringu w zakresie elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego uniemożliwia ocenę stopnia zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego wokół obiektów i urządzeń będących jego źródłem.

2.4.3. ZANIECZYSZCZENIE WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH

Źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych jak i podziemnych są spływy powierzchniowe z obszarów rolnych z chemizacji rolnictwa, rolniczego wykorzystania ścieków, z nawożenia gruntów, z obszarów nieskanalizowanych wsi i miast, jak również odpływy z systemów drenarskich, otwartych systemów nawadniających, z powierzchni leśnych.

Poważnym źródłem zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchniowych jest także zatopiona kopalnia soli w Wapnie. Może ona powodować przedostawanie się nieorganicznych związków soli, wapna i magnezu do płytkich warstw wodonośnych. W konsekwencji spowodować to może zwiększone koszty uzdatniania wody do celów użytkowych i pitnych. Z tego względu konieczne jest ograniczenie oddziaływania zatopionej kopalni soli w Wapnie.

Obszar zlewni Małej Wełny jest zwodociągowany prawie w 100 %, nie jest jednak w pełni skanalizowany. Największe zagrożenie dla wód stanowią punktowe źródła zanieczyszczeń - zrzuty ścieków komunalnych. Oczyszczalnie ścieków zlokalizowane są w miejscowościach: Łubowo, Strychowo, Działyń, Kłęcko, Zakrzewo, Kiszkowo, Turostowo, Antoniewo, Rejowiec, Skoki i Rogoźno. Z Rogoźna duża część ścieków komunalnych kierowana jest bezpośrednio do jeziora Rogoźno, stanowiąc duże zagrożenie dla jeziora i przepływającej przez nie Małej Wełny. Z miejscowości Rakojady ścieki kierowane poprzez kontener podczyszczający bezpośrednio do wód Małej Wełny. Ścieki produkcyjne powstają w ubojni w Łagiewnikach Kościelnych, na terenie obiektu budowana jest oczyszczalnia ścieków, oraz w gorzelni w Działyniu, która pobiera wodę z Jeziora Działyńskiego na cele produkcyjne i odprowadza do niego wody pochłonicze. Na terenie zlewni zlokalizowanych jest kilka zakładów rolnych zajmujących się hodowlą bydła i trzody oraz uprawą roślin. Zanieczyszczenia mogą także pochodzić z gospodarstw rybackich, użytkujących zarówno jeziora, jak i stawy, licznie zlokalizowanych wzdłuż biegu rzeki.

Zanieczyszczenia wód podziemnych powodowana jest przepuszczalnością stropu warstwy wodonośnej. Główne zanieczyszczenia są z aglomeracji miejsko-przemysłowych, obszarów upraw rolniczych, z obszarów składowisk odpadów.

Wód powierzchniowych płynących na obszarze powiatu należy przeważnie należą do wód pozaklasowych.

Zagrożeniami dla jakości wody są:

1. Wody z odpadów atmosferycznych, a szczególnie zawierające niepożądane związki chemiczne, w następstwie działania przemysłu i transportu.
2. Odcieki ze składowisk odpadów.
3. Ścieki zawierające pestycydy powstałe podczas zabiegów ochrony roślin.
4. Soki kiszonkowe z silosów.
5. Gnojowica z budynków gospodarczych (obory, chlewnie).
6. Ścieki bytowo-gospodarcze z budynku mieszkalnego.
7. Ścieki z mycia maszyn i urządzeń technologicznych stosowanych w rolnictwie.
8. Ścieki z budynku gospodarczego (obory) powstałe przy myciu urządzeń technologicznych np. mleczarskich.
9. Odcieki ze składowisk (magazynu) nawozów mineralnych stałych bądź płynnych.
10. Kopalnia soli w Wapnie.

2.4.4. ODPADY

Szczegółowe dane dotyczące sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami i zadań dla powiatu znajdują się w– Planie gospodarki odpadami, który stanowi integralną część powyższego opracowania.

2.4.5. POWAŻNE AWARIE

Bezpieczeństwo ludności zamieszkałej w powiecie wiąże się z przeciwdziałaniem zagrożeniom cywilizacyjnym, powodowanym przez wszelkiego typu awarie infrastruktury technicznej stwarzające zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi, katastrofy wywołane przez siły natury. Znaczna jest także chemizacja rolnictwa. To wszystko dodaje się do zagrożeń wywołanych transportem surowców i produktów naftowych, przesyłaniem innych substancji, pracą urządzeń podatnych na pożar i wybuch. Potencjalnym źródłem nadzwyczajnych zagrożeń są również rzeki znajdujące się na terenie powiatu. (powodzie, zatonięcia, dopływ nieznanymi zanieczyszczeń).

Zagrożeniami dla środowiska, jakie mogą wystąpić na terenie powiatu są:

- powodzie,
- huragany,
- pożary,
- susze,
- gradobicia,
- awarie urządzeń infrastruktury technicznej,
- katastrofy komunikacyjne drogowe i kolejowe, w tym katastrofy związane z transportem materiałów niebezpiecznych;
- zagrożenia ekologiczne.

Źródłem poważnych awarii na terenie powiatu może być także zatopiona kopalnia soli w Wapnie. Może ona powodować przedostawanie się nieorganicznych związków soli, wapna i magnezu do płytkich warstw wodonośnych. Poza oddziaływaniem kopalni soli na wody powierzchniowe i podziemne może ona powodować osiadanie terenów obszarze występowania szkód górniczych po byłej kopalni soli. Z tego względu konieczne jest stałe monitorowanie jakości środowiska na powyższym obszarze.

Na terenie powiatu mogą powstać groźne w skutkach pożary. W roku 2002 ogółem zanotowano 608 interwencji tj. 211 pożary co stanowiło 34,7% ogółu interwencji, 378 miejscowych zagrożeń (62,17 %) i 19 alarmów fałszywych (3,13 %). Zagrożonymi rejonami urbanistycznymi pod względem pożarowym są miasta Wągrowiec, Skoki, Gołańcz. W miastach, jak również w innych małych jednostkach

osadniczych dominuje zabudowa niska i zwarta wykonana w większości z materiałów palnych.

Największe niebezpieczeństwo stwarzają awarie na rurociągach wysokiego ciśnienia, co wiąże się z zanieczyszczeniem środowiska oraz powstaniem strefy wybuchowej. Zagrożenia wybuchem stwarzają również awarie na średnim i niskim ciśnieniu, tym bardziej, że mogą powstać w terenie zabudowanym.

Przez powiat przebiega również gazociąg gazu ziemnego. Jednostką zawiadującą jest Okręgowy Zakład Gazometrii w Pile, któremu podlega Rozdzielnia Gazu Wągrowiec.

Gaz ziemny przesyłany jest do odbiorców rurociągami o trzy stopniowej skali ciśnienia:

- wysokie ciśnienie ok. 40 atm. dochodzące do rozdzielni,
- średnie ciśnienie ok. 2,5 atm. od rozdzielni do stacji redukcyjnej,
- niskie ciśnienie ok. 0,4 atm. od stacji redukcyjnej do odbiorcy.

Wymienione zagrożenia środowiska mogą stopniowo znacznie pogarszać jakość życia mieszkańców.

W przypadku awarii (uszkodzenia) cystern lub w następstwie katastrofy drogowej istnieje realne zagrożenie skażenia ludności i środowiska wokół wymienionych tras przewozu. Zagrożenie dla ludności powiatu stwarzają też stacje i dystrybutory paliw płynnych i gazowych. Przez powiat Wągrowiecki przebiegają następujące gazociągi i rurociągi paliwowe:

- Nowa Wieś – Rejowiec, rurociąg z czynnikami ropopochodnymi z rur stalowych
 - o \varnothing 250, ilość roczna przesyłu 500 000 T.
- Gościejewo – Wągrowiec, Gazociąg wysokiego ciśnienia z rur stalowych
 - o \varnothing 100, ilość roczna przesyłu 6 500 000 m³.
- Gmina Skoki, Gazociąg wysokiego ciśnienia z rur stalowych
 - o \varnothing 1 400.

Przez teren powiatu wągrowieckiego przechodzi jeden korytarz lotniczy transportu cywilnego Toruń - Gorzów Wlkp. Ponadto odbywają się ćwiczebne loty wojskowe oraz loty

patrolowe obszarów leśnych w okresie letnim. Powiat posiada jedno lotnisko dla samolotów patrolujących i gaszących obszary leśne w Łęgowie gm. Wągrowiec. Największe niebezpieczeństwo z tego tytułu występuje na lotniskach, co nie wyklucza możliwości wystąpienia katastrofy w powietrzu, bądź awaryjnego lądowania. Wypadki te są tym groźniejsze, że samoloty posiadają bardzo duże ilości paliwa oraz przewożą jednocześnie od kilku do kilkudziesięciu pasażerów. W wyniku awarii lub katastrofy, każdy samolot ulega kompletnemu zniszczeniu mechanicznemu, czemu towarzyszy najczęściej pożar.

Dużym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego są pożary lasów. W latach 1994-2002 w granicach obecnego powiatu wągrowieckiego powstało 73 pożary lasów państwowych, na 91 jakie miały miejsce w tych latach na tym terenie, licząc lasy państwowe i innych własności. Powierzchnia 53,4% pożarów nie przekroczyła 0,2 ha, a tylko 11% stanowiły pożary średnie. Łączna powierzchnia pożarów w tych latach wyniosła 26,8 ha, a straty osiągnęły sumę 128 tys. zł. (55 pożarów zanotowanych było bez strat). Średnia wielkość pożaru wyniosła 0,36 ha ze stratami 1,7 tys. na pożar. Głównie, bo aż w 76,7% paliła się ściółka. Dominującą przyczyną powstania pożarów było podpalenie przez osoby nieznane. Potwierdzeniem tego mogą być pożary, które miały miejsce w okolicach ul. Bobrownickiej (łącznie 19 razy) oraz pożary w oddz. 8a i 8b w Czeszewie (łącznie 6 razy).

W pierwszej najwyższej kategorii zagrożenia pożarowego znajduje się Nadleśnictwo Podanin – obręb Margonin, którego część leży w gminie Gołańcz, pozostałe dwa nadleśnictwa tj. Durowo i Łopuchówko zakwalifikowane są do drugiej kategorii.

Nadleśnictwo Durowo

Powierzchnia obszaru leśnego łącznie wynosi 8802 ha.

Główny drzewostan stanowi sosna w następujących klasach wiekowych:

- I kl. wiekowa – 16,5 %
- II kl. wiekowa – 30,9 %
- III kl. wiekowa – 22,3%

- IV kl. wiekowa – 15 %
- V kl. wiekowa – 11 %

Nadleśnictwo Podanin – obręb Margonin,

Powierzchnia obszaru leśnego leżącego w powiecie wynosi 2400 ha.

Główny drzewostan (86%) stanowi sosna w następujących klasach wiekowych:

- I kl. wiekowa – 23%
- II kl. wiekowa – 16%
- III kl. wiekowa – 15%
- IV kl. wiekowa i starsza – 46%

Nadleśnictwo Łopuchówko (siedziba poza powiatem),

Nadleśnictwo zaliczone jest do II kategorii zagrożenia. Powierzchnia obszaru leśnego leżącego w powiecie łącznie wynosi 7136 ha.

- I kl. wiekowa – 12 %
- II kl. wiekowa – 37 %
- III kl. wiekowa – 20%
- IV kl. wiekowa i starsza – 31%

Na terenie powiatu wągrowieckiego nie ma zagrożenia powodzią.

Gwałtowne burze z gradobiciem, czyniące znaczne spustoszenia w zagrodach i na polach są również dużym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego. Susza, powoduje wyschnięcie cieków, obniżenie się poziomu wód gruntowych, znaczne obniżenie się poziomu wód w rzekach. Skutkiem suszy jest więc zwiększenie stężeń zanieczyszczeń w wodach, śnięcie ryb w rzekach, usychanie upraw rolnych i leśnych.

Zadania związane z ochroną przed awariami, ochroną przeciwpowodziową i innymi zagrożeniami powiat wykonuje przy pomocy powiatowych służb, inspekcji i straży.

Na terenie powiatu wągrowieckiego znajdują się następujące zakłady posiadające toksyczne środki przemysłowe w ilościach niebezpiecznych:

- NAFTOBAZY Sp. z o.o., Zakład Magazynowania Paliw Nr 4 w Rejowcu Poznańskim – 100 000 t materiałów ropopochodnych,
- Zakłady Przemysłu Mięsnego ROMEX Wągrowiec - 1 tona amoniaku w instalacji chłodniczej,
- CEPEN Wągrowiec Sp. z o.o. - 1600 m³ materiałów ropopochodnych,
- Hurtownia "CHEMIROL" Wągrowiec - 7 ton środków ochrony roślin w III-V klasie toksyczności,
- MPKG Sp. z o.o. Wągrowiec ul. Skocka 13 – 26 T gazu propan-butan.

Do głównych materiałów niebezpiecznych przewożonych po drogach powiatu należą produkty ropopochodne, gazy propan i propan-butan. Na terenie powiatu wągrowieckiego przewożone są transportem drogowym, najczęściej przy użyciu cystern o średniej pojemności około 20.000 l następujące media: kwas solny, kwas siarkowy, kwas mrówkowy, chlor, heptan, tlen, azot, alkohol metylowy, propan-butan, amoniak, materiały ropopochodne.

Jak wynika z obserwacji największy procent przewozu materiałów niebezpiecznych stanowią materiały ropopochodne.

Transportem kolejowym, przewożone są materiały ropopochodne. Materiały ropopochodne przewożone są na trasie Sława Wlkp. – Stawiany i bocznica do Rejowca.

2.5. ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM

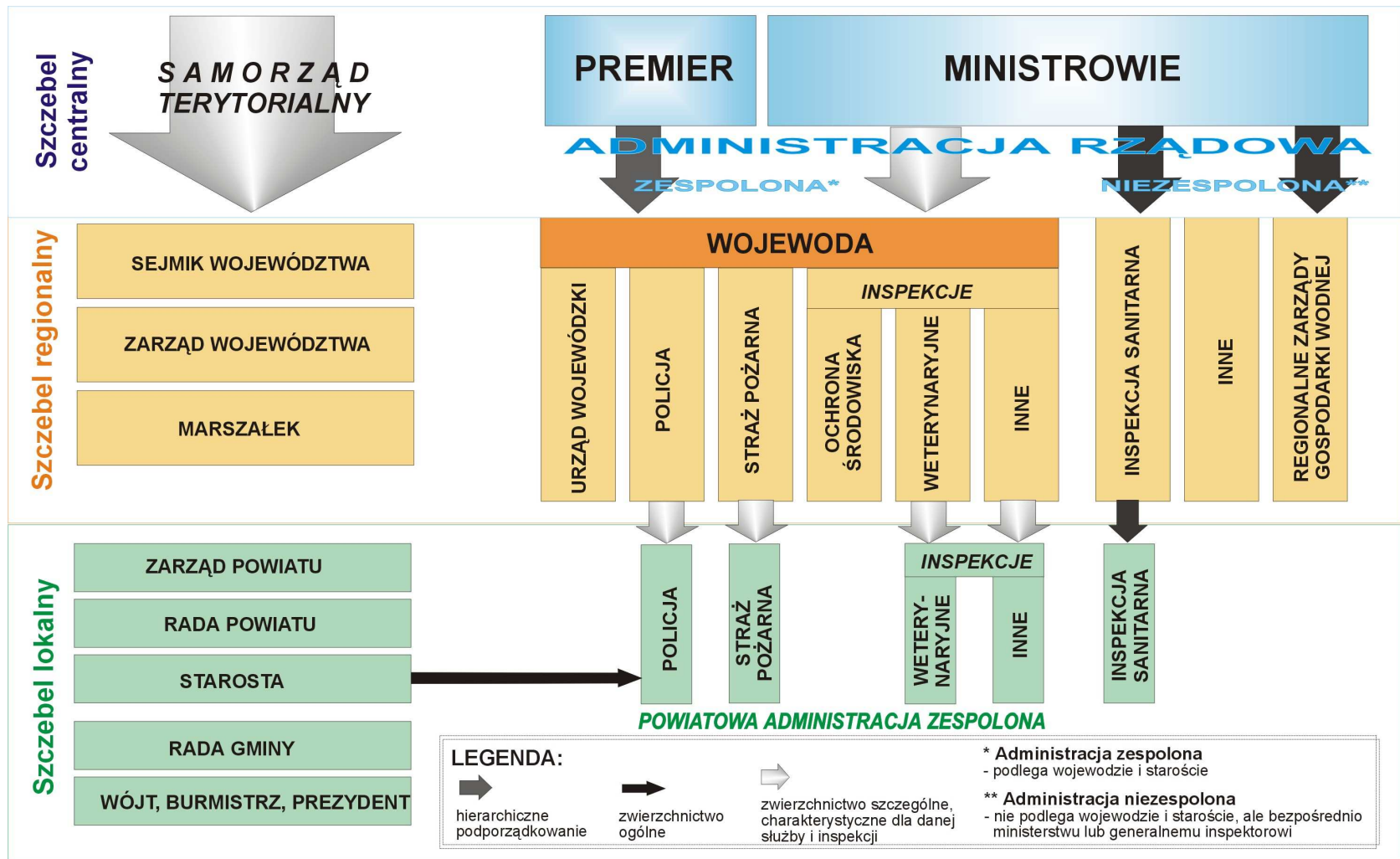
Wyodrębnioną i odpowiednio uporządkowaną część rzeczywistości, która jest związana z zarządzaniem, użytkowaniem, ochroną i kształtowaniem środowiska przyrodniczego, nazywamy **systemem zarządzania (sterowaniem) środowiskiem**. System ten jest złożony i niejednorodny.¹⁵ Proces zarządzania obejmuje następujące czynności planowanie, organizowanie, decydowanie, motywowanie, kontrolowanie. W każdym systemie zarządzania można wyodrębnić sferę procesów realnych i sferę regulacji. Sfera procesów realnych obejmuje działalność człowieka skierowaną bezpośrednio na podmioty materialne i przekształcenie materii, a sfera regulacji – całość procesów informacyjnych, myślowych i decyzyjnych, podejmowanych z myślą o kształtowaniu systemu sfery realnej.

Reforma ustrojowa państwa spowodowała znaczące zmiany w strukturze organizacyjnej ochrony środowiska. Struktura ta jest obecnie niezwykle złożona. Funkcjonuje na 4 poziomach: centralnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Nowy podział kompetencji wprowadzony z dniem 1 stycznia 1999 r., a następnie zmieniony nowymi regulacjami prawa ekologicznego, stanowi dużą uciążliwość zarówno dla administracji publicznej, jak i dla wszystkich stron biorących udział w działaniach podejmowanych na rzecz ochrony środowiska. Struktura organizacyjna ochrony środowiska nie ma charakteru hierarchicznego. Składają się na nią odrębne i niezależne od siebie organy rządowe i samorządowe, a dany szczebel administracji realizuje w zasadzie tylko te zadania, których nie można realizować na szczeblu niższym.

Na schemacie poniżej przedstawiamy w uproszczony sposób podstawową strukturę administracji publicznej w Polsce, która realizuje także zadania związane z zarządzaniem środowiskiem.

¹⁵ B. Poskrobko, *Zarządzanie środowiskiem*, Polskie Wydawnictwo ekonomiczne, Warszawa 1998.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

Opracowano na podstawie stron www.

Do organów ochrony środowiska należą:

- Organy decyzyjne państwa: Sejm wraz z Senatem i Prezydentem oraz Rada Ministrów.
- Centralne organy administracji państwowej: premier, ministrowie i kierownicy urzędów centralnych, ministerstwa i urzędy centralne.
 - *Minister Środowiska* – odpowiedzialny za realizację Polityki ekologicznej państwa, konwencji międzynarodowych, przygotowanie projektów ustaw ekologicznych i rozporządzeń wykonawczych
- Terenowe organy administracji rządowej: wojewodowie i urzędy wojewódzkie.
 - *Wojewoda* – wydaje decyzje analogiczne do starosty, ale w odniesieniu do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagających obligatoryjnie raportu o oddziaływaniu na środowisko, obejmuje ochroną konserwatorską cenne formy ochrony przyrody, realizuje zadania z zakresu łowiectwa, nadzoru nad lasami prywatnymi
- Samorządy terytorialne: gminne, powiatowe, wojewódzkie.
 - *Wójt, burmistrz, prezydent miasta* (rozpatrują sprawy związane z korzystaniem ze środowiska przez osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami, wycinaniem drzew, krzewów, utrzymaniem zieleni, realizują uchwały rad gmin w sprawie utrzymania czystości i porządku w gminach, zaopatrzenia w wodę, ciepło, energię, odprowadzenia ścieków, systemu zbierania odpadów komunalnych, realizacji postanowień planu zagospodarowania przestrzennego gminy),
 - *Starosta* – główny decydent w ochronie środowiska, wydający decyzje dla przedsięwzięć, które są klasyfikowane jako przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko (spis decyzji poniżej), sprawujący nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa, spółkami wodnymi, racjonalną gospodarką łowiecką, ochroną przyrody, realizujący zadania z zakresu edukacji ekologicznej.

Rodzaje decyzji środowiskowych, które wydaje starosta:

- pozwolenie na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- pozwolenie na emitowanie hałasu do środowiska,
- pozwolenie na emitowanie pól elektromagnetycznych,
- decyzja uzgadniająca zakres, sposób i termin zakończenia rekultywacji,
- pozwolenie zintegrowane,
- pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód ,
- pozwolenie wodnoprawne na wykonanie urządzeń wodnych,
- pozwolenie wodnoprawne na rolnicze wykorzystanie ścieków, w zakresie nieobjętym zwykłym korzystaniem z wód,
- pozwolenie wodnoprawne na wprowadzenie do urządzeń kanalizacyjnych ścieków zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego,
- pozwolenie wodnoprawne na długotrwałe obniżenie zwierciadła wody podziemnej,
- pozwolenie wodnoprawne na odwadnianie obiektów lub wykopów budowlanych oraz zakładów górniczych,
- pozwolenie wodnoprawne na wydobywanie kamienia, żwiru, piasku, innych materiałów oraz ich składowanie,
- pozwolenie na wytwarzanie odpadów,
- decyzja zatwierdzająca program gospodarki odpadami niebezpiecznymi,
- pozwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odzysku, unieszkodliwiania, transportu odpadów,

- koncesje na poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin pospolitych (bez użycia materiałów wybuchowych i na powierzchni nie przekraczającej 2 ha i przewidywanym rocznym wydobyciu nie przekraczającym 20 000 m³,
- zatwierdzenie projektu prac geologicznych, których wykonanie nie wymaga koncesji.
- *Marszałek Województwa* – zajmuje się egzekwowaniem opłat z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska i ich redystrybucją na rzecz funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej; prowadzi także bazę danych o emisjach substancji, wytwarzanych odpadach, pobranej ilości wody w województwie. Jest organem w zakresie melioracji wodnych, uchwała wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego, strategię rozwoju województwa i program ochrony środowiska, sprawuje kontrolę nad WFOŚ i GW.
- Jednostki gospodarcze (produkcyjne i usługowe)

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska – wykonuje kontrole przestrzegania wymogów ochrony środowiska przez wszystkich korzystających ze środowiska, bada i ocenia stan środowiska (monitoring środowiska), wymierza kary za nieprzestrzeganie wymogów ochrony środowiska, prowadzi działania zapobiegające nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Nowy podział kompetencji w zakresie ochrony środowiska nakłada na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Należy podkreślić wzmocnienie relacji i wpływu organów samorządowych na działanie Inspekcji Ochrony Środowiska oraz uprawnienia kontrolne organów samorządowych.

Oprócz wyżej wymienionych zadań starosty, określone zadania w zakresie ochrony środowiska należą do Rady i Zarządu Powiatu.

Rada Powiatu :

- uchwała Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami,

- co 2 lata analizuje raporty z realizacji Programu ochrony środowiska i planu gospodarki odpadami,
- ustanawia obszary ograniczonego użytkowania wokół niektórych instalacji (składowiska odpadów komunalnych, kompostowni, oczyszczalni ścieków, tras komunikacyjnych, linii i stacji elektroenergetycznych oraz instalacji radiokomunikacyjnej, radionawigacyjnej i radiolokacyjnej),
- wyraża zgodę na powołanie społecznej straży rybackiej.

W imieniu Starosty zadania ochrony środowiska wykonuje głównie Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa.

Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa współpracuje ze wszystkimi wydziałami Starostwa, Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska w Poznaniu, Wydział Środowiska i Rolnictwa (SR) Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, Departament Ekologii, Infrastruktury i Mienia Urzędu Marszałkowskiego, Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Wojewódzkim Zarządem Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu, Nadleśniczymi Nadleśnictw oraz następującymi pozarządowymi organizacjami ekologicznymi.

2.6. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Wybór właściwej drogi zarządzania środowiskiem musi się opierać na rzetelnej analizie oddziaływania różnych czynników. Zgromadzenie wszelkich dostępnych i istotnych danych przy opracowaniu Programu Ochrony Środowiska oraz ich analiza połączona z wnioskowaniem stanowi podstawę przy opracowaniu tego typu dokumentów. Wiodącym narzędziem stosowanym do oceny czynników rozwoju przy uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych jest analiza SWOT.

W ramach uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych analizowano następujące obszary:

- Ochrona wód,
- Gospodarka wodno – ściekowa,
- Warunki glebowe,
- Środowisko przyrodnicze,
- Ochrona atmosfery,
- Gospodarka odpadami,
- Edukacja ekologiczna,
- gospodarka finansowa

Poniżej w tabeli przedstawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które wywierają istotny wpływ na istnienie i rozwój środowiska powiatu wągrowieckiego.

Tabela 2.20. Analiza SWOT

Uwarunkowania wewnętrzne	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
OCHRONA WÓD	
<ul style="list-style-type: none"> - wysoka zasobność wód, - w większości nieużytkowanie turystyczne jezior, - występowanie jazów na wodach płynących. 	<ul style="list-style-type: none"> - leje depresyjne w rejonie intensywnej eksploatacji wód podziemnych, - niska jakość wód powierzchniowych.
GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA	
<ul style="list-style-type: none"> - dobry stopień zwodociągowania, - dostateczna ilość ujęć wody, - przyzagrodowe oczyszczalnie ścieków. 	<ul style="list-style-type: none"> - niski stopień skanalizowania zwłaszcza na terenach wiejskich, - duże zanieczyszczenie zbiorników retencyjnych, - nieprawidłowa gospodarka ściekami.
WARUNKI GLEBOWE	
<ul style="list-style-type: none"> - wysoka i średnia klasa gleb - dobre warunki geotechniczne na większości terenów, - złoża kopalni soli, 	<ul style="list-style-type: none"> - brak programów rolno-środowiskowych, - niedostateczne melioracje gleb.
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	
<ul style="list-style-type: none"> - rezerваты przyrody, - pomniki przyrody, - parki gminne, - zaspokojenie potrzeb rekreacyjno-wypoczynkowych mieszkańców - rozwój eko i agroturystyki; - zapewnienie różnorodności biologicznej i równowagi przyrodniczej; 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczna lesistość i rozdrobnienie lasów. - zamknięta kopalnia soli w Wapnie. (hałdy)

OCHRONA ATMOSFERY	
<ul style="list-style-type: none"> - dostępność paliw ekologicznych, - dobre warunki solarne dla energetyki odnawialnej, - zabezpieczenie lasów i zadrzewień przed zanieczyszczeniami i pożarami, - ograniczenie możliwości wycinania drzew i krzewów oraz likwidacji terenów zieleni 	<ul style="list-style-type: none"> - niewykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, - niekorzystna struktura paliw w systemach grzewczych, - niski stopień gazyfikacji powiatu, - występowanie obszarów zagrożenia hałasem komunikacyjnym, - brak rozpoznania oddziaływania źródeł promieniowania elektromagnetycznego,
GOSPODARKA ODPADAMI	
<ul style="list-style-type: none"> - rozwijanie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - składowanie jako dominujący sposób unieszkodliwiania odpadów, - brak systemu zbierania padliny, odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych, - brak składowiska odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
GOSPODAROWANIE ZASOBAMI ŚRODOWISKA	
<ul style="list-style-type: none"> - kształcenie na rzecz zrównoważonego rozwoju, - udział społeczeństwa w aktywnych działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska. 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczny stopień świadomości ekologicznej społeczeństwa, - niski poziom socjalny części społeczeństwa, - niski budżet powiatu.

Uwarunkowania zewnętrzne	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - integracja z UE i wpływ środków pomocowych, - regulacje ogólnokrajowe i międzynarodowe zobowiązujące do podniesienia jakości środowiska, - proces decentralizacji zarządzania środowiskiem, - postęp technologiczny, - korzystne warunki środowiska do wdrażania programów rolno-środowiskowych, - popyt na żywność produkowaną metodami ekologicznymi. 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczna świadomość ekologiczna społeczeństwa, - częste zmiany przepisów prawa w zakresie ochrony środowiska, - słaba współpraca z sąsiednimi powiatami, - niedostateczna pula środków finansowych w budżecie powiatu, - transport przez powiat substancji niebezpiecznych.

Przytoczone w tabeli główne obszary tematyczne mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń oddziałujących na środowisko powiatu wągrowieckiego są kwintesencją wypracowanej w dyskusji listy szans i problemów. Właściwe ich odczytanie i pogrupowanie tematyczne doprowadziło do skondensowanej listy zagadnień, z którymi należy się uporać w dążeniu do osiągnięcia sukcesu podczas realizacji strategii. Rezultat analizy SWOT pozwolił wypracować priorytety i działania Programu Ochrony Środowiska. Powiat dysponuje atutami, od których racjonalnego wykorzystania zależy powodzenie podejmowanych działań w ramach określonych celów strategicznych i zadań. Wykonana analiza SWOT umożliwiła rozpoznanie i ocenę oraz ukazała potencjalne zagrożenia i kierunki ochrony środowiska.

3. CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA I WOJEWÓDZTWA

Polityka ekologiczna jest to świadoma i celowa działalność władz różnych szczebli w odniesieniu do środowiska przyrodniczego. Polityka określa cele, metody środki zarządzania środowiskiem.

Poniższe zapisy zostały wyprowadzone z obowiązujących dokumentów wyższego rzędu. Uwzględniono obraz całościowy z wyeksponowaniem problemów dotyczących się wyżej opisanego regionu.

3.1. ZASADY I CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA

„Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” jest realizacją ustaleń ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, która w art. 13 – 16 wprowadza obowiązek przygotowania i aktualizowania co 4 lata polityki ekologicznej państwa.

W 1990 r. powstał pierwszy dokument „Polityka ekologiczna państwa”, przyjęty przez Radę Ministrów, a następnie w 1991 r. zaakceptowany przez Sejm i Senat RP. W 2000 r. została sporządzona „II Polityka ekologiczna państwa”, która w 2001 r. została zaakceptowana przez Parlament. Ustala ona cele ekologiczne do 2010 i 2025 r. Opracowany w 2002 r. „Program Wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa, na lata 2002 – 2010” jest dokumentem o charakterze operacyjnym, tj. wskazującym wykonawców i terminy realizacji konkretnych zadań lub pakietów zadań, przewidzianych do realizacji, zgodnie z polityką ekologiczną państwa w latach 2002 – 2010, a także szacującym niezbędne nakłady i źródła ich finansowania.

Politykę ekologiczną, obejmującą lata 2003 – 2006 oraz 2007 – 2010, należy traktować jako aktualizację i uszczegółowienie długookresowej „II Polityki ekologicznej państwa”, przede wszystkim w nawiązaniu do priorytetowych kierunków działania określonych w przyjętym VI Programie działań Unii Europejskiej w dziedzinie środowiska.

W Unii Europejskiej funkcjonują średniookresowe programy działań na rzecz środowiska, tak więc dostosowana do wymagań nowej ustawy „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” wpisuje się również w funkcjonującą w tej dziedzinie praktykę. Aktualny, szósty program takich działań obowiązuje właśnie do 2010 r. Jest to tym bardziej warte podkreślenia, że znaczną część objętych „Polityką ...” działań Polska będzie realizować już jako członek Unii.

„Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” została przygotowana i będzie realizowana równoległe ze sporządzonymi wielokrotnie aktualizowanym „Narodowym programem przygotowania do członkostwa”, a zwłaszcza przyjętym dokumentem zawierającym końcowe ustalenia i przyjęte przez Polskę zobowiązania (CONF-PL 95/01).

Ustawa Prawo ochrony środowiska w art. 13 stwierdza, że polityka ekologiczna państwa ma na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska.

We współczesnym świecie oznacza to przede wszystkim, że polityka ta powinna być elementem równoważenia rozwoju kraju i harmonizowania z celami ochrony środowiska celów gospodarczych i społecznych. Oznacza to także, że realizacja polityki ekologicznej państwa w coraz większym stopniu powinna dokonywać się poprzez zmiany modelu produkcji i konsumpcji, zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki oraz stosowanie najlepszych dostępnych technik i dobrych praktyk gospodarowania, a dopiero w dalszej kolejności poprzez typowo ochronne, tradycyjne działania takie jak oczyszczanie gazów odlotowych i ścieków, unieszkodliwianie odpadów.

Oznacza to również, że aspekty ekologiczne powinny być obligatoryjnie włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Nadrzędną wartością w polityce ekologicznej państwa jest człowiek, co oznacza, że zdrowie społeczeństwa, komfort środowiska, w którym żyją i pracują ludzie, życie obywatela są głównym kryterium realizacji polityki ekologicznej na

każdym szczeblu. Polityka ekologiczna państwa ma służyć zaspokojeniu rosnących potrzeb człowieka.

Wiodącą zasadą polityki ekologicznej państwa jest przyjęta w Konstytucji RP zasada zrównoważonego rozwoju, która uzyskała prawo obywatelstwa wśród społeczeństw świata w wyniku Konferencji Narodów Zjednoczonych w Rio de Janeiro w 1992 r. Istotą zrównoważonego rozwoju jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych.

Właściwemu osiągnięciu celów polityki ekologicznej sprzyja przestrzeganie następujących zasad:

- Zasada równorzędności polityki ekologicznej , gospodarczej i społecznej.
- Zasada integralności polityki ekologicznej z każdą wyodrębnioną polityką sektorową - w skali państwa z polityką międzynarodową, (uwzględnienie celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi).
- Zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego i jednakowego obowiązku jego ochrony.
- Zasada „zanieczyszczający płaci” (odpowiedzialność za skutki zanieczyszczenia i stwarzania zagrożeń ponosi jednostka użytkująca zasoby środowiska),
- Zasada uspołecznienia przez stworzenie warunków do uczestnictwa obywateli,
- Zasada ekonomizacji polityki ekologicznej, czyli osiągnięcia postawionych celów minimalnym nakładem sił i środków.
- Zasada przezorności (podwojenie działań, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo wystąpienia problemu),
- Zasada prewencji (podejmowanie działań zabezpieczających na wszystkich etapach realizacji przedsięwzięć),
- Zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT),
- Zasada subsydiarności (stopniowe przekazywanie kompetencji i uprawnień na niższych szczeblach zarządzania środowiskiem),

CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA PRZEDSTAWIONE SĄ PONIŻEJ:

Rozdział: Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.

Poprawa środowiska ma nastąpić między innymi w skutek następujących działań:

- utworzenia Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych NATURA 2000,
- znacznego wzrostu lesistości w Polsce z 28,5 % w 2001 roku do ok. 30% w 2020 roku,
- ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów,
- ochrony terenów wodno – błotnych,
- racjonalizacji użytkowania wody,
- zmniejszenia materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i odpadowości gospodarki, wzrostu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,
- ochrony gleb,
- ochrony zasobów kopalin i wód podziemnych,
- kształtowania stosunków wodnych i ochrony przed powodzią.

Główne cele polityki to:

w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu

- utrzymanie na odpowiednim poziomie różnorodności biologicznej i krajobrazowej,
- zwiększenie powierzchni obszarów chronionych (do 1/3 terytorium kraju),
- renaturalizacja i poprawa stanu najcenniejszych, zniszczonych ekosystemów i siedlisk,
- restytucja wybranych gatunków

- ochrona zasobów gleb użytkowanych przyrodniczo przed ich wyłączeniem wyłączeniem z tego użytkowania,
- rekultywacja i renaturalizacja obszarów zdegradowanych,
- zwiększenie skuteczności ochrony obszarów objętych ochroną prawną,
- rozwój prac badawczych i inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznania zagrożeń bioróżnorodności,
- utrzymanie krajobrazu rolniczego, zwiększenie wsparcia i rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- zapewnienie ochrony i racjonalnego gospodarowania bioróżnorodnością,
- wzrost stanu świadomości ekologicznej społeczeństwa i władz lokalnych,
- zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach przyrodniczo cennych,
- zapewnienie przeciwdziałania wprowadzania obcych gatunków, zagrażających integralności naturalnych ekosystemów i siedlisk.

w zakresie ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów

- wzbogacanie i racjonalne użytkowanie zasobów leśnych,
- dalsze zwiększanie lesistości, stałe powiększanie zasobów leśnych,
- rozszerzanie zasięgu renaturalizacji obszarów leśnych,
- kształtowanie lasu wielofunkcyjnego (poprawa funkcji wodochronnej, klimatotwórczej, glebochronnej),
- wdrożenie zasad ochrony i powiększenie różnorodności biologicznej w lasach na poziomie genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym,
- zachowanie zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych,
- zapewnienie ochrony leśnych zasobów genowych,
- racjonalne, zgodne z zasadami przyrody, użytkowanie zasobów leśnych,

- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego lub odtworzenie śródleśnych zbiorników wodnych,
- utrzymanie i wzmacnianie społeczno – ekonomicznej funkcji lasów,
- ochrona gleb leśnych,
- wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień jako czynnika ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz racjonalnego użytkowania przestrzeni przyrodniczej,
- zapewnienie lasom i zadrzewieniom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym,
- poprawa stanu i produktywności lasów prywatnych.

w zakresie ochrony gleb

- przeciwdziałanie przejmowania gleb nadających się do wykorzystania rolniczego lub leśnego na inne cele, zwłaszcza inwestycyjne,
- podniesienie poziomu wiedzy użytkowników gleb i gruntów w zakresie możliwości eksploatacji gleb,
- doskonalenie struktur organizacyjnych zajmujących się problematyką ochrony gleb, racjonalnego ich użytkowania, przygotowania programów działań w tym zakresie,
- wprowadzenie w rolnictwie sposobu produkcji zgodnego z ustawą o rolnictwie ekologicznym,
- objęcie monitoringiem gleb rejestracji zmian wynikających z rodzaju i intensywności eksploatacji oraz oddziaływania negatywnych czynników,
- przywracanie wartości użytkowej glebom, które uległy degradacji (oczyszczanie, rekultywacja, odbudowa właściwych stosunków wodnych),
- maksymalne zagospodarowanie terenów poprzemysłowych.

w zakresie ochrony zasobów kopalin i wód podziemnych

- ograniczenie wydobycia kopalin, jeśli możliwe jest znalezienie substytutu danego surowca,
- zwiększenie efektywności wykorzystania rozpoznanych i eksploatowanych złóż,
- objęcie ochroną zasobów kopalin leczniczych i wód podziemnych, zwłaszcza głównych zbiorników tych wód,
- poszerzanie wiedzy o budowie geologicznej Polski i kontynuowanie prac w zakresie poszukiwania, rozpoznawania i dokumentowania nowych złóż,
- ograniczanie naruszeń środowiska towarzyszących eksploatacji kopalin i pracom geologicznym.

w zakresie biotechnologii i organizmów zmodyfikowanych genetycznie

- podnoszenie świadomości społecznej w zakresie biotechnologii i bezpieczeństwa biologicznego,
- rozwijanie współpracy międzynarodowej w zakresie bezpieczeństwa biologicznego

Rozdział: Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii.

Poprawa środowiska ma nastąpić między innymi w skutek następujących działań:

- wprowadzenie wskaźników wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności produkcji do systemu statystyki publicznej.
- Budowa instalacji wykorzystujących energię ze źródeł odnawialnych,
- Zorganizowanie Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej i zreorganizowanie regionalnych zarządów

Główne cele polityki to:

w zakresie materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i odpadowości gospodarki:

- Wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji,

- Ograniczenie zużycia wody z wód podziemnych,
- Zmniejszenie energochłonności i materiałochłonności poprzez wprowadzenie nowoczesnych technologii,
- Intensyfikacja stosowania obiegów zamkniętych oraz wtórnego wykorzystania mniej zanieczyszczonych ścieków,

w zakresie wykorzystania energii odnawialne:

- Wzrost produkcji ze źródeł odnawialnych,

w zakresie kształtowania stosunków wodnych i ochrona przed powodzią:

- Eliminowanie wykorzystania wód podziemnych na cele przemysłowe,
- Racjonalizacja zużycia wody,
- Efektywna ochrona przed powodzią,

Rozdział: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i wzrost bezpieczeństwa ekologicznego.

Poprawa jakości środowiska i wzrost bezpieczeństwa ekologicznego ma nastąpić między innymi w skutek podjęcia działań dotyczących:

- jakości wód,
- jakości powietrza,
- gospodarowania odpadami,
- bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego,
- poważnych awarii przemysłowych
- oddziaływania hałasu.
- oddziaływania pól elektromagnetycznych.

Główne cele polityki to:

w zakresie jakości wód:

- osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wszystkich rodzajów wód pod względem jakościowym i ilościowym,
- zapobieganie zanieczyszczeniom wód powierzchniowych i podziemnych ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania „u źródła”,
- ochrona wód Morza Bałtyckiego przed substancjami biogennymi i niebezpiecznymi oraz przed nadmiernym eksploatowaniem zasobów żywych,
- przywracanie wodom podziemnym i powierzchniowym właściwego stanu ekologicznego, a przez to zapewnienie odpowiednich źródeł poboru wody do picia,
- zlewniowe zarządzanie gospodarką wodną i jakością wód,

w zakresie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem:

- poprawa stanu czystości powietrza,
- uzyskanie norm emisyjnych wymaganych przez przepisy UE,
- konsekwentne przechodzenie na likwidację zanieczyszczeń „u źródła”,
- coraz szersze normowanie emisji w przemyśle, energetyce i transporcie,
- wprowadzanie norm ograniczających emisję do powietrza zanieczyszczeń w procesie produkcyjnym (w pełnym cyklu życia produktów i wyrobów),

w zakresie gospodarowania odpadami:

- pełne wprowadzanie w życie regulacji prawnych dot. odpadów,
- zapobieganie powstawania odpadów, przy rozwiązywaniu problemu odpadów „u źródła”,
- zwiększenie poziomu odzysku odpadów,
- stwarzanie podstaw dla nowoczesnego gospodarowania odpadami komunalnymi,
- zbudowanie krajowego systemu unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych,
- w zakresie bezpieczeństwa chemicznego:

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

- włączenie się Polski do realizacji międzynarodowych programów związanych z bezpieczeństwem chemicznym i biologicznym,
- harmonizowanie polskich przepisów prawnych z przepisami UE oraz wdrażanie wymogów i zaleceń,
- w zakresie poważnych awarii:
 - eliminowanie lub zmniejszenie skutków dla środowiska z tytułu poważnych awarii,
 - sporządzenie ocen ryzyka obiektów, planów operacyjno – ratowniczych wojewódzkich i powiatowych planów zarządzania ryzykiem,
 - doskonalenie istniejącego systemu ratowniczego na wypadek zaistnienia awarii i klęsk żywiołowych,
 - wprowadzenie systemu ubezpieczeń ekologicznych,
- w zakresie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego:
 - zmniejszenie skali narażania ludności na ponadnormatywny poziom hałasu,
 - nie dopuszczanie do pogorszenia się klimatu akustycznego tam, gdzie obecnie sytuacja jest korzystna,
 - kontrola i ograniczenie emisji do środowiska promieniowania niejonizującego,
 - stworzenie struktur zajmujących się monitorowaniem i badaniem pól elektromagnetycznych,
 - kształtowanie zieleni zorganizowanej pełniących funkcje ochronne,
 - harmonizacja polskich przepisów z odpowiednimi dyrektywami UE,
 - poprawa systemu transportu zbiorowego,
 - produkcja urządzeń i pojazdów o hałaśliwości zgodnej z normami międzynarodowymi,

w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu:

- włączenie się Polski do wysiłków społeczności międzynarodowej na rzecz ochrony klimatu globalnego,
- zintegrowanie polskiej polityki ochrony klimatu z polityką UE,
- wypełnienie przez Polskę zobowiązań do redukcji emisji gazów cieplarnianych o 6 % w stosunku do roku bazowego,
- zapewnienie realizacji polityki ochrony klimatu na poziomie sektorów gospodarczych i przedsiębiorstw.

3.1.1. LIMITY KRAJOWE

W II Polityce ekologicznej państwa ustalone zostały ważniejsze limity krajowe, związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska. Limity te mają być osiągnięte do 2010 r. Są to:

- zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50 % w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle),
- ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50 % w stosunku do 1990 r., w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państwa OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- ograniczenie zużycia energii o 50 % w stosunku do 1990 r. i 25 % w stosunku do 2000r. również w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PBK),
 - dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990 r.,
 - odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50 % papieru i szkła z odpadów komunalnych,
 - pełna (100 %) likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych,

- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50 %, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30 % i ze spływu powierzchniowego – również o 30 %,
- ograniczenie emisji pyłów o 75 %, dwutlenku siarki o 56 %, tlenków azotu o 31 %, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4 % i amoniaku o 8 % w stosunku do stanu w 1990 r.,
- do końca 2005 r. wycofać z użytkowania etylinę i przejść wyłącznie na stosowanie benzyny bezołowiowej.

Tabela 3.1. Limity określone w Polityce ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010.

Lp.	Limity
1.	Wzrost lesistości do 30 % w 2020 r., zgodnie z krajowym programem zwiększenia lesistości (2003).
2.	Europejska sieć ekologiczna NATURA 2000, średnio 15 %
3.	Rekultywacja starych składowisk od 2003 r.
4.	Osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód powierzchniowych (zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną) do 2015 r.
5.	Redukcja biogenów w dorzeczu Wisły i Odry ze ścieków komunalnych o 75 % do 2015 r.
6.	Zaprzestanie odprowadzania do Bałtyku substancji niebezpiecznych do 2006 r.
7.	Wyposażenie aglomeracji liczących powyżej 15 tys. mieszkańców w oczyszczalnie ścieków do 2015 r.
8.	Wyposażenie aglomeracji liczących 2 - 15 tys. mieszkańców w oczyszczalnie ścieków do 2010 r.
9.	Ograniczenie zanieczyszczeń azotowych pochodzących z rolnictwa (budowa

	nowoczesnych stanowisk do składowania obornika i zbiorników na gnojówkę w gospodarstwach rolnych) do 2010 r.
10.	Udział energii odnawialnej – 7,5 % do 2010 r., zgodnie ze Strategią rozwoju energetyki odnawialnej i rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 15 grudnia 2000 r.
11.	Opracowanie programów naprawczych ochrony powietrza (dla obszarów, gdzie występuje przekroczenie poziomów odniesienia jakości powietrza) do 2003 r.
12.	Wzrost odzysku odpadów komunalnych o 30 % do 2006 r. i 75 % do 2010 r. (w stosunku do 2000 r.)
13.	Sporządzenie wojewódzkich planów zarządzania ryzykiem oraz powiatowych, gdy występuje więcej niż 5 obiektów niebezpiecznych do 2010 r.
14.	Sporządzenie dla wszystkich aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców map akustycznych do 2010 r.

3.2. CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ WOJEWÓDZTWA

Dokumentem nadrzędnym wytyczającym cele i kierunki działań w zakresie polityki ekologicznej województwa jest „Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego” i projekt „Programu ochrony środowiska woj. wielkopolskiego”, który został przyjęty przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego.

Kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju, autorzy strategii rozwoju województwa zaproponowali w ramach obszaru przestrzeń osiem celów, których realizacja przyczyni się do trwałego podniesienia jakości życia obecnego i przyszłych pokoleń.

Cele te stanowią szkielet dla Wojewódzkiego Programu Ochrony środowiska.

- Cel 1** Minimalizacja wpływu na środowisko oraz eliminacja ryzyka dla zdrowia ludzi w miejscach największego oddziaływania na środowisko w skali województwa, w tzw. "gorących miejscach" (hot spots)

- **"Gorące punkty"**
- Cel 2** Racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów wraz ze wzrostem udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych
 - **Racjonalne użytkowanie surowców**
- Cel 3** Zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody, zwiększenie zasobów w zlewniach oraz ochrona przed powodzią
 - **Zasoby wodne**
- Cel 4** Zapewnienie wysokiej jakości powietrza, redukcja emisji gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową, zminimalizowanie uciążliwego hałasu i ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym
 - **Powietrze atmosferyczne, Hałas, Pola elektromagnetyczne**
- Cel 5** Ochrona powierzchni ziemi, w tym powierzchni biologicznie czynnej i gleb przed degradacją
 - **Powierzchnia ziemi**
- Cel 6** Zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów oraz wdrożenie nowoczesnego systemu wykorzystania i unieszkodliwiania - **Gospodarka odpadami**
- Cel 7** Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności oraz rozwoju zasobów leśnych
 - **Zasoby przyrodnicze**
- Cel 8** Ochrona przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska oraz sprostanie nowym wyzwaniom, czyli zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego
 - **Awarie przemysłowe**

W ramach niektórych celów w wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska zostały podane uwarunkowania prawne i dysproporcja pomiędzy stanem pożądanym a aktualnym, co bezpośrednio wpłynęło na wybór kierunków działań, które powinny być podjęte, aby dany cel osiągnąć. Poniżej przedstawiono harmonogram wdrażania "Programu Ochrony Środowiska województwa wielkopolskiego".

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

W poniższej tabeli przedstawiono najważniejsze działania związane z wdrażaniem Programu Ochrony Środowiska Województwa wielkopolskiego.

Lp.	Zagadnienie	Główne działania w latach 2002 - 2005	Instytucje uczestniczące
1.	Wdrażanie "Programu ochrony województwa wielkopolskiego", 2002-2010 "Programu ochrony środowiska 2002-2010"	<ul style="list-style-type: none"> - Koordynacja wdrażania "Programu ..." - Współpraca z różnymi jednostkami - Ocena wdrożenia celów krótkoterminowych - Weryfikacja celów krótkoterminowych i przedsięwzięć priorytetowych (2x: 2003 i 2005) - Raporty z realizacji Programu (2x: 2003 i 2005) - Przygotowanie nowego programu w oparciu o weryfikację niniejszego dokumentu (w 2005) 	Zarząd Województwa, Wojewoda, Jednostki wdrażające Program
2.	Edukacja ekologiczna, komunikacja ze społeczeństwem,	<ul style="list-style-type: none"> - Rozwój różnorodnych form edukacji ekologicznej w oparciu o instytucje zajmujące się tym zagadnieniem - Realizacja ustawy Prawo ochrony środowiska - Szersze włączenie organizacji pozarządowych w proces edukacji ekologicznej i komunikacji ze społeczeństwem - Większe wykorzystanie mediów (prasa telewizja, internet) w celu informowania społeczeństwa o podejmowanych i planowanych działaniach z zakresu ochrony środowiska, w tym realizacji programów - Stosowanie systemu "krótkich informacji" o środowisku (wydawanie ulotek i broszur informacyjnych) 	Zarząd Województwa, Wojewoda, WIOŚ, Zarządy Miast/ Gmin, organizacje pozarządowe
3.	Systemy zarządzania środowiskiem	<ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie zakładów/ instytucji wdrażających system zarządzania środowiskiem 	WIOŚ, fundusze celowe
4.	Powiatowe i gminne programy ochrony środowiska	<ul style="list-style-type: none"> - Opracowywanie programów ochrony środowiska (gminnych i powiatowych) 	Zarządy Miast / Gmin, Zarządy Powiatów

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

5.	Monitoring stanu środowiska	<ul style="list-style-type: none">- Monitoring zanieczyszczenia powietrza- Monitoring wód powierzchniowych- Monitoring wód podziemnych- Monitoring gleb- Monitoring odpadów- Monitoring hałasu- Monitoring przyrody	WIOŚ, RZGW WSSE Wojewoda
----	-----------------------------	---	-----------------------------------

4. USTALENIA PROGRAMU

4.1. CELE KRÓTKOTERMINOWE – DO ROKU 2007 I CELE DŁUGOTERMINOWE – DO ROKU 2014.

Misja programu

Rozwój powiatu wągrowieckiego jest możliwy przy uwzględnieniu potrzeb środowiska naturalnego.

Powyższa misja będzie realizowana poprzez cele długoterminowe, nazywane, obejmujące lata 2004-2013 oraz przez cele krótkoterminowe (szczegółowe) w ramach każdego z celów długoterminowych, realizowane w latach 2004 – 2007, które są zgodne z polityką ekologiczną kraju i województwa. *Strategia rozwoju powiatu wągrowieckiego* w celu 3C za szczególnie istotne uznaje zachowanie cennych zasobów i walorów środowiska przyrodniczego oraz osiągnięcie europejskich standardów jego stanu. Cel ten w zakresie stanu czystości środowiska przyrodniczego ma zmierzać do:

1. likwidacji niedoborów w zakresie urządzeń inżynierskich służących jego ochronie,
2. przejścia na proekologiczne nośniki pozyskiwania energii (gaz, elektryczność),
3. zorganizowania systemu selektywnej zbiórki oraz bezpiecznego składowania i utylizacji odpadów stałych.

Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i likwidacja źródeł jego zanieczyszczenia realizowana będzie przez cele operacyjne:

- Ochrona cennych walorów i zasobów przyrodniczych
- Prowadzenie systematycznej edukacji ekologicznej mieszkańców, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży szkolnej.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

- Współpraca władz samorządowych powiatu i gmin oraz organizacji pozarządowych i firm na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego.
- Opracowanie waloryzacji przyrodniczej powiatu.
- objęcie ochroną prawną, w tym poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego cennych walorów i zasobów przyrodniczych, w tym łąk i pastwisk oraz zagrożonych degradacją siedlisk i gatunków fauny i flory.
- Powiększanie obszarów przyrodniczych poprzez zalesianie najslabszych gruntów rolnych oraz przeciwdziałanie degradacji lasów.
- Poprawa jakości wód w jeziorach, w tym obniżenie poziomu ich eutrofizacji. (likwidacja dopływu ścieków przemysłowych i komunalnych oraz zagrożeń ze strony produkcji rolniczej).
- Ochrona i wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz przydrożnych.
- Przywracanie do stanu właściwego terenów zdegradowanych przez mieszkańców i turystów oraz działalność podmiotów gospodarczych.
- Stworzenie powiatowego systemu monitoringu stanu środowiska przyrodniczego.
- Likwidacja niedoborów w zakresie obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska przyrodniczego
- Pełne zabezpieczenie potrzeb mieszkańców w zakresie zaopatrzenia w wodę pitną o dobrej jakości poprzez modernizację zbiorowych ujęć wody i pełne zwodociągowanie Gmin powiatu.
- Pełne zabezpieczenie potrzeb w zakresie sieci kanalizacyjnej wraz z modernizacją istniejących i budową nowych oczyszczalni ścieków.
- Wprowadzenie powszechnej selektywnej zbiórki odpadów stałych.
- Rozwiązanie problemu składowania i utylizowania odpadów stałych – budowa międzypowiatowego zakładu utylizacji odpadów komunalnych.
- Likwidacja lokalnych źródeł zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego poprzez wdrażanie przez podmioty gospodarcze bezpiecznych ekologicznie technologii

produkcji – promowanie ekologicznych kierunków i form działalności gospodarczej.

- Przejście na ekologiczne systemy grzewcze w gospodarstwach domowych, firmach i obiektach użyteczności publicznej.
- Zapobieganie zanieczyszczeniom środowiska przyrodniczego powstających w wyniku produkcji rolniczej.

Cele Programu Ochrony Środowiska są spójne i kompatybilne z celami i zadaniami *Strategii rozwoju powiatu wągrowieckiego* i wojewódzkiego programu ochrony środowiska.

cel długoterminowy 1

zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska.

- Główne cele krótkoterminowe tego celu długoterminowego to: dbałość o utrzymanie i poprawę stanu naturalnego środowiska,
- zmniejszenie emisji pyłów i szkodliwych gazów w atmosferze,
- likwidacja zanieczyszczenia ziemi i wód gruntowych,
- propagowanie wykorzystywania źródeł energii odnawialnej,

cel długoterminowy 2

racjonalna gospodarka wodno – ściekowa przy zachowaniu ochrony wód

Główne cele krótkoterminowe tego celu długoterminowego to:

- poprawa jakości wody użytkowej poprzez zwodociągowanie terenów wiejskich,
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed wpływem zatopionej kopalni soli w Wapnie
- ochrona wód podziemnych

- ochrona wód powierzchniowych ,
- zapewnienie oczyszczania ścieków zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi,
- gospodarowanie zasobami wodnymi
- przywrócenie prawidłowego funkcjonowania melioracji terenów zagrożonych deficytem wodnym.

cel długoterminowy 3

rozwój terenów leśnych

Główne cele krótkoterminowe tego celu długoterminowego to:

- ochrona atmosfery poprzez zwiększenie lesistości regionu,
- spełnianie wymogów regionalnego systemu Monitoringu Gospodarki Leśnej,
- poprawna gospodarka leśna.

cel długoterminowy 4

zmniejszenie zagrożenia ekologicznego

Główne cele krótkoterminowe tego celu długoterminowego to:

- ograniczenie wpływu na środowiska zatopionej kopalni soli w Wapnie,
- kompleksowa gospodarka odpadami,
- budowa ponad gminnych zakładów gospodarowania odpadów finansowanych przez związki gmin,
- segregacja śmieci,
- recykling,
- bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie odpadów,
- ochrona wód gruntowych przed negatywnym wpływem przewożonych materiałów niebezpiecznych,

- poprawnie działający system wczesnego ostrzegania i służby ratownictwa,
- ochrona atmosfery poprzez wzmocnienie kontroli, opracowanie dokładnego rejestru instalacji niewymagających pozwolenia na wprowadzenie gazów i pyłów do powietrza, a podlegających zgłoszeniu,
- ochrona przed hałasem
- niwelowanie zagrożeń środowiska występujących w wyniku dawnej eksploatacji i zamknięcia kopalni soli w Wapnie.

cel długoterminowy 5

rozwój edukacji proekologicznej

Główne cele krótkoterminowe tego celu długoterminowego to:

- rozwój działalności Centrum Edukacji Ekologicznej w Wągrowcu,
- edukacja proekologiczna dzieci i młodzieży,
- zwiększenie świadomości ekologicznej ludności,
- upowszechnienie zasad zrównoważonego rozwoju,
- rozwój lokalnych ośrodków edukacji ekologicznej.

cel długoterminowy 6

gospodarczy i rolniczy podregionu z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju

Główne cele krótkoterminowe tego celu długoterminowego to:

- racjonalne czerpanie z zasobów środowiska,
- ograniczenie negatywnego wpływu eksploatacji kopalni na środowisko poprzez niedopuszczenie do podejmowania wydobycia kopalni bez wymaganej koncesji,
- wdrażanie programów rolno – środowiskowych,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

- rozwój ekologicznej działalności gospodarczej,
- eliminacja „dzikich eksploatacji”,
- rozwój instytucji zajmujących się ochroną środowiska.

4.2. PROGRAM ZADANIOWY

Realizując priorytety opisane powyżej Zarząd Powiatu Wągrowieckiego wdroży zadania własne i koordynowane, które będą realizowane w latach 2004 – 2014. Wykaz tych zadań znajduje się w poniższych tabelach. Biorąc pod uwagę diagnozę stanu obecnego opartą na wnikliwej analizie, można zauważyć szczególnie pilne obszary działań, takie jak wody i gospodarka odpadami, zatopiona kopalnia soli w Wapnie. Integralną częścią powyższego dokumentu jest Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Wągrowieckiego na lata 2004 – 2014, on też szczegółowo reguluje politykę gospodarowania odpadami. Do priorytetowych – najpilniejszych zadań powiatu należą:

1. działania w celu ochrony i oczyszczenia wód powierzchniowych
2. ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed negatywnym wpływem zatopionej kopalni soli w Wapnie
3. ochrona wód podziemnych
4. rozwój kanalizacji i przyzagrodowych oczyszczalni ścieków
5. termomodernizacje obiektów
6. modernizacje kotłowni przy zastosowaniu źródeł energii odnawialnej

4.2.1. ZADANIA WŁASNE POWIATU

Realizując priorytety opisane powyżej Zarząd Powiatu Wągrowieckiego wdroży następujące zadania:

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

Tabela 4.1. Zadania samorządów gminnych i powiatowych

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Koszt w /tys. PLN/	Źródła finansowania
1	Opracowanie gminnych programów ochrony środowiska	VI 2004	Samorządy gmin	1 360	Środki własne gmin, fundusze celowe
2	Tworzenie nowych obszarów zieleni i zadrzewień na terenach zabudowanych	sukcesywnie	Samorządy gmin	400	Środki własne gmin, fundusze celowe
3	Doskonalenie nadzoru nad przestrzeganiem ustaleń zawartych w decyzjach dotyczących ustanowienia stref ochronnych ujęć wody	sukcesywnie	Samorządy powiatu	w ramach działań statutowych powiatów	Środki własne
4	Opracowanie planów eksploatacji kopalni i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych	2005	Samorządy gmin i powiatu	340	Środki własne, fundusze celowe
5	Gazyfikacja powiatu	2010	Samorządy gmin i powiatu	Brak danych dla ustalenia kosztów	Środki własne samorządów, fundusze celowe
6	Termomodernizacja obiektów będących w zarządzie jednostek samorządu terytorialnego	2010	Samorządy gmin i powiatu	Brak danych dla ustalenia kosztów	Środki własne samorządów, fundusze celowe

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

Zadania w zakresie ochrony wód powierzchniowych

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Koszt w /tys. PLN/	Źródła finansowania
7	Opracowanie programów optymalizacji wykorzystania istniejących oczyszczalni ścieków z uwzględnieniem programu rozwoju sieci kanalizacji sanitarnej	2004	Samorządy gmin	w ramach działań statutowych PWiK	Środki własne gmin, fundusze celowe
8	Budowa nowych, rozbudowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa zbiorczej kanalizacji sanitarnej	sukcesywnie	Samorządy gmin	323 000	Środki własne gmin, fundusze celowe, pomocowe i strukturalne UE
9	Stoła modernizacja i usprawnianie funkcjonowania oczyszczalni ścieków, poprzez wprowadzanie najlepszych dostępnych technik	sukcesywnie	Samorządy gmin	60 000	Środki własne województwa, fundusze celowe, pomocowe i strukturalne UE
10	Budowa urządzeń oczyszczających wody deszczowe wprowadzane siecią kanalizacyjną do odbiorników	sukcesywnie	Samorządy gmin	30 000	Środki własne, fundusze celowe, pomocowe i strukturalne UE
11	Racjonalizacja wykorzystania i modernizacja istniejących, scentralizowanych systemów grzewczych (modernizacja lub rozbudowa ciepłociągów i węzłów cieplnych z zastosowaniem najnowszych technologii i rozwiązań technicznych	2006	Samorządy gmin	38 000	środki własne MPEC fundusze celowe,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

12	Ograniczenie negatywnego oddziaływania zatopionej kopalni soli w Wapnie	2004	Samorząd gminy i powiatu	Brak danych	Środki własne, dotacje celowe
----	---	------	--------------------------	-------------	-------------------------------

Zadania w zakresie ochrony przed hałasem i promieniowaniem, zadania w zakresie monitoringu środowiska i badań naukowych

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Koszt w /tys. PLN/	Źródła finansowania
12	Modernizacja lub wymiana istniejących źródeł ciepła opalanych paliwem stałym na nowoczesne kotły opalane paliwem gazowym, płynnym lub biomasą wyposażone w automatyczną regulację procesów spalania podnoszącą wydajność cieplną źródła	sukcesywnie	Samorzady gmin, właściciele obiektów	20 000	Środki własne gmin fundusze celowe oraz pomocowe i strukturalne UE
13	Budowa nowych i modernizacja istniejących instalacji oczyszczających gazy odlotowe wprowadzane do atmosfery, a w szczególności mających na celu poprawę skuteczności usuwania cząstek o średnicy ziarna poniżej 10 µm	2006	Samorzady gmin, właściciele obiektów	18 000	Środki własne gmin, fundusze celowe, pomocowe i strukturalne UE
14	Budowa ekranów dźwiękochłonnych w miejscach nasilonej emisji hałasu	sukcesywnie	Właściciele dróg	brak danych do ustalenia kosztów	Środki własne, fundusze celowe
15	Utworzenie ogólnodostępnych powiatowych baz danych o stanie zanieczyszczenia powierzchni ziemi	2003	Samorząd powiatu	85	Środki własne, fundusze celowe
16	Monitorowanie jakości ścieków doprowadzanych i oczyszczonych w oczyszczalniach	Praca ciągła	Zarządzający oczyszczalnią	w ramach działań statutowych	Środki własne
17	Prowadzenie szkoleń zawodowych w zakresie prawa, zarządzania, technik ochrony środowiska, zagospodarowania przestrzennego, źródeł finansowania	sukcesywnie	Samorzady gmin i powiatu	w ramach działań statutowych	Środki własne, fundusze celowe

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

ochrony środowiska				
--------------------	--	--	--	--

Zadania w zakresie edukacji ekologicznej

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Koszt w /tys. PLN/	Źródła finansowania
18	Wspomaganie prowadzenia edukacji ekologicznej przez Centrum Edukacji Ekologicznej w Wągrowcu, samorządy, lokalne organizacje pozarządowe i grupy obywatelskie	sukcesywnie	CEE w Wągrowcu, Samorządy gmin i powiatu	w ramach działań statutowych powiatów i gmin	Środki własne samorządów, fundusze celowe
19	Propagowanie modelu trwałego i zrównoważonego rozwoju w gminie	sukcesywnie	CEE w Wągrowcu, Samorządy gmin i powiatu	w ramach działań statutowych powiatów i gmin	Środki własne samorządów, fundusze celowe
20	Upowszechnianie informacji o podejmowanych akcjach, kampaniach i działaniach na rzecz aktywnej ochrony środowiska	sukcesywnie	CEE w Wągrowcu, Samorządy gmin i powiatu	w ramach działań statutowych powiatów i gmin	Środki własne samorządów, fundusze celowe
21	Wspieranie szkolnych kół zainteresowań, konkursów ekologicznych, „ekologizacji” obiektów dydaktycznych i otoczenia szkół	sukcesywnie	CEE w Wągrowcu, Samorządy gmin i powiatu, władze oświatowe	w ramach działań statutowych	Środki własne samorządów, fundusze celowe
22	Edukacja społeczeństwa w zakresie właściwych	sukcesywnie	CEE	Brak danych do	Środki własne

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

	zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożenia		w Wągrowcu, Samorządy gmin i powiatu, WIOŚ,	wyliczenia kosztów	samorządów,
--	--	--	---	--------------------	-------------

CEE – Centrum Edukacji Ekologicznej

4.2.2. ZADANIA KOORDYNOWANE

Realizując priorytety opisane powyżej Zarząd Powiatu Wągrowieckiego będzie koordynował następujące zadania:

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

Tabela 4.2. Zadania koordynowane o charakterze organizacyjno-prawnym

Lp	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Źródła finansowania
1	Intensyfikacja prac związanych z opracowywaniem i aktualizacją operatów urządzeniowych lasów niepaństwowych oraz doskonalenie nadzoru nad realizacją tych planów	sukcesywnie	Samorządy powiatów	Budżet państwa,
2	Doskonalenie kontroli zakazu handlu zagrożonymi gatunkami roślin i zwierząt	praca ciągła	MŚ, Samorządy	Środki własne oraz podmiotów uczestniczących
3	Dokonanie inwentaryzacji i doprowadzenie do likwidacji nieczynnych i nie nadających się do eksploatacji studni wierconych i kopanych	sukcesywnie	Samorządy powiatów	Środki własne
4	Opracowanie i wdrożenie planów ograniczania emisji spalin oraz emisji wtórnej pyłu spowodowanej motoryzacją poprzez poprawę stanu dróg, budowę obwodnic terenów zabudowanych, rozbudowę systemów parkingowych w centrach administracyjno-usługowych oraz zagospodarowanie zielenią otoczenia dróg	sukcesywnie	Samorządy	Budżet państwa, środki własne, fundusze celowe, środki pomocowe i strukturalne UE
5	Prowadzenie działalności wydawniczej, wspieranie produkcji filmów i innych materiałów posiadających walory edukacyjne	praca ciągła	samorządy, parki narodowe, CEE	Środki własne podmiotów uczestniczących, fundusze celowe

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

Tabela 4.3. Zadania koordynowane o charakterze inwestycyjnym

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Koszty realizacji /tys. PLN/	Źródła finansowania
1	Restrukturyzacja poboru wody dla celów użytkowych, w taki sposób, aby zasoby wód podziemnych były użytkowane wyłącznie dla potrzeb ludności, jako woda do picia i surowiec dla przemysłu spożywczego	2005	RZGW, Samorządy powiatów	w ramach działań statutowych powiatów	Środki własne podmiotów gospodarczych użytkujących wody podziemne do celów technologicznych, fundusze celowe
2	Kompleksowa rekultywacja starych składowisk i terenów poprzemysłowych, zakrzaczanie i zalesianie tych terenów	sukcesywnie	Podmioty gospodarcze, dyspozytorzy terenów	brak danych do ustalenia kosztów	Środki podmiotów gospodarczych, fundusze celowe
3	Zmniejszenie wodochłonności produkcji przemysłowej oraz wprowadzanie zamkniętych obiegów wody	sukcesywnie	Samorządy powiatów RZGW	brak danych do ustalenia kosztów	Budżet państwa, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze celowe
4	Budowa Zakładu Utylizacji Odpadów	2005	Samorządy	2 000 000	Budżet państwa, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze celowe
5	Realizacja inwestycji związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii (elektrownie wiatrowe)	2006	Samorządy	340 000	Środki własne podmiotów i osób fizycznych, fundusze celowe oraz pomocowe i strukturalne UE

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Koszty realizacji /tys. PLN/	Źródła finansowania
6	Wspomaganie istniejących i tworzenie nowych ośrodków edukacji środowiskowej	2006	Wojewoda, samorzady, parki narodowe, LP	60 000	Środki własne i współorganizatorów, fundusze celowe
7	Rozwój zagospodarowania edukacyjnego i turystycznego obszarów leśnych (ścieżki edukacyjne, szlaki turystyczne, tablice informacyjne itp.)	praca ciągła	Wojewoda, samorzady, LP, parki narodowe	6 000	Budżet państwa, środki własne samorządów, LP i parków narodowych, fundusze celowe oraz pomocowe i strukturalne UE

4.3. UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU

Realizacja Programu odbywać się będzie poprzez wykorzystanie przez Zarząd Powiatu i Zarządy Gmin instrumentów prawnych, ekonomicznych – finansowych i społecznych. Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również akcesja państwa Polskiego do Wspólnoty Europejskiej. Koordynatorem i głównym wykonawcą Programu będzie Zarząd Powiatu.

4.3.1. PRAWNE

Program tworzone w oparciu o „Strategię rozwoju powiatu wągrowieckiego”. Główne zadania samorządu na szczeblu powiatowym, poza opracowaniem powiatowego planu ochrony środowiska, to:

- zachowania i zwiększania zasięgu przestrzennego kompleksów leśnych, w tym:
 - wdrażania programu zalesień,
 - realizacji wielofunkcyjnego, zrównoważonego modelu gospodarki leśnej (wg planów urządzania lasów);
- ochrony wód powierzchniowych i podziemnych (pozwolenia wodno-prawne) poprzez:
 - wprowadzanie stref ochronnych pośrednich od ujęć wód i określanie zasad gospodarowania w strefach,
 - ograniczanie i eliminacja zanieczyszczeń wód,
 - zapobieganie niekorzystnym zmianom naturalnych przepływów wody albo naturalnych poziomów zwierciadła wody;
- promowania ekologicznych kierunków i form zagospodarowania na obszarach o dużych wartościach środowiska przyrodniczego (parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu);
- organizowania stanowisk ratownictwa przeciwpowodziowego;

- racjonalnego gospodarowania surowcami mineralnymi (udzielanie koncesji na wydobycie kopaliny w ilości do 20 tys. m³ rocznie z obszaru o powierzchni do 2 ha oraz prowadzonej eksploatacji bez użycia materiałów wybuchowych).

Realizacja Programu odbywać się będzie zgodnie z przepisami prawa polskiego i unijnego, w szczególności przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju.

Elementy prawne systemu działań powiatu to:

- zezwolenia na gospodarowanie odpadami,
- pozwolenia wodno-prawne na szczególne korzystanie z wód, wykonywanie urządzeń wodnych, wykonywanie innych czynności i robót, budowli, które mają znaczenie w gospodarowaniu wodami lub w korzystaniu z wód,
- decyzje reglamentacyjne – pozwolenia: zintegrowane, na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, emitowanie hałasu do środowiska, emitowanie pól elektromagnetycznych, wytwarzanie odpadów, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- zezwolenia – koncesje wydane na podstawie Prawa geologicznego i górniczego,
- uzgodnienia z zakresu przestrzegania standardów ekologicznych decyzji o warunkach zabudowy oraz o pozwoleniu na budowę, rozbiórkę obiektu budowlanego, decyzji o pozwoleniu na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- zmiana, cofnięcie lub ograniczenie zezwolenia lub pozwolenia na korzystanie ze środowiska,
- decyzje naprawcze dotyczące zakresu i sposobu usunięcia przez podmiot korzystający ze środowiska przyczyn negatywnego oddziaływania na środowisko i przywrócenia środowiska do stanu właściwego oraz zobowiązujące do usunięcia uchybień,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

- programy dostosowawcze dotyczące przywracania standardów jakości środowiska do stanu właściwego,
- decyzje wstrzymujące oddanie do użytku instalacji lub obiektu, a także wstrzymujące użytkowanie instalacji lub obiektu,
- decyzje o zakazie produkcji, importu, wprowadzania do obrotu,
- kontrole przestrzegania prawa ochrony środowiska i zobowiązań wynikających z decyzji
- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- administracyjne kary pieniężne.

Powyższe instrumenty prawne mają znaczenie dla terminowej realizacji Programu ochrony środowiska, uwarunkowane są jednak terminowym ich wykonywaniem zgodnie z kompetencjami.

4.3.2. EKONOMICZNE

Szczególne znaczenie ma ekonomiczny aspekt realizacji Programu.

Poniżej przedstawiono dochody i wydatki oraz prognozę budżetu powiatu.

Tabela 4.4. Budżet powiatu

Opis	2001	2002	dynamika	2003^{*)}
Dochody budżetu Powiatu	37 816 031	34 316 817	-10,20%	24 167 53
Wydatki budżetu Powiatu	38 229 875	34 181 250	-11,84%	22 302 673

^{*)} – dane za trzy kwartały (I-VI) 2003 roku

Prognozę dochodów i wydatków Powiatu przeprowadzono w oparciu o następujące założenia:

- horyzont czasowy sięga 2014 r., realny roczny wzrost dochodów w wariancie I wynosi 3%,
- realny roczny spadek dochodów w wariancie II wynosi 3%,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

- udział wydatków inwestycyjnych oszacowano przyjmując poziom wydatków na: 2%, 5% oraz 10% prognozowanych dochodów budżetowych Powiatu.

Tabela 4.5. Prognoza budżetu powiatu do 2014 roku

Opis		2004	2005	2006	2010	2014	Suma
W a r i a n t I	<i>Dochody [PLN]</i>	36 406 711	37 498 912	38 623 880	43 471 517	48 927 575	204 928 596
	Wydatki jako 2% udziału w dochodach [PLN]	728 134	749 978	772 478	869 430	978 552	4 098 572
	Wydatki jako 5% udziału w dochodach [PLN]	1 820 336	1 874 946	1 931 194	2 173 576	2 446 379	10 246 430
	Wydatki jako 10% udziału w dochodach [PLN]	3 640 671	3 749 891	3 862 388	4 347 152	4 892 758	20 492 860
W a r i a n t II	<i>Dochody [PLN]</i>	32 288 693	31 320 032	30 380 431	26 895 577	23 810 461	144 695 196
	Wydatki jako 2% udziału w dochodach [PLN]	645 774	626 401	607 609	537 912	476 209	2 893 904
	Wydatki jako 5% udziału w dochodach [PLN]	1 614 435	1 566 002	1 519 022	1 344 779	1 190 523	7 234 760
	Wydatki jako 10% udziału w dochodach [PLN]	3 228 869	3 132 003	3 038 043	2 689 558	2 381 046	14 469 520

Bez zabezpieczenie odpowiednich źródeł finansowania nie możliwa jest realizacja Programu. główne źródła "dochodu" wspomagające jego realizację to:

- administracyjne kary pieniężne wymierzone za niedopełnianie standardów określonych decyzjami administracyjnymi,
- grzywny,
- quasi odszkodowania administracyjne,
- opłaty koncesyjne, za eksploatację kopalni,
- opłaty za korzystanie ze środowiska (za wprowadzanie zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wód, za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,

składowanie odpadów, wycięcie drzew i krzewów), realizowane zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”,

- kary i opłaty za brak pozwoleń ekologicznych,
- pożyczki i dotacje z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- dotacje i pożyczki z Ekofunduszu,
- kredyty z banków, w tym Banku Ochrony Środowiska,
- fundusze pomocowe Unii Europejskiej,
- budżetu samorządów,
- budżetu Państwa,
- środki mieszkańców i przedsiębiorców

dotacje, spadki i darowizny.

II Polityka Ekologiczna Państwa określa główne kierunki działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, którego szczegółowe cele działalności są aktualizowane co roku, łącznie z zasadami udzielania pomocy finansowej i listą przedsięwzięć priorytetowych. Zasadniczym celem NFOŚiGW jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska naturalnego. Fundusz udziela pożyczek, dotacji i dopłat, dofinansowuje zadania inwestycyjne w zakresie ochrony powierzchni ziemi w tym ochrony środowiska przed odpadami. Jego główne priorytety to:

- likwidacja uciążliwości starych składowisk odpadów,
- unieszkodliwianie odpadów powstających w związku z transportem samochodowym oraz zbiórka i wykorzystanie olejów,
- przeciwdziałanie powstawaniu i unieszkodliwianiu odpadów przemysłowych i odpadów niebezpiecznych,
- realizacja międzygminnych i regionalnych programów zagospodarowania odpadów komunalnych.

Z dofinansowania mogą korzystać jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, organizacje pozarządowe, a także przedsiębiorcy, realizujący przedsięwzięcia ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Zasady przeznaczania środków finansowych narodowego, wojewódzkich, powiatowych i gminnych określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.

W każdym z 16 województw funkcjonuje Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Przygotowuje on listę zadań priorytetowych, które mogą być dofinansowywane ze środków WFOŚiGW, określa zasady i kryteria, wyboru zadań. Rolą wojewódzkiego funduszu jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych.

Powiatach funkcjonują Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej a w gminach Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Środki z gminnych funduszy przeznaczone są na edukację ekologiczną, propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju, realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji, wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzenia bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii, działania z zakresu rolnictwa ekologicznego oddziałujące na stan gleby, innych działań służących ochronie środowiska i gospodarki wodnej, wynikających z zasady zrównoważonego rozwoju, ustalonych przez gminę.

Znaczącym źródłem wsparcia finansowego inwestycji proekologicznych w Polsce, w formie bezzwrotnych dotacji jest Fundacja EkoFundusz. Obecnie jej fundatorem jest Minister Skarbu Państwa. Priorytetowymi dziedzinami EkoFunduszu są ochrona różnorodności biologicznej, gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych, unieszkodliwianie odpadów komunalnych i niebezpiecznych, ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu ziemi (ochrona klimatu), ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu oraz eliminacja niskich źródeł ich emisji (ochrona powietrza). Dotacje mogą uzyskać

projekty dotyczące inwestycji związanych bezpośrednio z ochroną środowiska, (w ich fazie implementacyjnej), a w dziedzinie przyrody również projekty nie inwestycyjne, poza opracowaniami i dokumentacją techniczną..

Innym źródłem współfinansowania inwestycji proekologicznych mogą być kredyty preferencyjne udzielane np. przez Bank Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.) z dopłatami do oprocentowania, kredyty komercyjne, kredyty konsorcjalne, jak również kredyty międzynarodowych instytucji finansowych - Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOiR) i Banku Światowego.

Obecnie część inwestycji służących ochronie środowiska naturalnego w Polsce jest wspierana przez Fundusze Przedakcesyjne, a po wejściu Polski do Unii Europejskiej przez Polityki Wspólnotowe i Fundusze Strukturalne. Głównym instrumentem finansowym ekologicznej polityki przedakcesyjnej dla krajów ubiegających się o członkostwo w Unii Europejskiej jest Fundusz ISPA. Jest on zapowiedzią Strukturalnego Funduszu Spójności. Inwestycje realizowane z tego funduszu muszą być zgodne ze standardami i normami UE. Podstawowym celem funduszu ISPA jest współfinansowanie projektów inwestycyjnych z dziedziny ochrony środowiska i transportu, w szczególności: zwalczanie problemów spowodowanych zanieczyszczeniem wód i powietrza, pomocy w zakresie utylizacji odpadów.

Fundusz jest instrumentem finansowym do realizacji celów określonych w dokumencie „Partnerstwo dla Członkostwa” oraz priorytetów wskazanych w Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa w UE.

O dofinansowanie inwestycji w ramach Funduszu ISPA ubiegać się mogą jednostki sektora publicznego takie jak: przedsiębiorstwa państwowe o charakterze użyteczności publicznej, gminy i ich zakłady budżetowe lub przedsiębiorstwa komunalne będące spółkami prawa handlowego, ale pozostające w całości własnością gmin. Udział w dofinansowaniu projektów może wynieść nawet do 75% planowanych nakładów publicznych, w szczególnych przypadkach Komisja Europejska może zwiększyć dofinansowanie do 85% kosztów zadania. Program ten zarządzany jest przez Komisję Europejską, a za jego realizację w sektorze środowiska w Polsce odpowiadają Ministerstwo Środowiska oraz NFOŚiGW.

Kolejnym funduszem przedakcesyjnym jest Program Sapard. Wspiera zadania z zakresu ochrony środowiska na terenach wiejskich poprzez działania "Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich" i "Programy rolno-środowiskowe i zalesianie". Obszarami wsparcia są gospodarka odpadami, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, zaopatrzenie gospodarstw wiejskich w wodę oraz jej uzdatnienie, stosowanie metod rolnictwa ekologicznego, w tym zapewnienie rolnikom dodatkowych źródeł dochodów za wykonanie usługi na rzecz ochrony środowiska. W pierwszym z wymienionych działań beneficjentami środków mogą być powiaty, gminy i związki gmin. Wysokość dotacji może wynieść do 50% kwalifikujących się kosztów przedsięwzięcia. W drugim zaś beneficjentami są rolnicy, dzierżawcy gruntów rolnych, osoby zaangażowane w produkcję rolną i leśną.

Inwestycje ekologiczne mogą być także współfinansowane przez Program Phare. Dostępne są tu środki na projekty miękkie, np. na edukację ekologiczną i na inwestycje w zakresie ochrony środowiska, np. budowa czy modernizacja oczyszczalni ścieków.

Po wejściu do UE Polska będzie mogła korzystać z Funduszy Strukturalnych na finansowanie inwestycji w ochronie środowiska. Z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego inwestycje będą realizowane poprzez Zintegrowane Programy Operacyjne Rozwoju Regionalnego - Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego i jego Uzupełnienie (w skali kraju) i Regionalne Zintegrowane Programy Operacyjne Rozwoju Regionalnego (w poszczególnych województwach). Inwestycje finansowane przez Europejski Fundusz Spójności realizowane będą na podstawie sektorowego programu operacyjnego i jego uzupełnienia.

„Ramy przedsięwzięć inwestycyjnych finansowanych z funduszy strukturalnych określa Narodowy Plan Rozwoju (2004-2006). Plan ten będzie służył jako podstawa negocjowania przez Polskę Podstaw Wsparcia Wspólnoty, dokumentu określającego kierunki i wysokość wsparcia ze strony funduszy strukturalnych na realizację zamierzeń rozwojowych oraz jako podstawa interwencji z Funduszu Spójności. W ramach jednego z priorytetów Narodowego Planu Rozwoju: ochrona środowiska i zagospodarowanie przestrzenne, podstawowe znaczenie będzie miało wsparcie inwestycyjne ukierunkowane między innymi na racjonalną gospodarkę odpadami.

W tym zakresie wsparcie będzie przeznaczone przede wszystkim na rozbudowę lub modernizacją składowisk odpadów komunalnych, systemy selektywnej zbiórki, recyklingu i odzysku odpadów komunalnych (sortownie, kompostownie), systemy zbiórki i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych. Środki finansowe, przeznaczone na rekultywację uciążliwych dla środowiska składowisk, w tym składowisk odpadów przemysłowych dostępne są w ramach środowiskowych funduszy celowych oraz z uwagi na koncentrację przestrzenną i duże koszty takich działań, w ograniczonym zakresie także w ramach ZPORR. Program ten będzie finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ERDF) oraz ze środków krajowych. Łącznie na program operacyjny w latach 2004-2006 przeznaczone będzie 6 645 mln euro, a ze środków publicznych 129 mln euro. ERDF wspiera m.in. inwestycje infrastrukturalne w zakresie gospodarki wodnej, gospodarki odpadami (między innymi stworzenie kompleksowego systemu gospodarki odpadami niebezpiecznymi), rekultywacji zdegradowanych terenów.

Równolegle z realizacją ZPORR realizowane będą duże projekty inwestycyjne współfinansowane z Funduszu Spójności. Środki pochodzące z tego funduszu nie będą przekazywane na działania wykonywane w ramach programów operacyjnych, ale będą ze sobą powiązane. Głównym celem strategii środowiskowej Funduszu Spójności jest wsparcie dla realizacji zadań inwestycyjnych władz publicznych w zakresie ochrony środowiska, wynikających z wdrażania prawa Unii Europejskiej.

Priorytetem strategii Funduszu Spójności jest przede wszystkim poprawa jakości wód powierzchniowych, zwiększenie dostępności wody do picia i poprawa jej jakości. Ponadto ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, racjonalizacja gospodarki odpadami, rekultywacja obszarów poprzemysłowych, a także wsparcie dla leśnictwa i ochrony przyrody. Będzie to realizowane między innymi poprzez: budowę komunalnych oczyszczalni ścieków i miejskiej kanalizacji, wsparcie gospodarki odpadami komunalnymi, mające na celu stworzenie systemów zbiórki, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Na finansowanie projektów związanych z realizacją tych priorytetów przewiduje się łącznie sumę 2000 mln euro.

Odbiorcami pomocy z Funduszu Spójności będzie przede wszystkim Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wraz z wojewódzkimi funduszami

ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Krajowy Zarząd Parków Narodowych Lasy Państwowe i ich regionalne dyrekcje, a także parki narodowe oraz samorządy.”¹⁶

W ramach poszczególnych priorytetów Programu będą realizowane zadania finansowane z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (Narodowego, Wojewódzkiego, Powiatowego i gminnych), budżetów: gmin, powiatu, przedsiębiorstw i budżetu państwa, środków własnych ludności. Inwestorzy będą też występować o środki UE, kredyty Banku Ochrony Środowiska.

Niedostępność środków w odpowiedniej ilości zmusi samorządy do wyboru i realizacji zadań najpilniejszych.

4.3.3. PLANOWANIE PRZESTRZENNE

Planowanie przestrzenne odgrywa ważną rolę w polityce zrównoważonego rozwoju. Powinno się dokonywać na podstawie ustawy z dnia 13 lutego 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Ustawa stanowi, iż głównymi zadaniami powiatu w polityce zagospodarowania przestrzennego są opiniowanie rozwiązań przyjętych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, uzgadnianie z zarządem powiatu zadań samorządowych w projekcie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a z administracją geologiczną i górnictwem problemów zagospodarowania terenów górniczych i zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych.

W chwili obecnej powiat wągrowiecki posiada ważny plan zagospodarowania przestrzennego. Obowiązujące plany zagospodarowania przestrzennego mają również gminy.

4.3.4. SPOŁECZNE

Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami w wągrowieckim został opracowany z uwzględnieniem powyższych przepisów

¹⁶ Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego.

prawnych. Program przygotowany został z udziałem szerokich konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naukowego, gospodarczego, pracowniczego, kulturalnego i pozarządowego. Założenia do programu, materiały, wnioski przedstawiano w mediach, w internecie. Projekt programu był zaopiniowany przez Zarząd Województwa.

Główne uwarunkowania społeczne Programu to dostęp do informacji i sprawiedliwość rozstrzygnięć spraw z zakresu środowiska. Polska w 2003 roku ratyfikowała *Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz o dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska* z 1999 r., podpisaną w Aarhus. Art. 7 Konwencji nakazuje zagwarantowanie udziału społeczeństwa w przygotowaniu planów i programów mających znaczenie dla środowiska i określa podstawowe obowiązki organów państwowych w zakresie zapewnienia udziału społecznego w postępowaniach dotyczących środowiska. Są to w szczególności:

- ustalenia zakresu podmiotowego konsultacji,
- ustalenia rozsądnych norm czasowych na poszczególne etapy konsultacji,
- przeprowadzenie konsultacji odpowiednio wcześniej w toku procedury decyzyjnej, gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, a udział społeczeństwa może być skuteczny,
- należyte uwzględnienie konsultacji społecznych przy wydawaniu decyzji.

Jednakże organy państwowe same podejmują decyzję co do szczegółowych sposobów powiadamiania społeczeństwa, metod zbierania uwag i wniosków oraz terminu i czasu trwania konsultacji społecznych.

4.3.5. ZWIĄZANE Z INTEGRACJĄ EUROPEJSKĄ

Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również akcesja państwa Polskiego do Wspólnoty Europejskiej. Polska zgodnie z Układem Europejskim 16 grudnia 1991r. Zobowiązała się do stopniowego dostosowania prawa polskiego od dokumentów obowiązujących we Wspólnocie Europejskiej - prawa dotyczącego wykorzystania

i ochrony środowiska naturalnego. Stopniowo dostosowywane są regulacje w zakresie:

- ochrony przyrody,
- gospodarki odpadami,
- jakości wód,
- ograniczenia zanieczyszczeń przemysłowych i oceny ryzyka,
- zanieczyszczenia powietrza,
- hałasu z maszyn i urządzeń,
- substancji chemicznych i organizmów zmodyfikowanych genetycznie,
- bezpieczeństwa jądrowego i ochrony przed promieniowaniem.

Negocjacje przedakcesyjne w obszarze środowiska oficjalnie zamknięto 25 listopada 2002 r. Komisja Europejska przyjęła wnioski o okresy przejściowe w odniesieniu do 9 aktów prawnych. Ustalenia stały się wiążące w dniu podpisania Traktatu Akcesyjnego 16 kwietnia 2003 r. Ze względu na szeroki charakter regulacji prawnych, zgodnych z prawem wspólnotowym, administracja samorządowa musi podjąć różnorodne działania mające na wdrażania nowych przepisów. Na szczególną uwagę zasługują następujące aspekty:

- udział społeczny i udzielanie informacji o stanie środowiska i jego ochronie,
- zmiany dotyczące gospodarki wodno-ściekowej,
- rozwiązywanie problemów ochrony przyrody,
- gospodarka odpadami.

Aspekty te zostały uwzględnione w Programie. Wdrażanie unijnych wymagań w zakresie ochrony środowiska, wiążące się ze znaczącymi kosztami wspomagane współfinansowany będzie ze środków Polityk Wspólnotowych i Funduszy strukturalnych. Podstawowe korzyści, jakie odniesie Polska we wdrażaniu unijnych wymagań prawnych to poprawa międzynarodowego wizerunku Polski, ważna zwłaszcza dla samorządów. Przełoży się to na zainteresowanie inwestorów naszymi terenami, poprawę infrastruktury wodno-ściekowej, zapewnienie usług w zakresie gospodarowania odpadami, poprawę jakości powietrza, wykorzystanie środków unijnych to poprawa sytuacji ekonomicznej mieszkańców, wyrażająca się zmniejszeniem kosztów uzdatniania wody i wymiany infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej, zmniejszeniem kosztów produkcji w rolnictwie (obniżenie kosztów

odkwaszania gleb), uzyskaniem wyższych plonów o lepszej jakości, zwiększeniem atrakcyjności turystycznej terenów, nowymi miejscami pracy.

4.3.6. SYSTEM OCEN ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

System ocen oddziaływania na środowisko jest jednym z ważniejszych instrumentów prewencyjnych i prawnych ochrony środowiska, obok planów zagospodarowania przestrzennego i instytucji opłat i kar oraz finansowania działań proekologicznych jest podstawowym narzędziem jego ochrony. Stanowi uniwersalną procedurę weryfikowania programowania i planowania rozwoju, zagospodarowania przestrzennego oraz lokalizacji inwestycji. Umocowanie prawne dla procedury postępowania w sprawie raportów oddziaływania na środowisko stanowi ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo Ochrony Środowiska.

Przeprowadzenia procedury postępowania w sprawie raportów oddziaływania na środowisko dokumenty oraz ich zmiany, których realizacja może oddziaływać na środowisko, w szczególności:

- Projekty polityk, planów, strategii wynikłe z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, np. projekt koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, projekty strategii rozwoju, projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Organ opracowujący te dokumenty ma obowiązek sporządzić *raport oddziaływania na środowisko*.

- Projekty sektorowych dokumentów strategicznych, takie jak projekty praktyk, strategii, planów lub programów, których obowiązek opracowania wynika z ustaw. Dotyczy działań: przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystania terenu.

Opracowanie dokumentów w zakresie gospodarki wodnej należy do Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej. Pozostałe opracowania sektorowe leżą w gestii centralnych organów administracji państwowej.

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko dotyczy także procedur lokalizacyjnych planowanych przedsięwzięć mogących znacząco

oddziaływać na środowisko. Wśród tych przedsięwzięć znajdują się takie, dla których ustanowiono obowiązek sporządzenia *raportu o oddziaływaniu na środowisko* oraz takie, dla których raport może być wymagany postanowieniem właściwego organu.

Raport lub informacja o potencjalnym oddziaływaniu na środowisko jest częścią dokumentacji wymaganej do uzyskania następujących decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, o pozwoleniu na budowę, rozbiórkę obiektu budowlanego lub zmianie użytkowania obiektu, koncesji związanych z prawem geologicznym i górnictwem, pozwoleń wodno-prawnych, decyzji ustalających warunki robót mogących zmienić stosunki wodne, decyzji dotyczących scalania lub wymiany gruntu, decyzji o zmianie lasu na użytek rolny, decyzji o ustaleniu lokalizacji autostrad lub dróg ekspresowych. Odpowiedzialnym za sporządzenie raportu jest inwestor lub zarządca obiektu. Postępowanie w sprawie przeprowadza organ właściwy do wydania decyzji. Organ ten może nałożyć na wnioskodawcę obowiązek przedłożenia analizy porealizacyjnej po określonym okresie eksploatacji obiektu budowlanego.

W przypadku stwierdzenia okoliczności wskazujących na możliwość negatywnego oddziaływania inwestycji na środowisko, organ ochrony środowiska może zobowiązać inwestora do sporządzenia przeglądu ekologicznego.

Monitoring oddziaływania jest ważną częścią procesu oceny wpływu inwestycji na środowisko. Jest narzędziem przy pomocy, którego otrzymuje się informacje o wpływie projektu na stan środowiska. Dostarcza systemu wczesnego ostrzegania, który pozwala identyfikować zmiany nieprzewidziane w raporcie oddziaływania na środowisko, zanim jest za późno na wprowadzenie dodatkowych rozwiązań łagodzących. Monitoring wpływu inwestycji na poszczególne elementy środowiska naturalnego powinien przeprowadzony być za pomocą analiz i ekspertyz. Analizy powinny być wykonywane z intensywnością zgodną z prawem polskim i unijnym.

4.4. REALIZACJA I MONITORING PROGRAMU

Istota monitoringu polega na prowadzeniu stałych obserwacji, dokonywania ciągłych, systematycznych pomiarów, określaniu narzędzi pomiarów przebiegu procesów, które nas interesują. Program Ochrony Środowiska jest jednocześnie narzędziem planowania i zarządzania środowiskiem przez władze samorządowe. Ma na celu wspomagać rozwój obszaru i ochronę jego dziedzictwa naturalnego. Stosownie do tych dwóch funkcji powstaje zasadne wyróżnienie dwóch sfer jej obserwacji i oceny. Jedną sferą jest obserwacja Programu jako dokumentu planowania działań wspomagających rozwój i ochronę środowiska z całą logiką uzasadniania tych działań, drugą zaś jest obserwacja i ocena wdrażania działań w życie. Budowanie systemu monitorowania realizacji Programu, a w szczególności jego elementów operacyjnych będzie jednak łatwiejsze i bardziej skuteczne w odwrotnej kolejności. Pierwotnym będzie monitoring wdrażania działań. Monitoring Programu powinien odbywać się co roku, raz na 2 lata będzie przeprowadzana analiza porównawcza stanu wyjściowego i obecnego. Wzorcem dla takiego monitoringu mogą być wskaźniki oceny realizacji planowanych zadań. Wskaźniki te można podzielić na trzy podgrupy:

1. *Wskaźniki produktu* - opisujące rozmiar podejmowanych przedsięwzięć w ramach danego projektu, na przykład liczba zamkniętych dzikich wysypisk.
2. *Wskaźniki rezultatu* - związane z bezpośrednimi i natychmiastowymi efektami przedsięwzięcia (projektu). Informują one o zmianach, jakie nastąpiły tuż po wdrożeniu danego przedsięwzięcia. Efekty bezpośrednie mogą być mierzone wartościowo i ilościowo, w tym ilość zutylizowanych odpadów.
3. *Wskaźniki oddziaływania* - opisujące efekty odległe w czasie lub efekty pośrednie nie ograniczające się do korzyści beneficjentów (korzyści zewnętrzne). Pomiar tego typu efektów pośrednich jest tylko częściowo możliwy na wybranych przykładach, dających się zidentyfikować i zmierzyć. Całość efektów pośrednich może nie być jednoznacznie określona, może być jednak szacowana, np. % zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska.

Wskaźniki monitorowania projektowanych przedsięwzięć powinny być realne, trafnie dobrane, mierzalne - umożliwiające porównania, wiarygodne i dostępne. Na przykładzie monitorowania działań będzie możliwe tworzenie warsztatu oceny oddziaływania na środowisko. Stworzenie w miarę pełnego indeksu wskaźników monitorowania projektów może stanowić podstawę do określenia monitorowania całego Programu. Powinny być monitorowane bezpośrednio działania, a pośrednio również priorytety. Efekty wdrażania projektowanych przedsięwzięć powinny mieć wpływ na korekty układu priorytetów, opartych na diagnozie stanu istniejącego. Innym polem monitorowania Programu będzie obserwacja zmian w uwarunkowaniach zewnętrznych powiatu. Będą to również zmiany w polityce regionalnej województwa i państwa oraz Unii Europejskiej.

Lista przykładowych wskaźników:

1. % zmniejszenia zanieczyszczenia atmosferycznego
2. % wzrost świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży
3. % wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa dorosłego
4. wzrost wielkości terenów chronionych – w ha
5. liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk
6. liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków
7. liczba nowych przyzagrodowych oczyszczalni ścieków
8. liczba nowopowstałych gospodarstw ekologicznych
9. liczba nowopowstałych przedsiębiorstw ekologicznych
10. wzrost wielkości terenów leśnych – w ha
11. liczba nowopowstałych zbiorników retencyjnych liczba zmodernizowanych kotłowni
12. liczba zmodernizowanych kotłowni z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii
13. liczba wdrożonych programów rolno – środowiskowych

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

By wskaźniki mogły być realne, trafnie dobrane, mierzalne, należy przy ich doborze znać dane wyjściowe. Poniżej przedstawiono wartości wskaźników środowiskowych i zrównoważonego rozwoju dla województw i kraju w końcu lat dziewięćdziesiątych XX wieku.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

Lp.	Wskaźniki	Jednostka	Rok	Województwa																	Polska (średnia)*suma
				dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	
I. Zasoby przyrody																					
1.	Wskaźnik powierzchni ostoi systemu NATURA 2000	%	2001	15,6	6,1	11,8	18,5	4,3	11,0	9,5	7,4	19,2	25,1	10,8	11,2	15,6	17,8	10,7	18,2	13,3	
2.	Wskaźnik lesistości	%	1998	29,15	22,58	22,59	48,62	20,51	30,07	22,46	26,96	38,23	29,78	36,00	32,29	27,72	30,21	25,56	34,95	29,03	
			1999	29,28	22,70	22,76	48,72	20,65	29,99	22,47	27,09	38,21	29,81	36,15	31,88	27,93	30,43	25,70	35,14	29,11	
			2000	29,31	22,74	22,87	48,76	20,73	29,94	22,51	27,04	38,23	29,76	36,33	32,06	27,96	30,61	25,70	35,23	29,17	
3.	Wskaźnik powierzchni konserwatorskiej ochrony przyrody	% pow. woj.	1998	20,1	31,0	22,7	36,7	16,3	29,1	29,7	28,0	47,6	32,0	32,2	20,9	50,9	53,1	31,3	20,2	31,1	
			1999	20,1	31,0	22,7	36,9	16,3	58,2	29,6	27,1	47,6	31,9	32,4	22,2	50,2	53,1	31,3	20,2	32,5	
			2000	20,1	31,1	22,7	36,1	16,3	58,0	29,6	27,1	47,9	31,9	32,5	22,1	50,2	53,6	31,3	20,2	32,5	
4.	Wskaźnik antropogenicznego przeobrażenia szaty roślinnej	punkty	1975	2,83	2,25	3,23	3,51	2,06	3,12	2,52	2,72	3,46	4,29	3,23	2,42	2,89	3,14	2,42	3,15	2,94	
5.	Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej	punkty	1999	3,21	3,01	3,19	2,58	2,56	3,02	2,55	3,22	3,00	2,41	2,84	2,74	2,93	2,90	2,64	2,88	2,83	
6.	Wskaźnik atrakcyjności środowiska przyrodniczego dla rekreacji	punkty	1975	4,95	5,70	4,36	4,73	3,01	7,04	3,19	3,39	5,38	4,09	6,94	4,92	4,91	7,66	4,56	5,99	4,99	
7.	Wskaźnik wielkości zasobów wód powierzchniowych	m ³ /ha rok	1999	2292	2882	1310	1677	1785	3265	1447	2285	2943	974	4063	2799	1807	1836	1617	2102	2102	
8.	Wskaźnik wielkości zasobów wód podziemnych	m ³ /km ²	2000	36901	67725	44205	55719	66798	36760	51525	48648	27507	31819	76910	78200	45445	46131	51405	63681	51330	
9.	Wskaźnik wielkości zasobów wód geotermalnych	ocena opisowa	1998	małe	duże	małe	średnie	duże	średnie	duże	małe	średnie	małe	średnie	małe	małe	średnie	duże	średnie	-	
10.	Wskaźnik udziału wód podziemnych w wodach przeznaczonych do konsumpcji	%	1998	54,25	67,75	100,0	84,47	70,11	30,66	28,92	83,94	31,76	87,00	92,26	30,90	96,40	99,71	84,60	73,36	56,69	
			1999	58,03	74,83	99,56	88,50	78,15	33,13	38,19	88,06	39,21	86,65	91,43	34,04	96,53	99,48	84,26	76,41	61,77	
			2000	60,11	75,50	99,79	92,24	78,97	32,15	38,63	88,78	40,23	85,01	92,40	36,52	96,29	99,87	86,83	75,78	63,03	
11.	Wskaźnik udziału gruntów wymagających rekultywacji w powierzchni województw	%	1998	0,43	0,25	0,16	0,10	0,26	0,23	0,14	0,42	0,25	0,13	0,16	0,54	0,25	0,21	0,35	0,15	0,24	
			1999	0,42	0,25	0,15	0,10	0,24	0,24	0,14	0,42	0,23	0,14	0,15	0,51	0,25	0,20	0,35	0,15	0,23	
			2000	0,43	0,25	0,15	0,10	0,25	0,21	0,14	0,39	0,22	0,14	0,15	0,47	0,25	0,19	0,36	0,14	0,23	
12.	Syntetyczny wskaźnik jakości środowiska przyrodniczego	wartość standard.	1996-2000	-2,26	-1,57	0,07	3,49	-0,57	-4,59	-0,24	-2,02	1,51	8,21	1,53	-8,01	-0,79	1,89	-0,69	4,05	-	
13.	Syntetyczny wskaźnik wielkości zasobów przyrodniczych	wartość standard.	1999	3,43	1,68	-0,43	-3,57	-3,11	2,42	-1,57	-4,78	1,11	-3,65	4,38	1,93	-2,55	0,41	3,70	0,64	-	

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
II a. Emisja zanieczyszczeń – Powietrze																				
14.	Wskaźnik jakości powietrza atmosferycznego	klasa średnia	1996-2000	2,00	2,12	2,09	2,13	1,81	1,68	2,14	1,85	2,15	2,91	1,71	1,55	2,10	1,87	2,06	2,39	2,06
15.	Wskaźnik emisji gazów do atmosfery ze źródeł szczególnie uciążliwych	ton/ 1 mieszk./ rok	1998	4,96	4,11	2,57	1,91	17,80	4,26	4,70	11,78	1,80	1,62	2,28	7,33	9,12	1,15	5,65	5,86	5,65
			1999	4,82	3,88	2,31	1,95	16,28	4,02	4,49	12,22	1,68	1,63	2,42	6,98	8,93	1,13	5,48	5,70	5,39
			2000	5,07	3,89	2,05	1,76	14,37	4,14	4,62	13,32	1,55	1,40	2,29	7,09	9,24	1,04	5,04	5,54	5,27
II b. Emisja zanieczyszczeń – Woda																				
16.	Wskaźnik jakości wód podziemnych	punkty	1999	0,28	0,70	0,96	0,85	0,49	0,61	0,70	1,10	1,12	1,68	1,24	0,35	0,70	1,15	0,62	1,35	–
17.	Wskaźnik powszechności oczyszczania ścieków	%	1998	93,5	69,4	96,5	70,2	92,4	89,8	65,4	79,5	89,7	95,5	90,3	85,3	88,7	90,7	92,3	76,6	84,9
			1999	96,2	72,6	97,1	90,7	91,5	90,1	65,1	77,6	89,8	93,8	90,6	86,3	90,2	91,4	93,2	79,5	85,9
			2000	95,7	73,6	96,9	88,6	92,8	93,4	65,2	96,0	90,9	98,3	92,6	88,2	95,0	95,7	96,1	78,7	87,9
18.	Wskaźnik ilości ścieków wprowadzanych do wód powierzchniowych i ziemi	m ³ / 1 mieszk./ rok	1998	75,7	74,7	40,5	46,3	73,7	113,9	62,3	68,4	47,4	37,3	77,3	100,3	48,9	44,1	73,4	85,8	72,5
			1999	64,9	69,2	37,3	42,9	70,6	107,0	59,1	68,1	45,6	35,6	76,0	98,2	47,9	42,8	71,0	83,2	68,9
			2000	63,2	65,5	36,6	39,5	59,7	103,8	55,6	66,5	43,2	32,8	71,9	90,6	45,7	39,2	66,0	78,8	64,7
19.	Wskaźnik zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej	m ³ / 1 mieszk./ rok	1998	139,7	141,7	136,7	95,5	127,6	208,7	461,5	139,6	115,6	67,9	108,2	125,0	975,6	91,7	614,4	1000,5	284,9
			1999	136,5	121,0	142,3	90,3	121,3	215,7	448,7	137,7	122,7	65,7	106,9	114,9	907,3	91,3	601,6	972,1	276,4
			2000	128,2	111,3	152,1	79,2	117,2	225,3	455,9	133,2	122,8	62,6	108,9	110,4	833,7	88,2	551,9	968,4	269,4
20.	Wskaźnik liczby mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków	%	1998	65,6	36,5	45,1	44,5	54,7	39,6	39,3	48,1	35,5	50,0	71,0	55,9	41,0	59,5	47,8	53,4	49,2
			1999	67,1	37,3	46,0	58,5	55,9	45,3	40,2	48,6	37,8	50,9	72,5	59,5	39,5	61,7	51,5	54,4	51,5
			2000	68,6	37,8	47,8	59,0	57,5	47,0	41,0	49,4	40,4	55,0	73,4	61,7	40,6	62,7	52,5	56,8	53,1
21.	Wskaźnik proporcji pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej i wodociągowej	km/km	1998	0,39	0,14	0,15	0,27	0,14	0,26	0,21	0,17	0,27	0,14	0,34	0,31	0,15	0,27	0,15	0,40	0,22
			1999	0,40	0,14	0,16	0,27	0,15	0,28	0,20	0,17	0,31	0,14	0,35	0,33	0,16	0,28	0,16	0,40	0,23
			2000	0,42	0,16	0,16	0,28	0,15	0,30	0,20	0,19	0,36	0,15	0,36	0,34	0,16	0,28	0,17	0,42	0,24
22.	Wskaźnik skanalizowania województwa	km sieci/100 0 mieszk.	1998	1,46	1,10	0,93	1,10	0,92	1,05	0,87	0,91	1,32	0,87	1,45	1,07	0,93	1,50	1,04	1,54	1,11
			1999	1,55	1,19	1,00	1,21	0,99	1,19	0,91	0,97	1,58	0,98	1,59	1,17	1,01	1,65	1,15	1,59	1,21
			2000	1,64	1,35	1,07	1,29	1,07	1,33	0,99	1,06	1,91	1,11	1,68	1,23	1,12	1,77	1,27	1,72	1,32
II c. Odpady																				
23.	Wskaźnik ilości odpadów przemysłowych i komunalnych	ton/km ² / rok	1998	1694,8	207,8	187,1	112,8	312,6	778,7	142,2	268,7	106,3	57,2	166,6	4676,7	205,4	34,7	161,3	211,1	465,0
			1999	17,08,0	197,9	187,5	94,5	332,8	716,0	144,6	263,1	101,4	49,7	172,0	4132,1	166,2	40,1	153,5	267,4	443,1
			2000	1698,2	201,3	191,4	91,2	367,7	705,7	163,3	302,1	103,4	51,7	150,1	3940,0	183,8	40,4	157,8	270,1	440,4
24.	Wskaźnik wykorzystania odpadów przemysłowych	%	1998	65,1	71,5	67,5	88,4	78,0	69,4	51,6	81,8	85,7	39,8	56,6	73,4	69,2	89,3	61,4	40,5	68,9
			1999	73,7	71,4	80,8	82,8	78,1	65,8	59,2	78,1	87,5	71,6	51,1	79,4	69,3	85,2	63,1	30,4	72,9
			2000	76,5	77,7	79,4	86,7	75,7	68,8	57,5	82,1	77,7	74,1	58,3	86,9	65,5	75,0	67,6	34,5	76,9

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
25.	Syntetyczny wskaźnik stanu infrastruktury ochrony środowiska	%	1998	79,1	55,1	59,0	53,1	65,4	64,6	39,8	72,4	68,9	46,2	54,9	65,2	54,4	62,6	52,8	43,0	63,9
			1999	85,4	57,3	64,4	57,9	66,7	64,5	42,5	72,0	67,8	56,4	53,2	64,8	62,5	62,0	54,4	39,1	66,1
			2000	86,5	59,3	72,6	60,6	69,1	65,9	42,4	80,5	63,9	59,1	63,4	68,8	62,0	61,7	57,2	43,5	69,5
III. Energia																				
26.	Wskaźnik znaczenia odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym	wart. standard.	2000	-0,57	1,04	-2,90	-1,22	-3,17	2,76	0,34	-2,12	-0,96	-2,13	5,12	0,17	-3,10	2,30	-0,68	5,11	-
			1998	639,2	570,3	546,5	618,3	675,0	730,0	772,9	613,4	475,9	532,9	682,9	652,4	475,8	535,8	661,4	624,5	646,3
			1999	630,0	573,1	559,6	627,9	681,7	749,4	784,7	685,1	482,0	533,9	697,4	675,0	508,6	556,6	685,0	627,7	659,8
27.	Wskaźnik zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	kWh/1 mieszk./rok	2000	630,2	579,9	568,7	619,9	692,5	765,7	784,0	677,4	490,4	537,8	720,5	667,6	519,2	570,9	677,4	628,2	662,8
			1998	11,9	8,7	5,8	7,1	6,1	7,3	5,5	10,0	5,5	4,1	8,1	15,0	6,1	6,4	8,7	7,6	7,4
			1999	10,2	8,8	4,4	8,9	6,3	7,5	5,5	9,5	5,8	4,2	8,3	16,7	6,4	6,2	8,5	6,7	7,3
29.	Wskaźnik gęstości eksploatowanych linii kolejowych	km/100 km ²	2000	9,9	8,8	4,4	8,7	6,3	7,5	5,5	9,5	5,8	3,9	8,1	15,9	6,4	6,2	8,5	6,6	7,2
			2001	9	9	4	1	7	13	27	8	5	0	14	23	1	5	22	1	150*
			2001	0,905	0,177	0,286	0,350	0,375	0,818	0,333	0,896	0,432	0,136	0,342	0,947	0,554	0,175	0,590	0,337	0,444
32.	Wskaźnik gęstości punktów monitoringu środowiska	wartość standard	1997-1999	4,31	-2,18	-0,87	2,61	-3,61	5,20	-2,83	-1,54	3,47	-4,14	0,86	10,26	-2,87	-4,34	-2,57	-1,80	-
			1998	0,136	0,262	0,018	1,990	0,172	0,270	0,082	0,076	0,002	0,092	0,716	0,027	0,049	0,696	0,129	1,149	0,300
			1999	0,277	0,403	0,637	0,904	0,183	0,237	0,249	0,073	0,011	0,220	0,745	0,038	0,767	0,970	0,130	0,393	0,377
33.	Wskaźnik udziału powierzchni upraw ekologicznych w powierzchni gruntów rolnych	‰	2000	0,469	0,412	1,367	1,726	0,186	0,694	0,408	0,072	0,470	0,346	0,867	0,057	1,745	1,278	0,153	0,446	0,629
			1998	92,8	98,2	45,8	153,1	79,2	90,8	77,5	115,2	82,8	76,7	132,0	81,6	46,1	71,3	115,7	88,2	88,6
			1999	129,9	120,2	43,2	102,6	85,6	93,5	74,4	189,1	91,0	88,6	97,6	94,8	44,3	61,1	154,8	97,2	97,4
34.	Wskaźniki wielkości finansowania ochrony wód	zł/1 mieszk./rok	2000	117,8	126,6	45,6	103,1	70,4	81,7	77,4	123,2	97,1	60,3	90,1	66,6	61,4	42,0	129,3	93,9	86,5
			1998	92,8	98,2	45,8	153,1	79,2	90,8	77,5	115,2	82,8	76,7	132,0	81,6	46,1	71,3	115,7	88,2	88,6
			1999	129,9	120,2	43,2	102,6	85,6	93,5	74,4	189,1	91,0	88,6	97,6	94,8	44,3	61,1	154,8	97,2	97,4
35.	Wskaźnik rozwoju edukacji ekologicznej	wartość standard.	1997-2001	-2,90	2,70	-3,56	-3,02	-2,63	-0,36	-0,84	-0,27	-1,08	6,40	2,44	-0,31	1,13	3,27	-4,71	2,57	-
			2001	-2,90	2,70	-3,56	-3,02	-2,63	-0,36	-0,84	-0,27	-1,08	6,40	2,44	-0,31	1,13	3,27	-4,71	2,57	-

Źródło: M. Kistowski, 2003, uzupełnione

4.5. SZCZEGÓŁOWE WYTYCZNE DO SPORZĄDZENIA PROGRAMÓW GMINNYCH

Programy powinny być zgodne, przede wszystkim z obowiązującym prawem polskim i unijnym, a także z aktami prawa miejscowego. Przy opracowywaniu programu należy wziąć pod uwagę następujące akty prawne, opracowania, wytyczne i dane:

- Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku (Dz.U. z dnia 20 czerwca 2001r., nr 62, poz. 627 z póź. zm.)
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 o wprowadzeniu ustawy – prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U., nr 100, poz. 1085, z póź. zm.)
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. Prawo wodne (Dz. U., nr 115, poz. 1229)
- Ustawa z dnia 16 października 1991r. o ochronie przyrody (Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2001 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie przyrody. Dz.U. z dnia 14 września 2001r., nr 99, poz. 1079)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U., nr 62, poz. 628, z póź. zm.)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. z 2001 r., nr 63, poz. 638, z póź. zm.)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. nr 63, poz. 639 z póź. zm.)
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. nr 80, poz. 717)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 09 kwietnia 2003 w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz. U. nr 66 poz. 620)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001r. w sprawie rodzajów odpadów lub ich ilości, dla których nie ma obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów oraz kategorii małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą prowadzić uproszczoną ewidencję odpadów (Dz. U. nr 152, poz. 1735)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji. (Dz.U. nr 87, poz. 796)
- Rozporządzenie MOŚZNiL z dnia 13 maja 1998 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U. nr 66, poz. 436)

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisk. (Dz.U. nr 179, poz. 1490)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. nr 1, poz. 12);
- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 września 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania dopuszczalnych do wprowadzania do powietrza rodzajów i ilości substancji zanieczyszczających oraz wymagań, jakim powinna odpowiadać dokumentacja niezbędna do wydania decyzji ustalającej rodzaje i ilości substancji zanieczyszczających dopuszczonych do wprowadzania do powietrza (Dz. U. 124, poz. 819).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 czerwca 2003 w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji (Dz. U. z 2003 Nr 110 poz. 1057)
- Dyrektywa Rady Komisji Europejskiej 97/11/EC z 3 marca 1997, wnosząca poprawki do Dyrektywy 85/337/EEC dotyczącej oceny wpływu na środowisko niektórych projektów publicznych i prywatnych.
- Polityka ekologiczna państwa (1991 r.) i II Polityka ekologiczna państwa (2001 r.),
- Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010 (2002 r.),
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010,
- Polska 2025, długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- Krajowy plan gospodarki odpadami (2002 r.),
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych,
- Agenda 21 – Ramowy Program Działań,
 - Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej (2001 r.) oraz Unijne programy ochrony środowiska,
- Strategia rozwoju województwa
- projekt Regionalnego programu operacyjnego dla województwa na lata 2004 – 2006 (2003 r.),
- projekt Programu ochrony środowiska dla województwa (2003 r.),
- projekt Planu gospodarki odpadami dla województwa (2003 r.).
- Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu wągrowieckiego (2001 r.)

- Program Ochrony Środowiska i plan gospodarki Opadami Powiatu (2003 r.)
- plany przestrzennego zagospodarowania województwa i gmin oraz prognozy skutków wpływu ustaleń tych planów na środowisko przyrodnicze
- inne opracowania strategiczno-planistyczne (Agenda 21, programy ekorozwojowe, opracowania ekofizjograficzne),
- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin,
- inwentaryzacja przyrodnicza gmin i powiatów,
- plany ochrony terenów przyrodniczo cennych,
- inne dokumenty dotyczące zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska,
- informacje WIOŚ o stanie środowiska,
- dane statystyczne,
- decyzje administracyjne określające warunki korzystania ze środowiska,
- prawo miejscowe.

Prawo Ochrony Środowiska stanowi, że działania z zakresu ochrony środowiska w gminie muszą być podejmowane na podstawie aktualnego programu ochrony środowiska i planu gospodarki odpadami. Zarząd Gminy sporządza, sam lub przy pomocy zewnętrznych specjalistów, program ochrony środowiska i program gospodarki odpadami w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, w skali lokalnej, przy czym projekt programów powinien być zgodny z polityką ekologiczną powiatu, województwa i państwa. Rady Gmin mają obowiązek uchwalić programy ochrony wraz planem gospodarki odpadami, po zaopiniowaniu przez społeczeństwo, w drodze konsultacji społecznych, oraz przez władze powiatu i województwa do dnia 30.06.2004 roku. Z wykonania Programów Zarządy Gmin będą sporządzać lata raporty i przekazywać je Radzie Gminy.

Program Ochrony Środowiska powinien określać wymagania odnoszące się do lokalnej polityki ekologicznej państwa, a w szczególności określać:

- cele i priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawne, ekonomiczne, społeczne.

Plan gospodarki odpadami stanowi część programu ochrony środowiska, w szczególności powinien określać:

- aktualny stan gospodarki odpadami w powiecie, ich charakterystykę jakościową i ilościową,
- istniejące instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów, schemat przepływu odpadów, koszty gospodarowania odpadami,
- prognozowane zmiany w zakresie gospodarowania odpadami,
- cele i działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami,
- instrumenty finansowe służące realizacji zamierzonych celów,
- system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów.

Istotnym elementem programów będą opracowania kartograficzne – mapy tematyczne, przedstawiające lokalizacje i ważniejsze aspekty planowanych działań. Będą one również ważnym czynnikiem medialnym, wspomagającym edukację ekologiczną. Opracowania kartograficzne powinny być sporządzane w skali 1:50 000 lub 1:100 000.

Gminne programy ochrony środowiska i plany gospodarki odpadami powinny być opracowane według metodologii planowania strategicznego. Główne działania zmierzające w kierunku powstania niniejszego Programu to:

1. zbieranie i analiza danych dotyczących gminy¹⁷
2. określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego wraz z oceną stanu
3. analiza słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń powiatu metodą Analizy SWOT

¹⁷ W załączeniu zamieszczono przykładowe ankiety pomocne w zbieraniu danych.

4. określenie środowiska zewnętrznego - scharakteryzowanie uwarunkowań realizacyjnych programu w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych oraz źródeł finansowania zewnętrznego
5. definiowanie priorytetów ochrony środowiska powiatu
6. konkretyzację priorytetów poprzez sformułowania listy zadań
7. opracowanie systemu monitorowania programu

Programy powinny być przygotowane z udziałem szerokich konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naukowego, gospodarczego, pracowniczego, kulturalnego i pozarządowego. Założenia do programu, materiały, wnioski warto przedstawić w mediach, w internecie.

Każdy program musi uwzględniać aspekt regionalny oraz społeczny. Programy ochrony środowiska wraz z planami gospodarki odpadami mają mieć charakter bardzo konkretnych, głównie krótkookresowych programów operacyjnych, uszczegółowionych poprzez zadania i wskaźniki realizacyjno - środowiskowe. Wskaźniki mają być podstawą oceny założonej poprawy stanu środowiska i oceny jakości życia człowieka oraz umożliwiać okresową weryfikację podejmowanych zadań. Wskaźniki projektowanych przedsięwzięć powinny być realne, trafnie dobrane, mierzalne - umożliwiające porównania, wiarygodne i dostępne.

Uwzględniając powyższe wytyczne i wskazówki zawarte w poradniku „Powiatowe i gminne plany gospodarki odpadami” proponujemy następującą strukturę gminnych programów ochrony środowiska wraz z planami gospodarki odpadami:

1. Główne zadania programów ochrony środowiska
2. Ocena istniejącego stanu środowiska i jego analiza
3. Charakterystyka głównych zmian zachodzących w środowisku – na podstawie analizy
4. Weryfikacja i adaptacja wykonanych dotychczas programów cząstkowych i działań
5. Konsultacje społeczne i podsumowanie ich wyników
6. Cele i priorytety ekologiczne
7. Optymalny stan środowiska, do którego należy dążyć - w układzie lokalnym i branżowym

8. Program zadaniowy
9. Plan finansowania działań i zadań
10. Plan gospodarki odpadami
11. Ocena oddziaływania na środowisko realizacji programu
12. Uwarunkowania zewnętrzne realizacji programu
13. Zagrożenia realizacji programu
14. Zarządzanie programem
15. Ewaluacja i monitoring, z uwzględnieniem okresów i zakresu aktualizacji programu

Promocja programu i edukacja ekologiczne społeczności.

5. BIBLIOGRAFIA I WYKAZ SKRÓTÓW

5.1. BIBLIOGRAFIA

1. Bednarek R., Prusunkiewicz Z. *Geografia gleb*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997.
2. Bernaciak A., Gaczek W., *Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2002.
3. Błaszcyk T., Górski J., *Odpady a problemy zagrożenia i ochrony wód podziemnych*, Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 1996.
4. Cieślak J. Wskazówki dla rolników podejmujących produkcję metodami ekologicznymi, Wydawca- Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Społecznego i Gospodarczego, Modliszewice 2001.
5. Domański T., *Strategiczne planowanie rozwoju gospodarczego gminy*, Wydawnictwo Hamal Books, Warszawa 1999.
6. *Ekonomiczna wycena środowiska przyrodniczego*, pod red. Andersona G., Śleszyńskiego J., Wyd. Ekonomia i Środowisko, Białystok 1996.
7. *Geografia Polski : środowisko przyrodnicze*, red. nauk. Leszek Starkel, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1999.
8. Kempa. E. *Gospodarka odpadami miejskimi*, Arkady, Warszawa 1983.

9. Kompleksowa Gospodarka odpadami (materiały konferencyjne), ABRYS, Poznań 1998.
10. Kompostowanie odpadów organicznych w praktyce (materiały konferencyjne), ABRYS, Poznań 1997.
11. Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.
12. Narodowy Program Przygotowania do członkostwa w UE, Rozdział 23 – Ochrona Środowiska; MOŚZNIŁ, 1999.
13. Neuerburg W, Padel S: Rolnictwo ekologiczne w praktyce, Stowarzyszenie Ekoland, Warszawa 1994.
14. Nowa Polityka Ekologiczna Państwa – założenia; MOŚZNIŁ, październik 1999r
15. *Ochrona środowiska po reformie administracji publicznej*, PROEKO sp. z o.o., Warszawa 1999.
16. Piontek F., *Sozoeconomiczny rachunek efektywności działalności gospodarczej w warunkach gospodarki rynkowej i samorządności terytorialnej* / [aut.] [i in.], Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 1995.
17. Piontek F., *Środowisko przyrodnicze w strategii wzrostu gospodarczego i w rozwoju zrównoważonym*, tom I, rozdział I.
18. *Podział hydrograficzny Polski*, IMGW, Warszawa, 1983.
19. Polityka Ekologiczna Państwa – Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa; Warszawa 1990.
20. *Planowanie i wdrażanie polityki ochrony środowiska, Poradnik*, Oficyna Wydawnicza „EL-Press”, Warszawa 2001.
21. Poskrobko B., *Zarządzanie środowiskiem*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 1998.
22. Poskrobko B: *Sterowanie ekorozwojem tom I i III Regionalne i gospodarcze aspekty ekorozwoju*, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok, 1998.

23. Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010, Warszawa, listopad 2002.
24. Przepisy Unii Europejskiej w zakresie odpadów (mat. seminaryjne) Ogólnopolskie Towarzystwo Zagospodarowania Odpadów „3R”, Osieczany 1999.
25. Przewodnik dostosowania prawa do prawa Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska, Komisja Wspólnot Europejskich, Warszawa styczeń 1998.
26. Przewodnik po Unii Europejskiej; The Economist Wydawnictwo Studio EMKA, Warszawa 1998.
27. Richling A., Solon J., *Ekologia krajobrazu*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 1996.
28. Strategia Rozwoju Powiatu
29. Strategia Rozwoju Województwa
30. Szlachta J., *Programowanie rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 1999.
31. Śleszyński J., *Ekonomiczne problemy ochrony środowiska*, ARIES, Warszawa 2000.
32. Winpenny J.T., *Wartość środowiska*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1995.
33. WIOŚ w Poznaniu, *Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2002*, strony www.
34. Wojewódzki Program Ochrony Środowiska
35. Woś A., *Klimat Polski*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1999.
36. www.stat.gov.pl
37. www.znin.pl.

5.2. WYKAZ SKRÓTÓW:

DPS – Dom Pomocy Społecznej

BOŚ – Bank Ochrony Środowiska

ISO – Międzynarodowa Organizacja Normalizacji

ISPA – Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej

PHARE – Program Pomocy Polsce w Restrukturyzacji Gospodarki

SAPARD – Specjalny Program Akcesyjny Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich

UE – Unia Europejska

ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

WODR – Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego

PTPP „pro Natura” - Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura”

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

WIOŚ – Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska

NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

PFOŚiGW – Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

OSP - Ochotnicza Straż Pożarna

ERDF - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

ZPORR- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

SIGOP – Systemu Informatycznego Gospodarki Odpadami

CEE - Centrum Edukacji Ekologicznej